Dom. Prof. Rom. S. J.

PIA OPVSCVLA

R. P.

FRANCISCI

BORGIÆ OLIM

GANDIÆ DVCIS,

Postea Societ. IESV Tertij Generalis.

Accessit Meditatio deuota de Angelis, B. Aloysij Gonzagæ eiusdem Societatis.

et de Deo 375

TVRNONI,

Sumptibus GVILL. LINOCERII,

M. DCXI.

Cum Priuilegio Regis.

ILLVSTRISSIMO, ac Reuerendissimo D. Gaspari Quirogæ, Archiepiscopo Toletano, summóque Consilij sanctæ Inquisitionis Præsidi, Alphonsus Deça, Theologus Societ. IESV, S. P. D.

RANCISCVS Borgia Dux Gandię antequam se ad nostram Societatẽ adiungeret, libellos quosdam ad sui profectũ scripsit, rudimenta continentes ea, in quibus se ipse adhuc tiro exercebat ad pietatem. Qui cum amicis nõnullis communicati, quod essent & sanctissimis documentis pleni, & à viro illo profecti, qui genere esset, atque vitæ splendore clarissimus, magnam imprimis admirationem habuerunt. Nam cùm Francisco proauorum sanguine illustrissimo, & multis, magnisque peramplæ familiæ, ac

proprij dominatus negotijs implicato, & in aula Regum, & gratia educato à puero, de canibus, de equis, de accipitribus, Principum virorum more, non de moribus, atque virtutibus, deque orandi, meditandique ratione tractationes congruæ viderentur; & ab illo ciuilia potius quam religiosa, militaria magis expectarent homines quam spiritalia, & ea quæ specie sua fallaci perstringunt imperitorum oculos, non ea quæ, depulsa animis offusa caligine, pectora nostra complét clarissima luce, & ad bene, beateque viuendum iuuant: hæc ab ipso sapienter conscripta (quod præter opinionem hominum accidissent) admirabilia multis sane sunt visa. Itaque Francisco ipso inscio, atque inuito, libelli in vulgus editi Hispanice, typisque etiam excusi sunt. Intellexerunt nimirum homines, non esse angustis DEI gratiam finibus circumscriptã, neque cultu

corporis

corporis tantummodo, & habitu virtutũ pondera æstimanda. Nam vt sub vili palliolo latet sæpe sapientia; sic sub holosericis interdum, atque aureis vestibus humilitas, suique contemptio inclusa est, atque humanarum rerum despicientia. Quod si vnquam alias, in Francisco certe nostris temporibus vidimus: qui ætate florens, Regia stirpe natus, opibus, copijs, liberis, amicitijs, clientelis abundans, magna Regis sui, & hominũ laude publicis muneribus honorificè perfunctus, rebus denique omnibus, que in bonis vulgo numerantur, ad voluntatem fluentibus, *Philip* 3. quæ ipsi fuerant lucra, hæc arbitratus est propter Christum detrimenta; mundique omni inanitate reiecta, paupertatē diuitiis, asperitatē delicijs prætulit; aulico splendori humilem squallorem, potentiæ sui ludibrium longe anteposuit: & nudus nudum Christum sequutus, in eo se abiectionis

ſtatu collocauit, in quo docuit grauiſſimo exẽplo pictis, & adumbratis vera, & ſolida, caducis ſempiterna infinitis partibus antecellere; cæleſtia terrenis, humanis diuina. Præterit enim vere figura huius mundi, vt ait Paulus: 1. *Cor.* 7. & idquod in præſenti eſt vt idem ſcribit (2. *Cor.* 6.) momentaneum, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna ſunt. Franciſcus itaque aſpiciens (*Hebr.* 12.) in auctorem fidei, & conſummatorem IESVM, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, maiores diuitias æſtimans theſauro (*Hebr.* 11.) Aegyptiorum, improperium Chriſti; exiuit extra caſtra illud portans, *Heb.* 13. præclariſſimum nobis ad imi-

imitationem, posterisque omnibus exemplum relinquens. Huius igitur viri libellos (quos supra commemoraui) vere Catholicos, vere pios, de Hispano sermone in Latinum conuersos denuo in lucẽ emittimus. Primum quidem, ne tanti viri memoria temporum vetustate obsolescat: deinde, vt constet quibus quasi gradibus ad tantam virtutum excellentiam peruenerit: postremo, vt quibus præluxit vitæ exemplo, eos quoque doctrina instruat, & non solum præsentibus prosit, sed etiam futuris. Habent enim multa, ex quibus, si studium diligens, & assidua exercitatio accesserit, magna percipi possit vtilitas. Latina autem hæc opuscula euulgamus, quo fructus latius eorum pateat, & non tantum ad Hispanorum, sed ad exterorum etiam manus perueniant. Tibi autem, Præsul illustrissime, hæc dicamus, tum quoniam in ista quasi vigilia fidei

Catholicæ tuendæ præsides, & truculentam circumfrementium hæreticorũ rabiem, qui sub ouina pelle lupos tegunt, à nostris regionibus procul arces; & ne quid Apostolicæ atque auitæ Religionis candorem obscuret, aut inficiat, néue contagione serpat, pro officio tibi diuinitus dato, summa vigilãtia, atq; sapientia prouides: (& iustissimum sane est, vt te omnes grata animi pietate colant, in quos tantum, tam turbulentis, & calamitosis temporibus, tamque eximium abs te confertur beneficium) tum etiam propter singularem meam in te obseruantiam, eamque excitatam virtutum tuarum admiratione, & summa tua in nos beneuolentia, & perpetua nostræ Religionis defensione, quã ex quo primum ferme cœpit, peramanter suscepisti. Itaque non magis mihi propria est, quã communis cum omnibus nostræ Societatis hominibus. Sed quoniam omnibus

omnibus singulatim hoc facere nõ licet, ego & meo, & eorum omnium nomine, hoc munusculo testari volui, quantū tibi in Christo & debeamus omnes, & cupiamus. Vale. Compluti.

AVRELII VRSI

ROMANI.

*C*VM *prope regali potuisses viuere luxu,*
Et fluere Hispanis, BORGIA, *delicijs;*
Pauperis ante pedes nudum te sternis IESV,
Et capis, æternum queis potiaris, opes.
Nunc vere es diues; dum nil cupis: & capis illud
Quod, FRANCISCE, *tibi sufficit, omne bonum.*

SODALIBVS OPTIMIS B. VIRGINIS MARIÆ.

VM Superioribus diebus agrorum explicatus apparatus suaui admodum lenocinio oculos meos fascinaret, nunc luxuriantibus pometorum floribus, frondibúsque, nunc turgescentibus lauretorum baccis, nunc viridantibus rosetorum alabastris, & dehiscentibus papillatis corymbis, nunc albicante resupinis per ambitum labris liliorum candore irretitus, mecum sedulò cogitare cœpi num aliqui nostris etiam in hortulis flores vernare possent: cùm ecce ad manus mihi fuit sertum, nisi fallor, iucundissimum, & odoratissimum, addo & pretiosissimum: iucunditatem varietas florum; odorem, copia; pretium, author dabit: cuius vel solum in fronte libelli huius adscriptum nomen ingenuis omnibus ingentem euoluendi illius æstum accendet. Is est FRANCISCVS BORGIA DVX GANDIAE, *qui honoribus,*

&

& potentiæ nuntium remittens, SOCIETATI IESV *tunc primùm nascenti nomen dedit, vt in ea sicut in votis habebat, delitesceret obscurus: sed vt* non est magnus pumilio licet in monte constiterit, sic colossus magnitudinem suam seruabit etiamsi steterit in puteo: *ita plane* Borgiæ *accidit, illustrioribus enim gloriæ radijs in arcano religionis conclaui enituit, quàm si in patentiore mundi æquore constitisset. At quibus initijs ad tantam vitæ sanctimoniam peruenit? dum sertum hoc pia manu collectum, religiosè naribus, oculísque mentis admouet, capitur eius pulchritudine, suauitate demulcetur, eiúsque odore animum saginat: non secus vt Astomi quos odoribus ali grauißimi authores memoriæ prodiderunt. Hoc ergo spiritalium exercitationum sertum, nardum pietatis, casiam suauitatis, diuini balsamum amoris spirans, vobis per me vir ille Deo acceptißimus* Borgia *communicat, vt hoc verno tempore floribus eius animos vestros reficiatis; quod si Homero malorum odore prorogata est aliquandiu vita, non minus ex huius fragrantia emolumentum sperare potestis: ita voueo & spero. Valete.*

Sodalis & seruus vester Guill. Liuocerius. 12. Kal. Ma.

Priuilegium Regis.

LVdouicus Michaëlis Prouincialis Collegiorum Societatis I E S V, in prouincia Lugdunensi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij 1583. & Henrico IV. 20 Decemb. 1606. Concessum, quo Bibliopolis, omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque Superiorum permissione imprimant: permittit Claudio Michaëli, & Guillelmo Linocerio Turnonensibus Bibliopolis vt librum qui inscribitur, *Pia Opera R. P. Francisci Borgiæ olim Gandiæ Ducis, posteà Soc.* I E S V *tertij Generalis. Accessit Meditatio deuota de Angelis à B. Aloysio Gonzaga eiusdem Societ. conscripta.* Ad sex proximos annos imprimere, ac libere diuendere possit. Datum Turnoni 14. Aprilis. 1611.

LVD. MICHAELIS.

In sermonem de Christi fletu super ciuitate Hierosolymitana.

ODE.

FVndi querantur populis
Electra de sudantibus,
Vernantibus sistat soror
Illachrymare frondibus
Syluestris: hæc sunt syderum
Castis coacta nubibus
Cristalla, Pactolus vadis
Manaret his fœlicior,
His iret amnis ditior
Bacchi, his rosarum dulcia
Vireta, cùm Sole excita
Aurora linquit frigidos
Ponti recessus nubium
Ignara, stellari volent:
Sed pone luctum nam tibi
Æquata cælo culmina
Vt fumus, hæc si puluere
Mixtoque inundent sanguine
Nil tangeris: quid ergo fles
O Christe: num quod postu hæc
Non lachrymarum tantum, at heu!
Fiet Cruoris immemor.

Petrus Fayole, Sodalis Rhetor.

De

De pijs opuſculis Franciſci Borgiæ Gandiæ Ducis.

EPIGRAMMA.

VT cùm nectar apes cellis diffundere certant,
Crura thymo referunt, orâque fœta roſis.
Sic pius æthereo dum paſcere Borgia mentes
Melle cupit, ſpoliat quidquid Hymete paris.
Ergo nouam quis neſcit apem? ſed acumine differt.
Noxia ſunt alijs, hæc feriendo placet.

Franciſcus Moreau,
Sodalis Rhetor.

In Collyrium spirituale
R. P. Borgiæ.
ODE.

CIRCVM mœnia Romuli
Ingentes Lachesis soror
Rimas vndique duxerat,
Queis heu! lumine deuia
Incauto rueres gradu
Præceps Roma per vmbras.
Herbis ast Epidaurius
Romæ lumina reddidit
Vt sæua insidias Deæ
Prudenti fugiat gradu.
Infœlix Epidaurius,
Qui cùm lumina reddidit.
Sensit fulmina cæli.
Sed fœlix Epidaurius
Orbi lumina Borgia
(Hæc collyria dum parat.)
Reddit: queis fugiat gradu
Prudenti tenebras stygis.
O fœlix Epidaurius!
Io fit magis & magis
Cœli Borgia *amicus.*

Spiritus La Selue, Sodalis Rhet.

Opusculorum Index.

TRA-

TRACTATVS PRIMVS.

Luc. 19.

Vt appropinquauit IESVS, *videns Ciuitatem, fleuit super illam, dicens, Si cognouisses & tu, &c.*

SI capilli nostri omnes DEO numerati sunt, quemadmodum in Euangelio legimus, quantò magis CHRISTI, hoc est, sa- *Luc.12*

pientię Dei verba numerata esse credẽdum est! quantis porrò hæc ab Angelis laudibus efferri putandũ! quanti ab hominibus fieri debet, in quorum vtilitatem dicta sunt! Si negligamus certè, aut si non ea attentissimè consideremus, magna reprehensione digni simus necesse est, quãdo omnia CHRISTI Domini nostri facta, & dicta, nostra sunt instructio. Cæterùm, cũ ad eam rem humanæ vires non sufficiant, eos imitari opus est, qui

qui artem aliquã perfectè addiscere cupiẽtes, ad perfectissimum eius artis magistrũ sese conferunt, vt videlicet præceptoris sapiẽtia discipuli imperitiã suppleat, & reformet. Cum ergo de rebus quatuor, quæ sub præfato themate continẽtur, tractaturi simus, eiusmodi aliquẽ præceptorem adire oportet, cuius præsidio ignorantiæ nostræ tenebræ depellantur. Et quidem in verbis thematis, quod appropinquauit Dominus, quod

vidit ciuitatem, quod fleuit super eam, postremò quod locutus est, legimus: quibus quasi quatuor gradib' ad illud quod sequitur, Si cognouisses & tu, hoc est, ad nostri ipsorum cognitionē peruenire in promptu est, modo diligentia adhibeatur. Necesse primū est vt appropinquet IESVS: si enim ab eius gratia & lumine longè simus, nec nos ipsi poterimus, nec illum cognoscere. Nec minùs opus est vt videamus:
Isa 42 sic enim docet Isaias, di-

dicens. *Cæci intuemini, & videte.* Nam de tertio, quam scilicet necessariæ sint lachrymæ, illud satis indicat, quod per Prophetam dicit Dominus: *Expergiscimini ebrij, & flete,* Iocl.1. Iucunditates enim huius vitæ, mentem inebriare solent, & de gradu rationis, & dignitate deiicere. Denique, fuisse locutum Dominum videmus, vt intelligeremus nobis etiam loquendum esse, ne ob taciturnitatis malum nobis contingat, quod Dauidi,

Pſa.31. cum dixit: *Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea, &c.* Quæ omnia vt addiſcere, & complecti mēte, & ſermone poſſimus pręceptor aliquis quærendus nobis eſt, quod paulo ſuperius dicebamus: nec verò peritior inueniri poteſt Domini matre, quæ DEVM mente per fidē concepit, voluntate autem per charitatem, ſuis denique ad noſtram redemptionē viſceribus induit. Quis enim ita aſpicere nouit vt illa, quæ nil habuit,

Luc.1. quo minus *reſpiceret*

Do-

Dominus humilitatē ancillæ suæ? & quis vnquā ita fleuit vt ea, cuius *animam doloris gladius pertransiuit?* quis posti e- Luc. 2.
mo tam sapienter locutus est vt quæ dixit: *Magnificat anima mea Dominum*, ob magna Luc. 1.
videlicet ab eo accepta beneficia? quæque vbi dixisset, *Fiat mihi secundum verbum tuum*, Luc. 1.
facta est Patris filia, Filij mater, & Spiritus sancti sponsa? Non aliū igitur præceptorē quęramus, quando in puris creaturis ei similē inuenire nō possumus:

ſed huic humiliter ſupplicemus, nobis vt faueat, quo poſſimus ea intelligere, & facere quæ in themate propoſita ſunt; mente pia dicente: *Aue Maria.*

Ut appropinquauit, &c.

Non minus neceſſarium eſt DEVM cognoſcere cupienti, vt appropinquet Domino, quam iis qui videre volunt, ad lucem accedere: cumque vera lux ſit CHRISTVS Dominus noſter, qua vidēt ſe Sancti in cælo & iuſti in terra, ante omnia opus eſt vt appro-

propinquet CHRISTVS. Ex quo illud facile coniicere licet, quod nondum eam cognitionẽ ſimus adepti, quam cupimus in cauſa eſſe, quia nondum appropinquauit CHRISTVS: aut non adeo ſumus ei propinqui, ſi forte iam apppropinquauit, nos tamen vt conſpicere in eo, eiuſque ope poſſimus. Id quod cum nobis admodum ſit neceſſarium, debemus certe ei appropinquare, quo & ipſe etiam nobis appropinquet,

ſic enim ſcriptum eſt:
Iacob 4. *Appropinquate* DEO, *& appropinquabit vobis, &c.* Iam vero, quam id neceſſarium nobis ſit ad cognitionem perfectam conſequẽdam, illud aperte declarat, quod in Ioſeph velut in figura expreſſum eſt. Ille enim cum
Gene. 45. in Aegypto degeret, nondum a fratribus ſuis agnitus, dixit illis, *Accedite ad me:* & cum acceſſiſſent prope, *Ego ſum*, ait, *frater veſter, quem vendidiſtis in Aegypto.* Quæ quidem verba, nobis nos certe oſten-

oſtendunt, qui ſimus: noſter enim Ioſeph, noſter, inquam, frater, bonumque noſtrum, nos, quos ſe videt necdum agnoſcere, tam multis ab eo acceptis beneficiis iubet propius accedere: atque vbi acceſſerimus dicit, *Ego ſum fraterveſter, quẽ vendidiſtis in Aegypto.* Iubet itaque, quo eum poſſimus agnoſcere, vt propius ad ſe accedamus: vbi vero acceſſimus, quo nota nobis ſit noſtra malitia, & in eum iniquitas, ait, *Ego ſum quem vendidiſtis in Ægypto.*

Aegypto. Id verò illi perfectius cognoscũt, qui ei propinquiores sunt: participant enim magis eius lumine, quo eis sua apertius miseria demonstratur. Quare nos in hac re Prophetæ cõsilium sequi oportet dicentis:
Psa. 33. *Accedite ad eum, & illuminamini*. Atque hoc de primo. Quod vero ad secundum attinet, ideo vidit CHRISTVS Ciuitatem, vt nobis ostenderet, quantum teneamur inspicere animam nostram, quæ ciuitas est quædam, & ciues

ues eius videlicet opera. Quocirca nullum aliud efficacius inueniri poteſt medicamē-tum, illo quo Dominus ſanaturus cæcum vſus dicitur in Euangelio: expuit enim in terram, fecitque lutū, & poſuit ſuper oculos eius. Ad eādem etiam normā debemus nos, ſi ſpiritualiter videre volumus, ponere ſuper oculos noſtros propriarum miſeriarū lutum, vt conſpicientes noſtrum nihil, cognitionem noſtram, quam quærimus, conſequamur: Marc. 8.

mur: consequemur vero, si quod Rex Dauid nobis præcinit, attẽtis auribus audiamus: ille enim huius Ciuitatis labores adeo peculiariter præuidit, vt ex eius mẽte possimus magnam partem rerum illarum agnoscere, quę ipsi conuenire videntur, sic enim ait ille: *Vidi iniquitatem, & contradictionem in Ciuitate.* O quam aperte iniquitas Ciuitatis huius, id est, animæ nostræ, ab his percipi potest, qui cõsiderãt quod *in iniquitatibus concepti sumus.* Quid

Psal. 54.

Psal. 50.

Quid vero est iniquitas, & peccatum aliud quàm nihil? nihil ergo est origo Ciuitatis huius, nihil etiam cætera putari debent, quæcũque in omni vita consequuntur; ait enim idem Propheta: *Et substantia mea tanquam nihilum ante te.* Psal. 38. Finẽ vero eius similem esse principio illud ostendit: *Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam, & in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Psal. 141. Qui se existimet esse aliquid, cum suę etiam naturæ initium ignoret?

ret?cum nec intelligat modum quo conditus est, quomodo genitus, quãdo moriturus, nec animæ suæ naturam, nec quid in ea insit, nec quomodo existat, satis vnquam cogitatione assequi potuerit: quis nõ suum nihil videat, si miserias corporis, si carceris corruptionem, si quâm sit fami, frigori, aliisque infirmitatibus obnoxius contempletur? Nã de pugna mentis, & corporis, quid opus est dicere? quis enim arrogantiam, & superbiam

biam ſuam non deplorat, ſi ſua opera conſuleret? ſi id cogitet, & ſecum reputet, quantum DEI inſpirationibus ſãctis reſiſtat, quãtum in bene operando difficultatis ſentiat, quemadmodum luci à DEO miſſæ rebellis ſit, quoties operandi opportunitate oblata, in aliud tamen tempus bonum opus differat, cauſamque negligentiæ quærat; aliàs quidẽ prudentiæ ſpeciẽ prætexens, aliàs vero ibi trepidans, vbi non eſt timor, vt perpetuum

hominis opus est, videatur diruere scilicet bonum quod in eo ædificat DEVS, salutiq; propriæ aduersari, & libertatem suam attenuare. Hæc est nimirũ contradictio illa, de qua Apostolus ad Ro-
Rom. 7. manos: *Video*, inquit *aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati.* Tãtam enim vim habet eiusmodi cõtradictio,
Ibidẽ. *vt non quod volumus bonũ agamus, sed quod nolumus malum.* O magnã Ciuitatis huius calami-

miratem! sed grauiora adhuc idẽ Propheta in his quæ sequuntur, plane declarat, dicens: *Die ac nocte circundabit eam super muros eius iniquitas, & in medio eius labor, & iniustitia.* Psal. 54. Nullam namque aliarum ciuitatum ita hostes premunt, vt non interdũ quiescere sinant. cum enim nox, tum temporis diuturnitas, &, qui continuus esse non potest armorum vsus, nõnullum relinquere solent induciarum locum. At Ciuitatem

hâc, de qua loquimur, tanquam expertus miles, inquit Propheta, *die ac nocte circundari iniquitate*. Quibus verbis satis eius laborem, & periculum indicat, quippe cuius inimici, *mundus*, scilicet, *dæmon*, *& caro*, nec labore, nec temporis diuturnitate fatigati, vllum intermittunt oppugnandi tempus: idque adeo, vt nō solum obsideāt, sed & super muros eius iniquitatem constituāt. Quod quidem nobis tum accidit, cū veterem hominem nō mor-

mortificantes, eum iniquitatibus subiectũ, adeoque in maiori periculo constitutum relinquimus: in magno enim periculo ciuitas versari solet, cùm in eius muros hostes ascenderint. Accedit ad hæc, quod in medio eius dicitur *labor* esse, & *iniustitia*: & quidem si ea cõsideremus quæ hactenus dicta sunt, vere dici potest, quod sit in medio eius labor: sed quiddam etiam grauius forte reperiemus; id vero est, quod cum Ciuitatem opor-

teret his armis continuo se defendere, quibus suos CHRISTVS instruxit in horto, dicens: *Vigilate, & orate.*
Marc. 14.
armis profecto excellentissimis. Quod vel illud abunde confirmat, quod eadẽ nocte, cum in duobus gladiis satis esse dixisset Dominus, ad hęc tamẽ arma commendanda ter ab oratione surrexit, vt eorum nimirum necessitatem, & excellentiam declararet. Cũ, inquam, his armis Ciuitati perpetuo vtendum esset, non leuiter
Luc. 22.

uiter deplorandum est, quod eas tam facile alias quidem somno oppressi, alias negligentia, & tepiditate deponimus, atque ita in labore ciuitatem constitutam relinquimus, quippe quã, cum hostes obsideant, defendere negligimus. Quid vero de iniquitate dicemus, nisi quod iniquitate Ciuitas plena est? Et de voluntate quidem, si aduertimus, sensus & superiores animæ potentiæ ita velut expostulantes conquerun-

tur: memoria quidem, quod cum eius ſit delectari in Domino, eam tamen obcæcata voluntas propriis paſſionibus obliuiſci DEI faciat, atque in eas miſerias præcipitet, quibus in perpetua amaritudine verſetur: intellectus vero quod ei cæleſtium & æternorum conſiderationem adimat, dum tranſitoria quærit, atque terrena. Queruntur oculi quod aſpicere ex concupiſcentia cogantur, vnde iure pœnas daturi ſint: atque in eum

mo-

modum reliqui ſenſus queruntur ; vt facile Ciuitatis huius iniquitas appareat. Nec tamen hîc dicēdi finem facit Propheta, ſed addit : *Et non deficiet de plateis eius vſura, & dolus.* Psal. 54. Quod certe non minus, quam ea quæ hactenus dicta ſunt, dolendum eſt, quando non ſolum bono eſt deſtituta, ſed eſt in ea & vſura, & dolus. Quod vt intelligi melius poſſit, aduertendum eſt, vſuram eſſe mutuum dare pluſquā dederis ſperando, a-

deoque non eius, cui das, causa, sed tua ipsius qui mutuum das. Erit itaque spiritualis vsura, si simili animo quis laboret, atque operam suam collocet. Quis autem verbis consequi possit mille Ciuitatis huius vsurarum modos? Reperies qui eleemosynam det ob vanam gloriam; alium qui oret solum ob orationis suauitatem; alium denique ieiunantem inferni tantum timore perterritum: ita omisso principali fine, qui

DEVS

DEVS eſt, omnia in vſuram quandam conuertuntur, vt merito his qui ita agunt dicat Dominus: *Receperunt mercedem ſuam.* Quanta vero eſt Ciuitatis huius miſeria, quæ nec ex laboribus ſuis fructum aliquem capit, nec ea colligit quę ſeminauit! Ad dolos veniamus: qua quidem in re nos potius tempus, quam materia, deficiet. Quis enim Ciuitatis huius dolos dicere poſſit? Quoties nos propriæ paſſiones decipiunt? quoties tentationes! Quan-

Mat. 6

Quantus vero error ille est, quo communiter mortales se esse aliquid putant, & suis ipsi viribus ita nituntur, quasi in eorum manu propria vita sit! vt mirum non sit toties cadere, qui tam misere decipiuntur; neque resistere posse, dum infirmitatem propriam non cogitant: multa etiam, & magna facere posse putant; qui si proprias vires considerarent, longe aliter profecto sentirent. Nec solum nos ipsi decipimus, sed & proximos etiam

iam miris dolis, dum
idelicet alios hono-
ımus, quò nos ipsi etiã
.onore prosequantur:
.lios quia timemus,
audamus: aliis, aliis de
le causis obsequimur:
denique mille dolis, &
fraudibus pleni sumus.
Quamobrẽ dicit Scri-
ptura: *Væ duplici corde.* Eccl. 2.
Eóq; procedit res hęc,
vt putent & quidam,
DEVM se posse fallere:
sic enim in vitiis quidã
vitam agunt, vt illud
Psalmi dicere videãtur:
Non videbit Dominus, Psal.
nec intelliget DEVS *Ia-* 93.
cob. Miserum te, qui
DEVM

DEVM etiam fallere posse putes, nec vides quod paulo post scriptum est: *Qui plantauit aurem, non audiet aut qui finxit oculum, non considerat?* Vsque adeo malum inualuit, vt boni etiam in hac parte plerunque decipiantur: qui cum meliora & perfectiora videant, a sensuum cupiditate retenti tamen, aut alias ob causas reuocati dicere solent, *Nihil hoc est, mortale non est, & non videbit Dominus nec intelliget* DEVS *Iacob*. Quos ego ita libeter interrogauerim.

Ibidē.

Psal. 93.

Si

i DEVS se voluit dici
Deum Iacob luctatoris, an non vobis videtur eos aspicere qui luctantur: num se videlicet sinant prosterni ab hostibus, an contra ipsi eos deijciant, strenue illorum illisionibus resistēdo? Est alius qui spirituales viros insignis error detinet, qui cum sentiunt in se paupertatis, obediētię, & cæterarum virtutum desiderium, in eo sibi placēt, & quasi à debitore DEO petunt sibi vt faueat, quando eius causa pauperes, & obedien

dientes eſſe cupiunt: nec aduertunt hi quã-tum DEO debeant, à quo eiuſmodi deſideria habuerunt. Ita obliti qua via in eum ſtatũ perducti fuerint, quãtaque obligatione DEO ea cauſa deuincti ſint, non intelligunt, non ſibi noua a DEO deberi beneficia, ſed pro acceptis noua a ſe deberi obſequia. An quiſquam eorum qui inopem vitam ducent, ſi eius filiũ Rex aliquis dedi ſibi poſtulaſſet, eum vt Regem faceret, Regi ſe putaret, aut dicere aude-

et beneficium præ-
ſſe, qui filium non
auerit? Quis ergo
are audeat magnã
em facere, qui pe-
ri à ſe DEO conce-
filium, id eſt, vo-
tatem, quo pauper-
s virtute decoratã
nam faciat? Serui-
nim DEO, regnare
pauperemque eſſe
itu, eſt eſſe omniũ
im Dominum: de-
ue obedientem eſ-
& manſuetum, eſt
am poſſidere, ſic
n ſcriptum eſt:
anſueti autem hære-
bũt terram. Cui, ro- Pſal. 36.

go te, obedire solebas cum viueres in peccato, vt magnum putes nunc si DEI legi obedias? Meminisse certe deberes, quàm duram vitam viueres cum diues esses: ita posses videre quantum ei debeas, qui te ab illis propriorum affectuũ molestiis liberauit. Hi, atque eiusmodi alij multi sunt Ciuitatis huius errores, quorum non minimus is esse putandus est, quod ex his quæ in nobis operatur Dominus, cum humiles fieri deberemus

us, superbi reddi-
ur: solet enim ple-
mque accidere, vt
m in operando faci-
atem aliquam expe-
nur, eam nobis te-
ere tribuamus, dum
n cogitamus de in-
mitate nostra, cuius
ionem habens Do-
nus, ita solet fauere.
cit enim DEVS mo-
peritissimi ducis,
i quos videt esse de-
iores milites, solet
m his mitius agere,
si illos durius tra-
et, forte amittat. Hęc
m contéplatur Hie-
nias, merito flens

Thre. 1. dicit: *Quomodo sedet sola Ciuitas plena populo?* Merito certè flet solā esse, quæ plena sit populo: flet vero etiam, quia plena est: nisi enim plena esset, sola non esset. Sed his Prophetę lachrymis omissis, nos ad CHRISTI lachrymarum cōsiderationem cōuertamus, qui videns Ciuitatem,
Luc. 19. *fleuit super illam.* Solent quidem medici cum deprehenderint grauiorem esse morbum, atque in periculo magno constitutū ægrotum intellexerint, vul-

u tristitiam dissimula-
e, ne ille, si tristē me-
licum viderit, suum
quātum sit periculum
agnoscat: ita is dum
lætitiam simulat, se æ-
groto consulere putat.
Longè secus vero me-
dicus noster CHRI-
STVS nobiscum agit,
qui cum sciat quanti
referat, vt proprias in-
firmitates, nostráque
pericula agnoscamus,
tristitiam vultu præ se
fert, & ægrotum con-
spiciens flet, vt iste vi-
delicet ex eo possit
morbi grauitatē conij-
cere. Si enim medicus,

in cuius manu ſalus eſt, ob ægritudinē tamen infirmi flet, quanto æquius eſt flere ægrotum! Itaque dicebat filiis Hieruſalem:
Luc. 22. *Nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete*; indicans planè, nonnullis lachrymas, quia non ſuper ſe fleant, parum prodeſſe. Scimus fleuiſſe
Gen. 28. Eſaü, ſed non ſuper ſe, ſed ſua cauſa: ita nobis ſæpe ſolet proprius amor lachrymas exprimere, dum nobis laborātibus tenerè cōpatimur. Fleuit autem CHRISTVS, quo ex-

xtergat, depellátque
iutiles lachrymas ab
culis nostris, iubet ve-
ò flere nos super nos
psos: nec enim super
HRISTVM flere de-
emus, *quia peccatum* 1. Pet. 2.
on fecit, nec est inuentus
olus in ore eius. Possu-
ius quidem passionē
ius flere, sed super nos
ilos culpas flere debe
ius. Flendū quidē est,
uod tam multa passus
st CHRISTVS: sed
lud non est omitten-
um, vt super nos ipsos
eamus, qui ei doloris
inti causa fuerimus:
lque nobis cogitan-

dum eſt, quod illum quidem Iudæi comprehenſum tenuerũt, ſed tenemus nos etiam tanquam comprehenſum, dum quo minus in animis noſtris regnare poſſit, imperfectionibus propriis impedimus. Deduxerunt illi CHRISTVM à iudicibus ad iudices: itidem facimus nos, qui tam ſæpe malè de proximis iudicamus, & eorum facta per varia mentis noſtræ iudicia traducimus. Vulnerarunt illi CHRISTI iam mortui latus: nos con-

contra voluntatem regnantis, & in æternitate viuentis, dum aliquid facimus, quid aliud quam eius cor vulneramus? Id quod ille aliquando Paulo conquestus dicebat, *Saule, Saule, cur me persequeris*? Quanto verò nos Iudæis crudeliores sumus, qui CHRISTVM in laboribus positum nulla ex parte eleuam⁹, cũ illi CHRISTO laborem, quæsito Simone, qui crucem portaret, nonnihil leuauerint! Bonum quidem est flere, cum

Actor 9.

CHRISTUM videas *opprobrium esse hominum, & abiectionem plebis*: sed illud nihil minus vtile, si fleas cum te vides tam libenter honores admittere, parumque curare, vt CHRISTI exemplo contemni velis. Flendum quidem est merito, cum CHRISTUM videas adeo à suis derelictum, vt dicat, *Considerabam ad dexteram, & non erat qui cognosceret me*: sed illud non minus dolendum, quod tanto neglecto exẽplo nunquam

Psal. 21.

Psal. 141.

quam nos nec notis, nec amicis destitui patimur. Est quidẽ æquũ sentire CHRISTI paupertatem: sed illud est nihil minus flendũ, quod nolumus imitari. Denique pium est CHRISTI mortem flere: sed illud etiam pium, si gemamus toto pectore, quod nos necdum eius causa mortuos sentiamus. Neque (quod peius est) dum videmus CHRISTVM mortuum, optamus mortem, nec nobis vita hæc lõga esse videtur.
Sunt

Sunt certe tam multa cur merito flere debeamus, vt nullis me ea puté verbis pro dignitate persequi posse. Ad id igitur veniamus, quod est in themate nostro postremum, atque id videamus quam nobis necessarium sit nobiscum loqui. Audiamus vero primum dicentem Isaiam: *Tacui, semper silui, patiens fui; sicut parturiens loquar, dissipabo, & absorbebo simul.* Ex his profecto verbis facile potest intelligi, quam sit incommodum tacere, &

Esai. 43.

ad

ad sensualitatis nostræ impetus conniuere, quamque sit necessarium *parturientis* more, id est, vehementer, & ex magno dolore loqui: vehementer quidem, vt dissipentur peccata, dolore vero, quod ea fuerint à nobis commissa. Quando vero loqui necesse est, quæ alia, obsecro, possum⁹ verba dicere, quæ tãtum aut possint valere, aut nobis prodesse, quantum ea valent, quibus vsus est CHRISTVS, dicens: *Si cognouisses & tu*: Si Luc. 19.
co-

cognouisses, inquam, memoria, quanti sit pretij de DEO ex amore cogitare, nō te tam facile DEI oblita dispergeres. Si cognouisses, intellectus, quantum tibi nocuerit in eis non esse quæ Patris cælestis sunt, multo profecto diligentius dirutæ Ciuitati remedium quæreres. Si cognouisses, voluntas, quæ sis dum terram amas, quæ vero dum diligis DEVM, facile profectotimorem omnem abiiceres, vt DEI charitate repleri posses.

ſes. Si cognouiſſetis, oculi, quam fueritis inutiles, incaute, brutorumque more circumſpiciẽdo, immenſam profectò lacrymarum copiam profunderetis, eoque magis, ſi perpenderetis quantum ex creaturarum contemplatione fructum percipere potuiſſetis, quantumque in eius amorem excitari, qui eas vobis ex tanto amore conceſſit: eſſetis videlicet potentiis animæ tanquã folles quidam, quibus in eis diuini amoris flam-

flamma excitata indies creſceret. Si cognouiſſetis, aures, quale fuerit vanis fabulis delectari, quale vero ſit ea quæ per homines DEVS loquitur, interioremque Sponſi vocem auſcultare, de qua ſcriptum eſt: *Anima mea liquefacta eſt, vt Sponſus loquutus eſt:* certe ſurditatis veſtræ duritiam ſẽtiretis. Quod ſi cum perdite quæreres, anima mea, ſuaues odores, cum pari diligentia DEI ſuauitatem in omnibus quæſiuiſſes, (poteſt enim facile

Cant. 5.

facile conijci ex ſole
DEI claritas, fortitu-
do ex igne, ex melle
dulcedo) quantum,
DEVS bone, quæ nul-
lum ex alia recepiſti,
hinc fructum perce-
piſſes! Facile profectò
dici non poteſt, quam
fueris DEO ingrata,
cui cum debueris tan-
quam myrrha electa
dare ſuauitatem odo-
ris, pro ſuaui odore
fœtorem dediſti. Nam
de guſtu quid dicam
aliud, quam quod in
hunc modum Iob ait:
Poteſt aliquis guſtare, Iob 6
quod guſtatum afferat

mortem? vtinam videres quid ſit delectari amaris, & quod vere dulce eſt, amarum putare, diceres profecto cum eodem Iob: *Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.* Si cognouiſſetis, manus, quanto cum labore, & periculo peccati mortua opera faciebatis, videretis profecto aperte, quam vere illud de vobis ſcriptum ſit:

Pſal. 115. *Manus habent, & non palpabunt.* Et ſi diuinas conſiderationes, quas laborantibus in vinea

DEVS

DEVS afferre soleat, cognosceretis quales sint, diceretis certe cũ Propheta: DEVM *exquisiui manibus meis, & non sum deceptus.* Psal. 76.

Denique si cognouisses & tu, anima mea, vt facere non possis quin aliquid agas, quãti vero periculi plenum sit si male agas, quanti autem detrimenti si nõ bene agas, quantum porro in eo lucri, si sis in DEI gratia: quantam, bone DEVS, in charitatis operibus diligentiam poneres! Nullam, sat scio, bene

operandi intermiſſionemfaceres:necvllum, quo plura ſemper poſſes opera facere, ſomnum dares oculis tuis. O te beatam ſi te cognouiſſes, ſi te inquam, aliqua poſſes ratione cognoſcere! Quid dicam tandem de me, aut quid aliud peccator ſum, quàm claui, quam flagella, quam crux, quam haſta, poſtremo quam mors CHRISTI redemptoris noſtri? Nam nec clauus, nec crux illa in culpa fuerunt, nec CHRISTO potiſſima do-

doloris causa. Quin etiam suum ipsæ de CHRISTI morte dolorem insensibiles creaturę quodammodo testatæ sunt. Ego ipse, ego, inquam, sum, qui CHRISTI manus meorum operum nequitia transfixi, eius corpori carnis meæ infirmitas tanquã flagellum est, Ego eius latus tanquam hasta aperio, dum eius voluntati nõ pareo: ei acetum propino, cum de aliis detraho: postremo, eius ipse mortis causa sum. *O filij hominum, vsque-* Psal. 4

quo graui corde? Vide te, ô homo, quis sis, & demittes facile alas vanitatis tuæ: ô si cognouisses & tu quam æquum sit te, qui durus fuisti clauus CHRISTO, esse amarum tibi, & cum anima tua duriter agere! quique fuisti crux CHRISTO, esse crucẽ tibi, negando propriã voluntatem, eamque tamquam perfidam puniendo! qui denique fuisti mors CHRISTO, esse saltem mortificationis causam tibi, cum pudore cogitando, vitam te ab eo accipere, cui

cui tu mortis causa fueris! O quam est tibi necessarium, peccator, hæc non obliuisci, sed in crucifixo CHRISTO, tanquam in speculo, te ipsum conspicere, in eius manibus agnoscere crudelitatem tuam, in capite superbiam, in tormentis denique, & laboribus peccati grauitatem! Quod si æternus pater in filio vnigenito tam seuerum iustitiæ exemplũ edidit, quid te futurum fuisse putas si tecum vt iustitia postulabat agere vo-

luisset? O si diligenter perpēderes, quemadmodum tecum DEVS agat, quam clare cognosceres, neminem vnquā nec tanto amore quempiam dilexisse, nec tam multas amandi rationes excogitasse! Nullum certe reperire est sponsum, qui sic sponsam dilexerit, vt CHRISTVS animam. Nam si solent sponsi eis, quas charissimas habent, sponsis & blandiri, & quibuscumque possunt in rebus placere, facit idem multo magis

CHRISTVS cum ſuis, qui ſe (modo aduertas) mille modis quo te inueniat, & recreet, præſentẽ exhibet. Si egrediaris ad forum, in paupere tibi occurrit, vt ei ſubuenias, imo vero (vt melius dicam) quo tibi ipſe ſubueniat: petit alias idem tanquam infirmus a te ſalutem, te vt ſeruet: alias te in carcere expectat, ſe vt liberes, te ipſe a teteriori carcere liberaturus. Quid plura? Conſilium tanquã rudis a te quærit, vt, dum tu ei conſilium

das, æterna te ille sapientia donet. Iam vero si sponsi sponsis munera mittunt, quanta illa sunt munera, quod tibi creaturæ continenter seruiunt! quod CHRISTVS esse, vitam, & spiritualia dona largitur! Si lætitiam illi, & gaudium sponsis procurant, septies id CHRISTVS facit quotidie, cælestia spõsis suis gaudia repræsentans. Quid enim nobis aliud Ecclesiæ militãtis festorum celebritates, quã triumphantem Ecclesiam referunt?

ferunt? Quod ſi ſponſi maximam tẽporis partem cum ſpõſis traducunt, ſponſus hic animarum noſtrarum nos nunquam deſerit: *In eo enim viuimus, mouemur, & ſumus.* Si geſtant quidam ſponſarũ nomina argento, & auro impreſſa, CHRISTVS nos, quemadmodum legimus, *in manibus ſuis ſcriptos habet.* Si celebrant illi conuiuia, CHRISTVS ſuo ſanctiſſimo corpore ſuos paſcit, ſuaſque dicit *delicias eſſe cum filijs hominum.* Demum

Actor 17.

Prou. 8.

mum rationes vide, quibus te in ſui amorem pertrahere ſtuduit: vt enim duritiam tuam in oratione molliret; ſanguine ſudans orauit: vt eius doloribus compatereris, alligari ad columnam voluit, & flagellari: vt te humiliares, ſpinis ſe coronari paſſus eſt: denique vt amares, mori voluit: *O ſi cognouiſſes & tu*, ex quanto id amore proceſſit! videres certe parum eſſe ſemel pro illo mortem oppetere, iuſtumque putares, vt omnes in te

crea-

creaturæ cóuersæ, tuæ ingratitudinis a te pœnas repeterent; diceres montibus, *Cadite super me*, & collibus, *Cooperite me*: nihil tibi Luc.
asperum esse, nullus 23.
labor grauis videretur: quin eos etiam qui te persequerentur, amore prosequereris, quippe quibus in persecutione tua tecum conueniret: caperes ex lapidibus fructum, dum iis pro puluinaribus vtereris; ex vestibus item, dum asperioribus indueréris; ex cibis denique, dum ama-

imum rationes vide, quibus te in sui amorem pertrahere studuit: vt enim duritiam tuam in oratione molliret; sanguine sudans orauit: vt eius doloribus compatereris, alligari ad columnam voluit, & flagellari: vt te humiliares, spinis se coronari passus est: denique vt amares, mori voluit: *O si cognouisses & tu*, ex quanto id amore processit! videres certe parum esse semel pro illo mortem oppetere, iustumque putares, vt omnes in te

creaturæ cõuerſæ, tuæ ingratitudinis a te pœnas repeterent; diceres montibus, *Cadite ſuper me*, & collibus, *Cooperite me*: nihil tibi asperum eſſe, nullus labor grauis videretur; quin eos etiam qui te perſequerentur, amore proſequereris, quippe quibus in perſecutione tua tecum conueniret: caperes ex lapidibus fructum, dum iis pro puluinaribus vtereris; ex veſtibus item, dum aſperioribus indueteris; ex cibis denique, dum ama-

Luc. 23.

amariorib? pascereris. Illud iã reliquũ est, vt quæ diximus quatuor illa opera exequamur, quando & necessaria admodum sunt, & per gratiam facilia. Quid enim facilius quam appropinquare DEO, qui tam prope est? Illud est potius difficile, vt ab eo separari possimus: nec enim possumus vsquam ire, vbi ipse non sit. Itaque mirari debemus eos, qui audent inimicum sibi DEVM facere, a quo nec longius abire possunt, nec nisi in eius

con-

conſpectu dormire, & vigilare. Vnde Dauid: *Quo ibo (inquit) à ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam?* Quod ſi omnibus tam præſens eſt, quanto erit his præſentior, qui ſe quærũt! Id quod vel ex eo poſſumus facile intelligere, quod prodigum illum de quo eſt in Euãgelio, *cùm adhuc longe eſſet, videns pater ipſius, miſericordia motus eſt, & occurrens cecidit ſupra collum eius* Rem profecto conſideratione dignam, quod à longe adhuc poſitum pater am-

Pſal. 138.

Luc. 16.

amplexurus accesserit: indicatur enim infinita DEI bonitas, magnaque per eam in eo inueniendo facilitas. Ecquid esse facilius possit quam eum inuenire qui dicit, *Inuentus sum à non quærentibus me?* Quanto putamus hunc facilius ab his posse inueniri, qui se quærant! Nam quod secundo propositum est, cui sit difficile, népe videre? quando videndi cupiditate permoti homines, tam longe à patria peregrinari solent, idque

Rom. 10.

vt vanum aliquid videant? Cur ergo, quod ſine labore, & periculo per DEVM poſſunt, non ſe ipſi vident, quãdo in ſe homo multo habet plura, quam mundus, conſpectu digna? omnia enim propter hominẽ creata ſunt. Id ergo quærant homines, etenim ſcriptum eſt: *Videbunt recti, & lætabuntur.* Pſal. 106. Audiant vero, vt ad lachrymas (quod erat tertium) excitentur, quid ſumma veritas promittat, dicẽs: *Beati qui nunc fletis, quia ri-*

debitis. Postremo vt nobiscum nos ipsi interius loquamur, illud
Iob 7. Iob nos moueat: *Loquar in tribulatione spiritus, confabulabor cum amaritudine animæ meæ, & releuabor loquens mecum in strato meo.* Quod si tantus hic vir, tam sanctus, dum esset in tribulationibus suis, se ipse interioribus collocutionibus consolabatur: cur nos tantum remedium negligamus? cum præsertim id tantum, tamque verum gaudium consequatur? Sic enim scriptum

ptum est: *Exultabunt renes mei, cum locuta fuerint recta labia mea.* Prou. 23.
Quæramus igitur thesaurũ cognitionis nostræ, idque ea ratione qua quærendum esse ex Euãgelij verbis intelleximus: quem nos si inuenerimus, continuo vt agrum hunc possimus emere, omnia nostra vendemus: tantùm enim est consequutus qui reperit thesaurum hunc, quãtum nec argento, nec auro emi possit: multo namq; maius est gaudium eorum, qui se per Marc. 15.

Per gratiam agnoſcunt, quam ſi ex teterrimo carcere educti, Orbis totius dominiū obtinerét. An tibi non videtur ſummæ eſſe cauſa lætitiæ, quod ſe quis ſentiat viuere ſuper terram, ſub quam eſſe, ſe videt ſuis peccatis commeruiſſe? An ille lætitia plenus non ſit, qui inferni, quas meruit, cum Domini claritate, & creaturarū pulchritudine quas conſpicit, tenebras confert? An non eſt illius gaudium merito maximum, qui dum

con-

considerat, quemadmodum à dæmonibus tractari meruit, non se ab hominibus malè tractari videt? quādoquidem si malè ab his tractaretur, boni deberet consulere, & in lucro ponere. Iam verò si cogitet quæ sit illorum vita, de quibus dici potest: *Bonum erat si natus non fuisset homo ille*: seque videt & DEVM amare, & ei placere posse, illumq; Angelorum more laudare: cur hic non maximo gaudio repleatur? Apparet planè il- Matt. 14.

lum prudenter agere, qui pro agro hoc, in quo tantus est thesaurus, id totum dederit, quicquid habet. Sunt tamen nonnulli (quod dolendum est) qui quamuis res suas exterius reliquerint, necdum tamen agrũ hunc reperire potuerunt. Cuius rei causam hãc possumus dicere, quod non plene omnia reliquerunt, sed aliquem vel affectum, vel proprietatem adhuc retinẽt, quæ illos, quo minus possint thesaurum hunc cernere, offusis vi-

Matt. 13.

videlicet tenebris impediat. Quocirca diligens nobis est adhibenda opera in hac re. Argumento autem esse poterit ad id cognoscendum, an videlicet in nobis sit vera nostri cognitio, si nos ipsi odio prosequamur: vt enim se quisque agnoscit maximè, ita se maximè odio habet; quoque minus agnoscit, minus etiam odit. Supplicemus igitur Domino, suæ nobis sapientiæ lumen infundat, quo Ciuitatem hanc, id est, ani-

mam nostram conspiciêtes, super eam fleamus, atque indies & in DEI cognitione crescere, & in eius amore proficere mereamur. Amen.

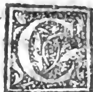
TRA-

TRACTATVS SECVNDVS.

DE CHRISTIANIS OPERIBVS.

Auctoris Epistola ad Religiosissimam fœminam, Sororem Frãciscani Ordinis Sanctæ Claræ, Monasterij Gandiẽsis Abbatissam, suámque amitam, & in CHRISTO Dominam.

Um cuperem, Reuerẽda admodum Ma-

ter, tibi pro his molestijs aliqua ex parte satisfacere, quarum tibi meis sæpe peccatis causa fui, nec me id putarem nisi bonis operibus facere posse, eáque mihi deesse viderem: id consilij cepi, vt me CHRISTI *operibus sanctissimis coniungere assidua meditatione contenderem, sperans futurum, vt eius meritis, atque exemplis, boni aliquid tandem aliquando possem efficere. Ea itaque gratia, in hunc libellum, quod* Speculum Christianorum operũ *dici potest, nonnulla congessi, quæ mihi ad eam (de*

qua

quæ supra dixi) satisfactionem commoda videbantur. Ea tibi, Mater obseruandissima, mitto, atque offero, tuámque Reuerẽtiã oro, vt me suis orationibus adiuuare non desinat, quando adeo infirmus sum, vt nec tibi sine ope tua audeam satisfacere. Debes tu quidem hoc si non mihi, at Domino, & præceptori tuo CHRISTO, *qui in Cruce pro nobis omnibus, vt satisfacere pro peccatis possemus, se patri obtulit. Cum sit (vt est in Psalmo)* redditurus DEVS vnicuique secundum opera sua, Psal. 61.

illud

Gal. 6. *illud nos Apostoli consi-*
Ioã. 9. *lium amplecti oportet, quo admonet*, vt operemur bonum ad omnes, dũ tempus habemus. Veniet *enim* (*vt est apud Ioannem*) nox, quando nemo potest operari. *Quamobrem simul ac conceptum est aliquod bonum opus, iudicioq; rationis probatum, & a voluntate ita admissum, vt id quod sit ad* DEI *gloriam, aut vtilitatem proximi, aut scripturæ sacræ consentaneum, facere instituerit: diligenter, nullaque interposita mora est exequendum. Si enim bona*

cum possumus operari, negligamus, magnum ex eo accipimus detrimentum, satiúsque fuerat non deliberasse, quàm vbi deliberaris, non facere quæ facienda esse intellexisti. Vulgatum est illud : Infernum esse plenum bonis desiderijs. *Cæterùm nullum ego putarim præsentius esse remedium hominum malis, quàm bona opera. Si enim peccatum sit, te, vt peccatum deseras, adiuuant: si verò satisfaciendum sit, non nisi bonis operibus id præstari potest, sin velit quis perseuerare, nec id nisi bonis* Bern.

ope-

operib⁹ bonis cõſequi poteſt.
Eccl. 24. Quia qui operantur in me, non peccabunt, *ſicut dicitur in Eccl. Quare imitandus eſt nobis Iſaias Propheta, qui dicit,*
Iſa 49. Et opus meum cum DEO: *faciendáque nobis in* DEO *ſunt opera, & ad* DEI *gloriam referenda: ita enim fiet ut ſint ſtabilia, & permaneant. Quia verò noſtra opera* DEO, *niſi per* CHRISTUM *placere non poſſunt: ut & poſſint eſſe grata, poſſintque in eius conſpectu conſiſtere, cum* CHRISTI *operibus ea coniungentes, patri offeramus*

mus

mus: ita enim fiet, vt quæ per se nullius ad beatitudinem momenti sunt, CHRISTI *meritis, & gratia, in* DEI *conspectum admittantur. Idcirco enim* CHRISTVS *induit paupertatem nostram, vt suis nos ipse diuitijs indueret: itaque voluit ambulare, comedere, ieiunare, dormire, vigilare, atque eiusmodi alia opera facere, nostræ vtilitatis causa; vt ea videlicet patri offerremus, atque ex ea oblatione fructum plurimũ referremus. Quã quam verò pro talento sibi credito possit quisque ex*

hac

hac exercitatione fructum capere; nec sit necesse his esse alligatum quæ diceremus: visum est tamen pauca de hac re scribere, quæ possent rudioribus saltem prodesse.

ARGVMENTVM.

TRIA sunt, quibus exerceri animam conuenit, vt eius opera in diuinæ Maiestatis conspectum ascendere mereantur. Ea verò sunt: *Primum vt se in singulis rebus confundat: Secundum, vt Deo gratias agat: Tertium, vt à Deo aliquid petat.* Quibus quidem etsi in omnibus vti possit, nos tamen ea his solùm accommodabimus, quæ quoti-

diana sunt. Tu verò ex his possis facilè intelligere, quemadmodum te in reliquis gerere debeas: Vt ergo à primis incipiamus.

Cùm te manè vestibus induis.

CONFVNDERE quòd te induas, cùm CHRISTVS in cruce nudus tua causa sit. *Confusio.*

Gratias age quod nostram ille humanitatem pro nobis induit, quos sciebat quã essent beneficio tanto futuri ingrati; quódque nos gratiæ, quam sæpè lacerauerimus, veste induit. Petas au- *Gratiarum actio.* *Petitio*

tem, vt quando te induens, nudum veſtis, ſit ei gratum hoc miſericordiæ opus, atque id eum per eam ignominiæ veſtem obteſtare, qua ab Herode indui iuſſus eſt.

Cùm audiendi ſacri cauſa templum adis.

Confuſio. Quod DEVM, imperfectus ipſe, laudaturus templum adeas, quem perfecti Angeli perpetuò laudant.

Gratiarum actio. Quod cùm ex eius domo peccatis abſtractus tam ſæpè abieris, reuocat ille tamen toties te, & ſtans ad oſtium

stium pulsat.

Vt per eam charitatem, qua beatissima Virgo filium in templo præsentauit, tu Deo præsentari, & Spiritus sancti templum effici merearis. *Petitio*

(cùm oras.

Considera peccatorum tuorum multitudinem, & cum Publicano dic: DEVS *propitius esto mihi peccatori.* *Confusio.* *Luc. 18*

Quòd pro te CHRISTVS orarit, idq; impetrarit, vt, cùm tu oras, exaudiaris. *Gratiarum actio.*

Vt per eam orationem, quam in deserto

Petitio pro peccatoribus fudit, ea dignetur dona concedere, quæ nos oratione dominica petere iussit; recitabis verò eam semel.

Cum sacrum audis.

Confusio. Quod ad id te negligenter præparaueris, vt DEO in sacro assisteres, quódque beneficij huius cótinuatio, quæ te debuit magnopere permouere, vt id magnifacias, (est enim immensæ CHRISTI charitatis argumentũ) ipsa negligentem, adeoque ingratum reddiderit.

Quod te Angelum efficit, si viua eum, quẽ adoras, fide confiteris. Est enim Angelorum DEO assistere, eúmque sine intermissione laudare. *Gratiarum actio.*

Vt per illud sacrificiũ, cuius hoc monumẽtũ est, sui sanguinis tibi merita imperciat: tibique huius sacrificij virtute eam lachrymarum copiam det, quibus peccata abluas, faciátque vt mortuo in te veteri homine, cum CHRISTO resurgas. *Petitio*

Cum mensæ assides.

Quod eius pane ve- *Confessio.*

ſceris, cui infidelis, & ingratus fueris.

Gratia rum actio. Quod te, cum ipſius inimicus eſſes, hactenus enutrierit.

Petitio Vt per eum amorē, quo in deſerto turbas paucis panibus ſaturauit, ſuæ gratiæ pane te quotidie paſcat.

In negotijs quæ ad noſtrā, vel proximi vtilitatem pertinent.

Confuſio. Quod nos noſtram, vel proximi cauſam DEVS agere velit, qui nobis ipſi, atque aliis ſæpe detrimenti cauſa fuerimus: cum præſertim tanti momenti ſit

pro

proximorum vtilitati studere, vt ea causa CHRISTVS in hunc mundũ venerit, vt nostram videlicet, & proximorũ causam ageret.

Quod cùm his ipse negotiis nihil indigeat, ita ei tamẽ, quasi indigeret grata sunt. *Gratiarum actio.*

Vt per eam charitatẽ qua dixit, *in ijs oportere se esse, quæ sui patris essent*, eam nobis gratiã cócèdat, vt in his semper simus, quæ ad eius gloriam, & honorem pertineant. *Petitio* Luc. 2.

Cum vesperi oras.

Quod DEVM allo-

Confu-sio. qui debeas, quem tre-mẽtes dominationes, & potestates adorant.

Gratiarum actio. Quod ad orandum animum nobis dans iubet, vt à se petamus.

Petitio Vt per eam voluntatis suæ cum patris voluntate consensionem, qua in horto sanguine sudans Patri dixit, *Non quod ego volo sed quod tu*, diuinæ voluntati conformes & in vita, & in morte esse mereamur.

Matt. 26.

Cum cænas.

Confu-sio. Ob negligentias eo die commissas: quare dolens comede, & dic cum

cum Propheta: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.* Pſ. 41.

Quod de prandij beneficio ingrato cænam præparauerit. *Gratiarum actio.*

Vt per eam charitatem, qua ſe in vltima cæna in cibum dedit, nos præparet, vt ſe humiliter recipiamus, eique ſemper charitatis vinculo coniuncti ſimus. *Petitio*

Cum oras cubitum iturus.

Quod cum CHRISTVS in cruce tanto & amore, & dolore pro te preces fuderit, *Confuſio.*

tu tamen parum ames, parumque doleas.

Gratiarum actio. Quod moritur ille, & tu viuas.

Petitio. Vt per eum dolorem quem sensit ipse quidem moriens, eius vero mater morienté aspiciens, id nobis cócedat, vt & in morte nostra mortis ipsius recordemur, & propter ipsius mortem nostra sit æterno Patri accepta.

Cum te noctu vestibus exuis.

Confusio. Quod requiescere in lecto vis, idque exutus vestibus, cum pro

te

te CHRISTVS & indutus vestibus somnũ ceperit, & vbi caput, reclinaret, non habuerit.

Quod iis quæ pro te passus est, tibi veterem hominem exuerit. *Gratiarum actio.*

Vt per eum dolorem quem sensit cum vestibus crucifigẽdus exueretur, nos malis mentis habitibus, & moribus exuat, vt nudi rebus terrenis crucem amplectamur, atque in cruce moriẽtes nuptialem vestem mereamur, quam præpara- *Petitio*

rauit æternus Pater diligentibus se.

FINIS PRIORIS EXERCITII.

QVIA *vero longũ esset exercitij huius formam ad omnia nostra opera accommodare, hæc satis sint, ex quibus, quemadmodum reliqua ad hanc normam exigenda sint, facile colligi posset. Quod si cui placet in cæteris etiam exerceri, hac, quæ sequitur, forma vti poterit.*

Cum stat

Meminerit stantis ante iudicem CHRISTI.

Cum

Cum sedet.

Sedentis CHRISTI, cum ei illudentes impij dicerent: Aue Rex Iudæorum.

Cum ambulat.

Per Samariam transeuntis, itemque in Caluariæ montem ascendentis.

Cum defatigatur.

Defatigati ex itinere, & super fontem sedentis.

Cum equo insedit.

Vecti asino, atque Hierosolymam ingredientis.

Cum ægrotos inuisit.

Ægros sanantis.

Cum

Cum eius bona opera reprehenduntur.

Accusationis Iudæorum, & murmurationis, quod CHRISTVS in Sabbatho curaret.

Cum ei ab aliquo asperius respondetur.

Eius responsionis, Sic respondes Pontifici? eius etiã colaphi, quem in CHRISTI faciem sacratissimã impius minister impegit.

Cum fame premitur.

Eius quam in deserto passus est.

Cum friget.

Algentis in præsepio CHRISTI.

Cum sitit.

In cruce sitientis.

Cum excitatur à somno.

A suis discipulis, cũ in naui dormiret, excitati.

Cum in aduersis deseritur ab amicis.

A fugientibus discipulis destituti.

Cum discedit ab amicis.

A Virgine ad passionem abeuntis.

Cum eius bonis operibus detrahitur.

Detractionis Iudæorum, cum dicerent: In principe dæmoniorũ eiicit dæmonia.

Cum publicè contume-

liam

liam patitur.

Producti ad populum à Pilato dicente, Ecce homo.

Cum falso accusatur.

Accusati in domo Caiphæ.

Cum iniuriam patitur.

Ad mortem iniquissime condemnati.

Cum dolore aut morbo grauatur.

Flagellis cæsi ad columnam, spinísque caput cincti, atq; in crucem adacti, vbi à planta pedis ad verticem non erat in eo sanitas.

Deniq; cum morti propinquus est.

Mo-

Morientis CHRISTI recordetur, atque in Patris manus ſpiritum commendantis.

Atque ita in omnibus CHRISTO, quem ſimilia aut feciſſe, aut pati meminit, ſeſe offerat. Ita ex his, & ſimilibus effectibus, magnum, qui ſe ex charitate hoc modo diligenter exercebit, fructum referre poterit.

Porro quia hactenus fere exteriorum rerum exempla poſita ſunt, de interioribus nõnihil etiam addendum putauimus: id-

que in ſpiritualẽ præſertim virorum gratiã, qui non tam corporis quam ſpiritus moleſtias, & labores ſentiunt.

Cum igitur a ſe datum ex charitate conſilium videt à proximo non recipi: meminerit CHRISTI etiam conſilia fuiſſe à pleriſque ſpreta.

Cum offendi paſſim DEVM videns ægre fert: vehemẽter commotum CHRISTVM ex templo vendentes, atque ementes aliquãdo eiecisse recordetur.

Cum

Cum videt ſpiritualem aliquem amicum virtutis viam deſerere: quid CHRISTVS ſenſerit, cum Iudam vidit veritatis viam deſerentem.

Cum conſiderat, quam pauci ſint paſtores in domo DEI, qui ſuo pro dignitate munere fungantur: quid ſenſerit CHRISTVS cum dixit, *Meſſis quidem multa, operarij autem pauci*: atque ea cauſa quantum fleuerit. Matt. 9.

Cum dolet ob defectus proprios: vidiſſe Dominum eos ante-

quam essent, & doluisse.

Cum videt collapsum aliquem ex perfectionis statu: quam CHRISTVS ægre tulerit casum Petri, qui se antea fuisset confessus Filium DEI, & transfiguratum in monte vidisset.

Cum tentationibus premitur: quas CHRISTVS tulerit in deserto.

Cum videt malis bonorum societatem displicere: quo animo CHRISTVS fuerit, cũ Gerasenos ad quos bonitate & charitate

permotus venerat, ro- Marc. 5.
gātes videret, vt ab il- Luc. 8
lorum ipse finibus dis-
cederet.

Cum dolenter proximi alicuius peccata: cogitet appropinquātem CHRISTVM Hierosolymorum Ciuitati super eā fleuisse. Luc. 19.

Cum imperfectam fidem habere quenquam videt: meminerit dicentem CHRISTVM discipulis, qui ob incredulitatem dæmonium eijcere non potuerant: O generatio incredula, vsquequo patiar vos?

Cum irrident bonos mali: dictũ esse CHRISTO in cruce: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere.

Cum hi qui male vixerant, moriuntur: magnopere doluisse CHRISTVM videntem paucis suum esse sanguinem profuturum.

Cum sibi deuotionis spiritũ deesse sentit: dicentem CHRISTVM: DEVS, DEVS meus, vt quid dereliquisti me?

Cum DEI quis nomen

men blaſphemat: vidiſſe id CHRISTVM olim, & doluiſſe.

Cum ſe familiaritate DEI priuari ſentit, eique cupit eſſe quam coniunctiſſimus, aut cum ſe huius vitæ periculis eripi optat: quãta illa fuerit CHRISTI charitas, cum Patrem pro te hac ita oraret: Pater, pro eis rogo, vt vnum omnes ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnũ ſint.

Hæc (inquam) ita cogitanda, & cum quid accidit, id in

mentem reducẽdum, quod CHRISTVS in simili statu constitutus senserit, eique quod nos vel agimus, vel patimur, offerendum. Qua in re sedulã quisque debet operam ponere, nec sibi tantam salutis occasionem oblatam eripi sinere: alioquin non solum turpis negligentiæ, sed etiam insignis erit ingratitudinis nota, si quæ tam facile possumus assequi bona, parui faciamus. Quare te oro, moneo, atque hortor, ô anima, quæ-

cunque es, ne tantum bonum negligas: sed cogites, quam sit facile, quod à te exigit DEVS, quanta vero largiri cupiat. Petit enim ex te, quæ etiam ipso non petente fueras factura: & ambulandum enim est, & comedendum, & laborandum, & ægrotandum denique, ac moriendum. Quæ tu, Iob 5.
& eiusmodi cætera, si tua aut mundi causa agas, vel patiaris, præterquam quod & laboriosa erunt, nullum ex his fructum referes: si

autem CHRISTI amore agas, ac feras, & erit tibi leuior labor, (recreat enim CHRISTVS pro se laborantes) & vbi ipsa trãsacta erunt, premiũ accipies; *quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec vlla potest lingua enarrare.* Quamobrem committendum nullo modo est, vt tantam culpa nostra felicitatem amittamus sed in id potius totis viribus incumbẽdum, vt CHRISTVM in omnibus imitemur. Ita fiet, vt illa nos subinde verba cõsolentur: *Qui*

1. Cor. 2.

sequitur

sequitur me, non ambulat Ioã. 8.
in tenebris, sed habebit
lumen vitæ: lucem vi-
delicet illam, *quæ illu-* Ioã. 1.
minat omnem hominem
venientem in hunc mun-
dum, omnesque beatos
in vitæ æternæ portum
feliciter perduxit. Quo
nos DEVS gratia sua
tandem aliquãdo per-
ducere dignetur, vt
Patrem, Filium, & Spi-
ritum sanctum laude-
mus, & glorificemus
in secula seculorum.
Amen.

TRA-

TRACTATVS TERTIVS.

COLLYRIVM SPIRITVALE.

PROLOGVS.

X damnis quæ nobis superbia affert, potest humilitatis fructus agnosci, quæ eo in scriptura magis celebratur, quo magis est ad vitam spiritualem inter virtutes cæteras necessaria; quippe quæ sit totius ædificij spiritualis firmius fundamentum. Parum enim profuerit, scien-

ſcientiam, aut fortitudinem, aut liberalitatem, aut eiuſmodi virtutes acquiſiuiſſe, niſi eas quis humilitate conſeruet. Etenim quid prodeſt Eleemoſyna, quam, cum deſtituitur humilitate, vanæ gloriæ vitium inficit? Quis porrò fructus ea quæ fortiter facta putantur ſequi poteſt, ſi humilitate careant hi qui ea geſſerunt? Id quod cum de reliquis virtutibus dici poſſit, planè apparet magnum eſſe ſuperbiæ detrimentum: idq; vel ex eo cognoſci poteſt, quod hæc vna de cælo Luciferum deiecit, & hominem ex eo

quo

quo fuerat honore praeditus deturbatum, similem iumentis effecerit. Quod cum ita sit, non puto esse necessarium, humilitatis virtutem magnopere cõmendare, sine qua, quod altum hominibus esse videtur, abominabile est ante DEVM: *tantum itaque ea tradam, in quibus si diligenter versemur, hanc poterimus virtutem facilius cõsequi: quam nisi diligenter custodiamus, quae est inimicorum nostrorum in oppugnando dexteritas, facilè erit amittere. Quare attente quae sequuntur cõsideranda sunt*

ei,

ei, qui velit tanto hoc præsidio contra omne genus mali vti, de quo scriptum est: DEVS superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Quod vt studiosè facias, amice Lector, id te mouere possit, quod cum beatissima Virgo virtutibus omnibus cumulata esset, humilitatis tamen solius videtur meminisse, cum Dominum magnificãs dixit:* Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. *Quod cum ad humilitatis commenda-*

1. Pet. 5.

Luc. 1.

da-

dationem magnopere facit, tum illud quod Dominus præ cæteris virtutibus humilitatem, & mansuetudinem à se homines discere vult: quod certè omnes deberet maximè excitare ad diligenter in hac præcipuè virtute operam ponendam,

ARGVMENTVM.

CVm hoc vnum Præcipuè nos soleat in superbiam efferre, quod nobis plus æquo tribuimus: par est, tantum hoc malum, atque animæ detrimentũ, quod ei sui ignoratio affert, contrario adhibito remedio pellere. Quocirca vt solet aduersarius

ſarius ea menti offerre, quę
hominis cogitationem diſ-
ſipant, atque à ſui cogni-
tione auertunt: ita contra
opus eſt, in his mentem aſ-
ſidue exerceri, eáque con-
ſiderare, quibus in vera hu-
militate conſeruetur. Quo
vero vbique ſe poſſit de-
fendere, quando vndique
oppugnatur, Tractatum
hunc (quo id inſtituimus
docere, quo ſe quiſque pa-
cto in ſpiritualibus rebus,
atque corporalibus, quo
etiam in exterioribus, at-
que interioribus poſſit cō-
fundere, id eſt, de ſe, vt de-
bet, humiliter ſentire, ſé-
que in omnibus humiliter
gerere) ita diuidemus, vt
primo loco dicamus quē-
admodum eorum quæ ſub
terra ſunt, poſſit conſidera-
tione confundi: ſecundo

verò, vt ex ijs quæ sunt super terram, inanimatis videlicet creaturis, atque iis quæ vegetandi, & sentiendi vim habent, ex proximis denique, atque ex se ipso humilitatis fructum possit referre: postremò, vt ex iis quæ in cælo sunt, & super cælum, Angelis nimirum, & Sanctis, diuina denique Maiestate, eũdem confusionis fructum reportet: ita possit anima vbique & humilis esse, & DEO placere.

PRI-

PRIMA PARS,

QVA TRADITUR, *Quemadmodum eorum quæ ſub terra ſunt, ſe poßit anima conſideratione confundere.*

VLTA ſunt in inferni cõſideratione, quæ ad noſtram confuſionem, atque humilitatem plurimum valeant. Primũ enim, quem non moueat, quod cum vno ſolo *Cõfundit nos infernus.*

peccato in tanta supplicia dæmones sint coniecti, se tamen, qui tam multa commiserint, nec dum vident digna supplicia pati? Quem, inquam, non confundat, qui in se DEI patientiam tantã experitur, vt cũ tam seuerus iudex fuerit in dæmones, ei locum pænitentiæ tam benignus concedat? Quod eo magis permouere vnumquemque debet, quod eam soleant homines in persuadendo aliis peccato diligentiam adhibere, quam

Dæmones.

nec

nec a Lucifero factam vſquã legim⁹: nec enim verbis tantũ homines, ſolaque, vt Lucifer, ſignificatione, ſed importunis etiam precibus, ſed pecunia, ſed honore, ſed vita, omnibus denique quibuſcunque poſſũt modis, alios in peccatum impellunt: vt hominũ malitia hac certe in parte Luciferi malitiam excedere videatur. Quod vel vnum, hominum ſuperbiam eo vſque deberet deprimere, tantamque homini confuſionem

afferre, vt ea, aliqua ſaltem ex parte, quod in inferno ſupplicij peccata noſtra merentur, compenſaretur. Accedit huc, quod eo vſque procedit plerunque hominum nequitia, ne dicam inſania, vt ipſum etiam dæmonem ſoleat ad ſe tẽtandum prouocare, eique ad ſui interitum tãquam arma præbere: vt mihi immerito facere videantur, qui cuius ipſi damni cauſa ſunt, in dæmonem culpam ſolent reijcere. Quod ſi qui alios ad crimina pe-

pepulerunt, vix pro cõfusione inter eos cõsistere possunt ante terrenum iudicem; quanta par est confusione plenum esse, qui se cum dæmonibus ante CHRISTI tribunal sisti consideret! Hæc si quis, qua debet, attentione secum reputet possit ille quidem, & certe debet, ob propriam malitiam eo vsque confundi, dũ plene intelligat quanta non solum in hac vita, sed in ea etiam quæ nullum sit finem habitura, suis peccatis

ſuplicia promeruerit. Ita fiet, vt leue ei videatur omne quidquid in hac patitur, ſi cum iis conferat, quæ in inferno (ſi cum eo pro meritis actū eſſet) fuiſſet paſſurus. Itaque confuſione plenus, & ſuam miſeriā agnoſcat, & eam, qua ſe tamen indignum ſentit, miſericordiam petat.

Ne vero quiſquam eorum, qui ſe iis (de quibus iam diximus) malis liberum putat, exiſtimet, non eſſe cur ſe magnopere confundat: quiſque ſecum de hac

hac re sic reputet, nihil esse cur de se minus humiliter sentiat; quin potius eo maiori se confusionis obligatione obstringi, quod vna cum tantis malis DEI gratia per singula tẽporum momenta eripiat: quæ nisi hominibus præsens esset, quis non in peccati foueam caderet, adeoque æternis supplicijs dign⁹ esset? Cum vero hæc DEI misericordia euaserit, quas non ei gratiarum actiones debeat? Magna certe ijs se confundendi causa

ineſt, qui cum perpetuo DEI miſericordiã tantam experiantur, tantopere nihilominus ſunt ingrati: atque eo magis humiliari debent, quo ſe minus DEI gratia dignos agnoſcunt; nihilque minus in DEI obſequio facere debent, quam, ſi ex inferno educerẽtur, fuiſſent facturi. Quam ſi quiſque obligationem recte conſideret, ſeque pro beneficiorum magnitudine parũ poſſe DEO referre intelligat, hic non animum deſpondeat

deat, ſed illa ſe Prophetę admonitione cõſoletur: *Ne auertatur humilis factus confuſus, pauper, & inops laudabunt nomen tuũ.* Deniq; ſi coram dæmonibus habet homo multa quibus ſe confundat, nihil ſe minus debet coram reliquis damnatis confundere, quã do intelligit multos eſſe ob vnũ peccatum tantùm coniectos in infernum. Vbi quid ſentire æquũ eſt eum, qui ſe tanta, tamque multa peccaſſe agnoſcit? Debet certe qui hæc

Pſa. 73

Damnati.

hæc conſideret, quantum illos peccatis, tantum etiam confuſione, ſi poteſt, ſuperare.

Limbus. Iam vero ſi eos qui in limbo ſunt conſideres, quãtaque te DEVS miſericordia à multis quæ accidere ſolent periculis ereptum, ad baptiſmi gratiam, ne illo caderes, tandem perduxerit, eſt certe quod plores, lachrymiſque tantam ingratitudinem diluas: eóque magis, quod qui in limbo ſunt, nullum vnquam mortale peccatum commiſerunt,

tu

tu vero quoties id commisisti, toties fuisti infernum promeritus. Quod si illi minori peccato in tam profundum locum deiecti sunt, qua tu fronte audeas super terram viuere, qui DEVM toties grauissime offendisti? Quibus vero oculis audeas DEI visionem contemplari, qua illi multo minore culpa priuati sunt? Hæc si recte consideres, nec illos qui in limbo sunt, dum tua cum illorum peccatis confers, intentis audeas

deas, ſat ſcio, oculis aſpicere.

Purgatoriũ. At eorum conſideratio qui in purgatorio ſunt, eo nos debet magis confundere, quod illi quamquam tuto iam loco, tantiſque mundi malis erepti, certi prǽterea nunquã ſe amplius DEVM offenſuros, in portum denique prouecti, in ſuppliciis tamen ſunt: nos vero & tempeſtatibus iactamur, & ſalutis noſtrǽ incerti, inter aſtutos admodũ, & acerrimos hoſtes, adeoque in perpetuis pe-

periculis versamur. Quod si cuiquam confusionẽ minuat, quod illos intelligit digna peccatis supplicia pẽdere, is ita putet, nonnullos fortasse ibi cruciari suo vel exemplo, vel prauis consiliis, vel scandalo, vel denique negligentia in peccatũm impulsos: plerosque etiam ibi diutius retineri, quod eius orationibus, aliisque suffragiis minus adiuuentur. Id ergo istũ (quisquis est) confundat, quod eis vt patiantur causa fuerit, opem vt libe-

liberantur aut nullam, aut exiguam ferat: propriasque putet eorum culpas, & suas, quia nescit an solo purgatorio igne sint diluendæ, eo se magis, magisque confundat.

SE-

SECVNDA PARS, QVA traditur, *Quemadmodum eorũ quæ in terra conspicimus, consideratione confundi debeamus.*

I eorum qui noxij sunt cõparatione nocentiores inuenimur, quales coram innoxiis rebus, quæso, apparebimus? Etenim si eorũ qui peccarunt, consi-

deratio nostram magnopere superbiã deprimit; quanto nos eorum consideratio humiliare debet, quæ nũquam à Creatoris precepto vlla in re discesserunt! Inanimes dico creaturas, quæ solum vegetandi, vel sentiẽdi vim habent, vehementer quidem arguunt nostram inobedientiam, ingratitudinem, atque inertiam. *Cõfundit nos terra.* Terra quidẽ, quæ fructum profert, nos planè reprehendit, qui infructuosi, atque steriles *Aqua* sumus. Aqua verò, dũ pra-

prata irrigat, sitim sedat, eaque facit, ob quę à DEO data hominibus est, quantum eos arguit, qui eam tunc Creatori negant, cum ipsius nomine petenti pauperi præbere omittunt! Iam verò ignis, dũ sapidas carnes reddit, quantum eorum crudelitatem cõdemnat, qui proximi carnem inclementer tractant! Quantum porrò aër, qui nostrã perpetuò vitã tuetur, negligentiam nostram in DEI obsequio, quos vel vna hæc res maxi-

Ignis.

Aër.

ma DEO seruiendi obligatione deuincit. *Lapides.* Petræ verò quæ in CHRISTI passione, quamquam insensibiles, scissæ sunt, quãtum deberent nostram duritiem, atque inciuilitatem confundere! Est *Mel.* mel palato dulce, nos *Flores.* verò DEO amarissimi: *Plãta.* suauis est florum odor, at nostrorum quantus est peccatorum fœtor! Crescunt plantæ, sursumque tẽdunt: at homo, dum vilia sectatur, se magis, magisque indies deprimit: cui quanto esset consultius

tius vel in hac re arbores imitari! quæ quo in profundum plures radices iaciunt, maiorem ex iis ad ramos virtutem trahunt: sic enim homo, si profundas humilitatis radices iaceret, magnum virtutum fructum referret. Iam verò quem non moueant iumentorum seruitia? cum præsertim iis exhibēt, qui se peccatis iumentis similes reddiderūt? Quanto verò dignior est, qui hæc male tractat, qui male tractetur! aut quis non iure

Iumenta.

miretur obedire hæc illis, qui Dei tamen voluntati repugnent?
Aries. Induit te aries pelle, & vestit lana, suísque sustentat carnibus: tu verò eis cum in Dei gloriam vti deberes, his, atque aliis Dei beneficiis abuteris, dúmq; mille modis tuæ concupiscentiæ studes satisfacere, & creaturis, & Deo iniuriam facis. Fatigatum labore leuant supposito tergo iumenta, sedulóque in ea re suo, qui eas in hunc finem creauit, creatori parent: tu vero

rò nihil minus quam finem tuum aut cogitas, aut quæris, quem certè par erat DEO aliquam (si ita dicere licet) quietem afferre, quando ex eius creaturis tantum in labore leuamẽ capis? Non est quidẽ quod quiete putem⁹ indigere DEVM, qui quidem summa est sui, atque omnium felicitas: sed quiescere tamen (quæ eius est benignitas) putari se vult in iustorum animis. *Deliciásque suas* ait *esse cum filiis hominum*; de quibus tamen in Pro.8.

hunc modum merito conqueritur: *Laboraui*
Esai.1 *sustinens.* O quantũ verbum hoc ad nostram confusionẽ valere debet, quando nostris Deo operibus laboris causa sumus; cũ quietis tamẽ esse deberemus! Itaque non de brutis, sed hominibus dictum
Gen.6 est: *Pœnitet me fecisse hominem.* Hæc te, ô puluis, & cinis, humilient, hæc tibi lachrimas excutiant: idque præsertim cum creaturã seruitio quietem tibi afferre sentis, quando non tu similiter erga
DEVM

DEVM te geris. Cùm verò iumentis tuis pabulum das, ita puta; quanto æquius eſt illis te, quam tibi illa ſeruiſſe, quæ nunquam DEO nec rebellia, nec ingrata fuerunt.

Serpentum prudẽtia, qui feruntur admota altera aure terræ, alteram: ne vocem incantatoris audiant, cauda occludere; tuæ te imprudentię admoneat, qui ne ad dæmonis quidem tentationes aures claudere didiciſti. Tuam tibi inertiam formica de- *Serpẽtes.* Pſa. 57 Eccl. 12. *Formicæ.* Pro. 6.

monſtret, ea in æſtate præparás, quæ ſint ipſi in hyeme vſui futura: quod vel vnum planè tuam negligétiam arguit, qui non ea, dum viuis, merita præpares, quibus ſis poſt hác vitam maximè opus habiturus.

Apes. *Bombyces.* Quo verò ſit latior meditandi cãpus, apes cogita, & bombyces, & eiuſmodi reliqua animalia, ita tibi admiranda multa, quæque magnam in te excitét confuſionem, occurrent: quæ nos conſulto omittimus, ne prolixio-

lixiores ſimus, ſimul etiam quod nobis id propoſitum ſit, vt rem tãtum indicemus, quæ ſit diligenter ab vnoquoq; cogitanda, maiora melioribus ingeniis relinquentes. Hoc verò interim admonemus, magnam in creaturis omnibus ſuppetere confuſionis materiam, ſi quoties vna quęlibet occurrit, perſuaſũ habeas, te, quoties Creatorem offendiſti, non id meruiſſe tantum, vt earum obſequio careres, ſed vt illæ etiam in te DEI iniu-

iniuriam vlciſcerētur. Quod cum eas necdū feciſſe vides, ſed tibi adhuc ſeruire, quantas debes, quantáque cum humilitate, DEI miſericordiæ laudes! quam ſæpe porrò te ad DEI obſequium paratum offerre!

Sus. *Canis.* Ne vero quenquam impediat quorundam brutorum conſideratio, dumque vel volutantem ſe in luto ſuem conſpicit, aut cum reſumentem canem videt quod euomuerat, ſe illis putet non eſſe ſordidiorem.

Vt-

Vtque de rebus iudicet quisque vt par est, sciendum est, nihil per se malũ esse, nisi quatenus in conspectu DEI, vel DEI iudicio malum est. Quare cum ea quę de sue, & de cane diximus, (quippe quæ sint eis naturalia) non habeantur mala coram DEO, non esse a nobis mala existimãda: sed illud potius cogitandum peccatori quale sit, aut quas męreatur pœnas, cum faciat sus secundum naturam, dum voluitur in luto, facit ille contra-

tra naturam ſuam, cum DEVM nec amat, nec DEO ſeruit: cumque in peccato quieſcit, in quãto ſordidiore quã ſus luto volutetur; quantoque (cum ad relictum peccatum redit) fœdius quam canis ad vomitum reuertatur: atque id eum confundat, eoque magis, quod iſta intelligit DEO magnopere diſplicere. Non itaque quenquam reuocent a confuſione quorundam irrationalium animalium facta, ſed ſua quemq; male acta con-

2. Pet. 2.

confundant, qui iudicio libero præditus, omne potuit,& debuit malum vitare. Atque hæc de iis quæ ratione carent. Sequitur vt dicamus, quemadmodum nos debeat rationalium creaturarũ, id eſt proximorum noſtrorum, conſideratio confundere. Sunt igitur in his ſuperiores alij, alij æquales, alij vero inferiores: de ſuperioribus pauca, dicam quando eorum auctoritas, & in te poteſtas, tantopere debet mouere ad humilitatem

Rationalia confundunt nos.

Superiores.

tem cum præſentes ſunt, vt niſi te humillime coram ipſis geras, rationis iudicio carere videri poſſis, qui non conſideres quam illi, & qualem perſonam gerant.

Confundat vero te, magnoque timore cõcutiat, quod cum ſint hi miniſtri DEI, non de te, qui diuinam Maieſtatẽ læſeris, pœnas ſumant. Itaque ſi iubeant aliquid, ſi reprehẽdant, ſi caſtigent, id tibi quamquam aliis durum videri poſſit, debet leue, & ſuaue videri,

ri,ſiue id cogites quod olim ſub dæmonis poteſtate faciebas, cum videlicet ſub eius vexillo peccato ſeruires, eiuſque in rebus non ferendis iugum ferres: vtebatur enim te tanquam carnifice, cum videlicet te ad perpetrandum opere aut mẽte homicidium adigebat; te denique tanquã fœtidorum & corporũ & animarum vectore vtebatur, cum tuis vel exemplis vel perſuaſionibus multi in peccatum cadentes, in infernum tandem præ-

cipites ibant. Hanc tu tam miseram seruitutem si tecum repures, dulcia tibi videbuntur omnia superiorũ tuorum præcepta, cum te præsertim illi non iubeant facere, nisi quæ ad pacificam, quietãque, & fraternæ charitatis plenam vitam pertinent: teque indignum iudicabis, qui eos habeas superiores, qui sunt ipsi ministri principis pacis, & tibi occasio magna merẽdi vitam æternam, atque hæc de superioribus sint satis.

Æqua

Æqualium conſideratio ita te confundet, ſi te indignum putes qui æqualis dicaris iis, quibus vel dignitate, vel officio minor non ſis: debes enim illorum virtutes cogitare, quibus te coram DEO maiores ſunt. Quod vt tibi perſuaſum omnino ſit, ita cogita, neminem tibi teipſo in malis notiorem eſſe: ſcis enim de te ipſe, quam multa & male cogites, & appetas; aliorum vero interiora peccata non tibi perinde certa ſũt. Quod cum ita ſit, ſint- *Æquales.*

que tibi peccata tua certa, aliorum autem incerta, merito te debes peiorem cæteris iudicare, adeoque reliquis inferiorem. Quocirca si quenquam vides infirmum, cum tu sanus sis, noli efferri, sed potius humiliter considera, tractari illum a Patre cælesti tanquam dilectũ filium, te vero paterna correctione, & amoris plena indignum esse: contra vero si tu ægrotus sis, puta te id tuis peccatis meruisse, alios vero, qui prospe-

Infirmi.

ra

ra vtuntur valetudine, id consequutos, tamquam quibus non magna pro peccatis satisfactione opus sit.

Si diues sis, illud time, quam difficile qui pecunias habent, in regnum DEI introibunt: si proximus, cogita ei, quod fidelis sit dispẽsator rerum Domini, auctum fuisse talentum. *Diuites.*

Si pauper sis, DEI iusto iudicio, & tuis meritis tribue, qui vel spiritualia bona tibi à DEO data dissipaueris, aut egentes proximos *Pauperes.*

re,cum posses,aut orationibus, atque aliis huiusmodi eleemosynis non iuueris:si proximus, existima eius à DEO votis satisfactũ, magnoque illũ à DEO beneficio cumulatum, qui CHRISTO paupertate similis effectus sit. Ita te si in proximorum rebus geras, deque illis, & te sentias, (vt par est) nunquam tibi confusionis materia deerit.

Inferiores. Nec vero putes defuturam in rebus inferiorum: nec enim hi quod sint inferiores offi-

officio, contemnendi sunt; sed potius eo pluris sunt faciendi, quod iis tanquã fortioribus maiora onera DEVS iniungat, tecum vero tanquam cum imbecilliori clemẽter agat, qui illorum non possis (quæ tua est infirmitas) more viuere: nec enim tantum habes animi, aut virium, vt noctu, diuque possis tam multa pati. Quod si cogites, quam illorum plerique læto animo suos ferant labores, quamque paucis in sustẽtanda vita con-

tenti ſint denique ſicū eorum virtute tūam imbecillitatem confe-ras, magnam humilita-tis materiam habebis.

Famuli. Cum te famuli comitantur, id te confundat, quod cū CHRISTVM deſerueris, eique debitum honorem negaueris, illi te ſequuntur tamen, & magno honore proſequuntur. Adde quod tibi ſeruiunt, ad cæleſte regnum creati: cogita, cum tu es in peccato, & illi in gratia, indignum te eſſe qui illis ſeruias. Confundat

dat te illud CHRISTI exemplum, cum diſcipulorum pedes lauit. Confundat quod dixit: Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare. Confundat te tandem corã omnibus eorum creatio: ſunt enim ad imaginem DEI, & ſimilitudinem facti, & tantopere chari æterno Patri, vt pro eis vnigenitum dederit. Atque id te debet coram infidelibus confundere, quando & ad eandem imaginem creati ſunt, & pro omnibus CHRISTVS mortuus *Infideles.*

eſt: eoque magis coram his debes confundi, quod fidei illi lumine deſtituti, iiſque quibus DEVS ſolet ſuos recreatſonibus conſolari, multa tamē, magnaque patiuntur in ieiuniis, ceremoniis, atque eiuſmodi aliis; tu vero Chriſtianus, & Spiritus ſancti gratia illuſtratus, donoque fortitudinis adiutus, & diuino amore ſubleuatus, in minimis quibuſque ita fatigaris, vt leuem pœnitentiam vel ferre non poſſe, vel ſi feras, magnum

gnum te aliquid facere putes. Excitent itaque te ad confusionem infideles: tecumque sæpe id cogita, si fuissent, *in Tyro & Sidone,* Matt. 11.
factæ virtutes, quæ factæ sunt in te, olim in cilicio & cinere pænitentiam egissent: hoc est, si infideles, quod tu, lumen fidei recepissent, quanto DEO, quá tu, gratiores fuissent! Deplora itaque quod tam inutilis sis, talisque vt coram Iudæis etiam confundi debeas. Crucifixerunt *Iudæi.*
illi quidem CHRISTVM,

STVM, ſed ſemel, ſed ignorátes eum: tu vero crucifixiſti ſæpe peccando, quem ſcires tamen ad dexteram Patris in gloria ſedere. Quod ſi te illi confundunt, quantum putas te confundet quilibet Chriſtianus! Etenim ſi Angeli imagini honorem deferimus, propter eum quem repræſentat; quanto eum in honore habere par eſt, qui in ſe vinctis CHRISTI imaginem gerat, & DEVS participatione ſit; ſicut ſcriptum
Pſal. 81. eſt: *Ego dixi, dij eſtis, & filij*

ſilij excelſi omnes.

Quo vero tandem ea abſoluam, quæ ad proximos pertinent, aduertendum id eſt, quod puto magnopere conducere ad confuſionis cõſeruationem: dæmonem videlicet exercitum hoc quibuſcunque poteſt rationibus vndique oppugnare, atque ita vehementer, vt magna ei diligentia opus ſit, qui ab illo magnum nolit accipere detrimẽtum. Eſt itaque neceſſe, ita eiuſmodi veluti habitum acquiſiſſe, vt ſimul

mul ac cum proximis aliquid agendum ſit, eo vnumquemque in honore habeamus, tã-quam ſi noſtri eſſent omnes aut domini, aut præceptores; eaque vnumquemque attentione audiamus, eorumque cõſilia ſequamur, tanquam ſi nobis per eos DEVS loqueretur; caueamuſque magnopere noſtrum illorum iudicio iudicium præferre. Qua in re duabus de cauſis peccari ſolet: altera, quod nemo in cauſa propria idoneus ſit iudex

dex; altera quod aliquando adulatione, ſæpe vero ex ignorantia pauci de rebus ſentiunt vt par eſt. Itaque nonnunquam aſtuti, & vafri tanquam prudentes laudantur; & qui omnia irrident, ſapientes habentur, cũ contra tamen de iis ſentiẽdum eſſet. Quocirca tutum eſt etiam in bonis tum gratiæ, tum naturæ, & timere ne decipiamur, & DEO in omnibus, quæcunque in aliis viderimus, gloriam dare, omniaque ſemper in meliorem

rem partem interpretari. Quod si contingat eos aliquid facere, quod rectum esse non videatur, ne vtique iudicemus, quando nisi nostri non nobis licet iudices esse: sed vel excusemus factum, vel inde mente auersa eorum bene acta consideremus, nostraque cum illorũ virtutibus vitia comparemus, ne vllum confusionis gradum (si aliter agimus) amittamus. Itaque si viderimus vel mortaliter peccantes, id cogitemus vel fecisse ex

igno

ignorantia, vel iam ad DEI gratiam per pœnitentiam rediiſſe, futurumque illis peccatũ maioris hic pœnitentiæ, adeoque gloriæ in cælo perfectioris occaſionem. Ne vero quicquam confuſioni depereat, aduertendum in conuerſationibus, vbi maiora ſolent eſſe pericula. Vt ſi de mansuetudine agatur, veniat in mentem irarum tuarum: ſi de rebus pulchris, tuorum peccatorum fœditatis recorderis: ſi de magnatum potẽtia

In cõuerſationib⁹ cõfundunt nos.

Mãſuetudo.

Pulchritudo.

Potentia.

Auaritia.

Humi-

sermo fiat, id consideres, quam nihil sis, nihilque possis, tum etiã cum maxime aliquid efficere coneris: si de auaritia quis loquitur, tua inordinata desideria; si de humilitate tuam superbiam memineris: atque ita in reliquis. Cum mentio fit vitiorum, nostrorũ recordemur; cum autem virtutum, eas nobis deesse cogitemus. Ita fiet, vt confusionis materia nobis semper suppetat; idque in cõuersationibus præsertim, vbi maius est confu-

Vitas Vitia. Virtutes.

fusionis amittendę periculum.

At vero, vt ad eam, quæ ex nostrarum rerum cōsideratione nascitur, confusionē propius accedamus, pauca quædam attingenda nobis sunt breuiter, nam lectori profundiorem eorum considerationem relinquimus.

Prælatum igitur cōfundat, quod cū CHRISTVS dicat, *Animam meam pono pro ouibus meis*: ipse in pascendis ouibus adeò sit negligens, vt ne eas quidem

Prælati. Ioan. 10.

agnoſcat omnes.

Si Sacerdos, cum
CHRISTVS dicat, *Qui*
Sacerdotes. *mihi miniſtrat, me ſequa-*
Ioan. *tur*: quam ipſe viam in-
12. ſtiterit, quæque his
manibus egerit, qui-
bus ſolet in ſacrificio
CHRISTVM tenere.

Concionatores Si cõcionator eſt, cõ-
fundatur quod CHRI-
STI officium exerceat,
quódq; eius quæ præ-
dicat exempla non ſe-
quatur, neque hiſce,
quæ dicit, cõſentanea
opera faciat: veniat &
Pſal. illud in mentem, *Elo-*
11. *quia Domini, eloquia ca-*
ſta: videátque ſi non
ſatis

ſatis mundum vas ſit, quanta ſit confuſione dignus, illúdque timeat: *Peccatori dixit* DEVS, *quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Quod ſi Paulus timebat, ne, cum aliis prædicaret ipſe reprobus efficeretur: quantum debet quiſque cõcionatorum timere, ſéque magnopere confundere! Pſal. 49.

Confundantur pręterea Præceptores, & Doctores, vt qui confuſione præcipuè opus habeant. Ait enim A- *Præceptores.*

1. cor. postolus: *Scientia inflat.* Quod si quis ob sciẽtiam extollitur, ea vel maximè causa confundi debet: plus enim in eo sapit quam oporteat sapere.

Disci-puli. Confundat discipulos sua ipsorum ignorantia, qui nisi docerentur, brutis animantibus similes essent: simul etiam, quod parũ & in litteris proficiãt, & sua aliis sciẽtia prosint, cum debeant tamen eo magis prodesse multis, quo fuerint sapientiores: denique quod cum addunt sciẽ

tiam

tiam, addunt etiam & dolorem.

Religioſus autem multò magis debet coram infidelibus, & Christianis reliquis cõfundi: quando ei non ſolum fidei lumẽ datum eſt, CHRISTIque iugum dulce impoſitum; ſed & vita omni ſolicitudine vacua ſpeciali quodam priuilegio conceſſa. Confundatur quod ex tam multis millibus electus ſit, qui ſi vocati fuiſſent, multò erant DEO gratiores futuri. Confundatur quod tam negli-

Religioſi.

gens, & distractus sit in choro, vbi Deo assistunt Angeli. Cõfundatur ob seruitia fratrum in culina, in valetudinario, atque aliis locis ipsi exhibita, qui neque cui seruiatur, neque qui seruiat, dignus est. Confundant eum in cœnaculo fercula, quæ Devs ipsi sine vllo ipsius labore, aut solicitudine apponenda curat: vestes etiam quibus induitur, & omnis domestica supellex in eius vsum parata: cúmque his homines, quorum opera agri

agri etiã, quorum cultu omnia denique, quibus tanquam mediis res eæ in hunc tandem ſtatum ad eius vtilitatem deuenerunt. Super omnia verò debet eum cõfundere, quod ſeruus DEI dicitur, qui ei tamen ſæpe ſit inimicus. Nomen certè, id eſt, de quo Virgo beatiſſima tanquã gloriabatur, cum ſe diceret *Ancillã* DEI, quód que magnopere ſuperbos quoſque confundere debeat. Luc. 1.

Confundat prætereà Religioſum magis, *Cõfundat nos domus*

DEI. magísq; domus DEI, quam tanquam filius inhabitat: cum tamen à Patris cæleſtis perfe- ctione tam lõgè abſit, quótque in ea paſſus conficit, tot tanquam fluctibus in confuſio- nis pelago immerga-
Pſal. 92. tur. Nam ſi *domum Do- mini decet ſanctitudo*, quomodo in ea iniquũ fert DEVS? aut cur ab orationis domo non eiicitur indeuotus? *Si* porrò eiuſmodi eſt do- mus Domini, vt ma-
Pſal. 83. gnus & Rex, & Pro- pheta Dauid eligat in ea potius, quam alibi

habi-

habitare, ſéque in ea contemptum, & abiectum eſſe pro beatitudine ducat: quãta eius debet eſſe cõfuſio, qui illic inuitus maneat! aut ſi manet libenter, tanto tamen eſt DEI beneficio ingratus!

Ceremoniæ Religionis. Poſtremo eum omnes Religionis cerimoniæ confundant, quando eas vel nõ intelligit quorſum ſpectent, aut non aduertit, aut graues eſſe putat, aut ſibi deniq; vtiles eſſe non curat.

Piorũ eleemoſynæ. Confundatur, cum pro amore DEI elee-
mo

mosynã petit; est enim ea res insignis cuiusdã priuilegij: coguétque quale sit, quod pro ipso DEVS, tanquam qui indigeat, his qui ei mendicanti aliquid dant, se debitorem cõstituat; eíque suum thesaurum crediderit. Quod si aliquãdo quæ ipsi DEI causa data sunt, non in eum, in quem petiit, vsum insumpsit, tanquam sacrilegus confundatur, qui DEO auferat, quod ipso petente alij DEO dederũt. Cogitet cum petit tanquam pauper, nisi

nisi animo pauper sit, falso se nomine petere: si verò petit ex curiositate, adeóque contra quam DEVS vult, deceptor est, & more eorum, qui falsis vtũtur diplomatis, numos à proximo surripit.

Angelorum munus

Confundatur denique, quod cum DEI nomine petit, Angelorum munere fungitur, qui ab hominib⁹ semper tanquam DEI legati petunt: ab aliis quidem, vt pauperibus subueniant, ab aliis autem, vt iniurias sibi factas

ctas remittant; ab aliis verò, vt DEO quam debent gloriam, & honorem dent. Cum verò eleemosynam acceperit, confundatur, quod & danti DEO, & proximo ingratus sit: ita autem fiet, vt cum ei aliquid erit petendum, incipiat confundi, vt qui intelligat, quanta eum eleemosyna obligatione deuinciat: solúmque necessaria petat, quando eo maiori obligatione obstrictus est, quo plura acceperit.

Peregrinatio. Cum verò peregrina-

natur, caueat in eã cogitationem veniat, vt ſe Apoſtolicam vitam agere putet: ſed illud potius cogitet, eam penitentiæ loco ſibi eſſe vitam attributam. Quod ſi eſt è Religioſis incluſis, putet ſe, tanquam feram indomitam, voluiſſe Dominum ab hominũ cõuerſatione remouere.

Reges & principes. Si Rex ſit, aut Princeps, confundatur, quod in eo ſtatu ſit, quem CHRISTVS vitauit, cum eum vellent Iudæi Regem creare. Ioã 6. Mirum verò eſt audere

re quenquam id munus assumere, quod CHRISTVS recusauit, nisi fortè id pro cruce habeat, & CHRISTI amore subeat.

Domini. Confundantur Domini, quod sint in requirendis reditibus valde diligentes, in puniendis autem peccatis publicis admodum negligentes: timeant vero, quod pecunia, aliisque bonis vtantur tanquam suis, nec eius soleant meminisse, a quo cuncta acceperũt. Confundantur porro, quod se magnum aliquid

quid facere putant, cũ eleemoſyna pauperi ſubueniunt; nec cogitant ſe dare aliena, DEOque quæ ſua ipſius ſunt reddere, in eoque, in quo ſe putãt beneficium facere, magno a DEO beneficio cumulari. Quod ſi vel tum, cum eleemoſynam dant, ſe debent confundere, quanto magis cum in vanos vſus pecunias expendunt!

Equites. Cogitandum autẽ eſt equiti, in Euangelij defenſionem, adeoque ad promouendum

honorem Dei, assumptum sibi fuisse gladium. Quod si huius rei memoriā proprij honoris studium delet, suumque diuino honorem præfert, quid nisi Euangelij persecutor est? Confundatur igitur tanquam Deo infidelis, cogitetque se, quanquam ab hominibus honorabilis habetur, esse peccati seruum; adeoque Dei, Sanctorum iudicio nullo non modo dignum honore, sed inferni suppliciis destinatum.

Com

Commẽdatarij autem, qui in Religione aliqua professionem fecerunt, de obseruationis votorum negligentia confundantur: eoque magis, quod sciant, quam ęgre ferre soleant sibi ab aliis præstitam fidem non seruari, vtque de his, qui sibi aliquid promiserunt, plerumque ob violatam fidem pœnas sumant. *Commendatarij.*

Confundantur famuli, quod adeo sint soliciti in dominorum gratia ineunda: quam si diligentiam in Dei *Famuli.*

ſeruitio adhibuiſſent, quanto citius, quamque veriorem gratiam inijſſent! *Seruire enim* DEO, *regnare eſt.*

Iudices Cogitent iudices, quanta ſeueritate in reos ſententiam ferant: confundantur vero, quod DEI iudicium, de quo ſcriptum Sapiē. 6. eſt, *Iudicium duriſſimum his qui præſunt, fiet*, nec ſecum diligenter reputent, nec perhorreſcant.

Aduocati. Confundantur aduocati, quod cum alienis cauſis patrocinium ferant, ſint tamen conſcien-

ſcientiæ propriæ magnopere negligentes: nec vero idcirco efferantur, quod ſua alios videant opera indigere; indigent enim & ipſi multorum auxilio, in his quæ ad animam pertinent.

Medici. Confundãtur medici, cum cogitãt, quemadmodum ægrotos tractent, quando ſciũt, cum in morbũ ipſi inciderint, quanta velint valetudinem ſuam diligentia procurari. Cogitent etiam animarũ ſuarum vulnera: eoque confundantur, quod

cum medici appellentur, peritiores tamen sint inducendi in se morbi, quam pellendi.

Mercatores. Confundat mercatores, sollicitudo ea, quam in emendo vili, caroque pretio vendendo adhibent: ea propter ignorantes, quod regnum cælorũ, quod gratis datur, cõparare nesciunt; emũt vero infernum, quod magno & pretio emitur, & dolore possidetur.

Vt vero etiam ad reipub. artifices veniam⁹.

Con-

Confundantur ſartores, qui tantum in conficiendis alienis veſtibus ſtudium adhibent, cum ſint ipſi tamen innocentiæ veſtis acceptæ in baptiſmate valde negligentes. *Sartores.*

Confundantur præterea ſutores, qui cum in duriſſimum etiam corium acu penetrent, in ſe tamen diuinas inſpirationes penetrare non ſinant. *Sutores*

Et quis autem poſſit de fœminarum ſtatu pro dignitate diſſerere, his præſertim temporibus, quibus eſt *Femina.*

tantopere vanitas hominum aucta?

Virgines. Confundantur itaque virgines, quod sæpe statuerint nubere. Etsi enim id licitum est, quanto tamen satius CHRISTO solo spóso esse contẽtas! atque esset quidem ipsæ CHRISTO solo contentæ, si eum quanto possent amore diligerent.

Nuptæ Confundantur nuptæ, quod in ornandis se sint admodum diligentes, eiusque rei causa tam multa insumant; contra vero in

eo

eo negligētissimæ sint, vt CHRISTVM induant. Cum se torquibus aureis ornant, meminerint ferreas fuisse CHRISTI catenas, eique ignominiæ caussa iniectas. Cūm autem manus armillis ornāt, ligatas CHRISTI manus fuisse recordētur. Cum porro se vestibus albis elegantiæ caussa induunt, fuisse CHRISTVM alba veste indutum ignominiæ caussa meminerint. Et confundantur non ipsæ modo, sed etiā viri qui cum eius-

modi vestium lautitias ferunt, CHRISTI vituperiis gratiam parē non referunt. Quod si illæ manuum suarum opera considerent, detrahent, credo, digitis annulos, vt iis qui ornaméto digni nō sunt, cum feminis Christianis opera indigna fecerint.

Viduæ. Confundantur viduæ, quæ virorū mortem tam ægre ferunt, quod cum ipsis DEVS omnia impedimenta perfecti in se amoris abstulerit, tanto beneficio adeo ingratæ sint,

vt ſibi melius cũ creatura fuiſſe, quam cum Creatore, adeoque DEVM ſpernere, impatienter lata virorum morte, ſignificare videantur. Conqueruntur enim ereptos ſibi viros: ſed profectò de illis æquius conqueritur DEVS, qui ſe ab illis ſperni videat. Cõfundantur ergo illæ, audiãtque in hæc verba conquerentem Dominum: *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.* Itemque Hie. 2 Hie. 2

que illud: *Quid inuenerunt in me iniquitatis, quia elongauerũt se à me?*

Atque hæc de statibus dicta sufficiant, ne propositam breuitatem excedere videamur: simul etiam quod facile sit ex dictis reliqua colligere; & si quis ea quæ diximus diligenter cogitet, se confundendi occasionem semper habere.

Cõfundat nos memoria.

Iam vt ad interiora veniamus, Confundere, ô homo, de memoria tua: cum enim hanc admirabilem potentiam tibi scias à Crea

Creatore in id eſſe datam, vt ſui poſſes & ſemper, & ſuauiter meminiſſe; tu tamen in eâ vilia quam plurima repoſuiſti, hiſque eam ita occupaſti, vt vix eius, qui eam dedit, poſſes recordari: itaque fit vt nulli ipſa minus quam Creatori ſeruiat. Confundere igitur, quod ea in Domini ſui iniuriam abuſus ſis, quodque cum in mentem tibi ſæpe reducatur, ab Eccleſia quidem qui ſis, admoto quotannis cinere capiti, atque illis verbis

Gen. 3 bis additis, *Memento homo quia puluis es, & in puluerem reuerteris?* à scriptura vero, nunc quidē finis tuus, cū di-
Eccl 7 cit, *Memorare nouissima tua*; nunc vero ea quæ causa tua CHRISTVS passus sit, cum dixit,
Thre. 4. *Recordare paupertatis & transgressionis meæ, absynthij, & fellis*: alias autem sæpe alia; tu tamē nihil minusquam hac, & huiusmodi alia meminisse videare: & merito flere debeas, & cum Propheta dicere,
Psa. 76 *Renuit consolari anima mea, memor fui* DEI, *&*

dele-

delectatus sum; eoque magis confundi, quod in DEI aliquando obliuione fueris recreata.

Iam vero vt ad intellectum transeamus, quantus se in eo confusionis campus aperit! qui cum intelligat se in eum finem creatum esse, vt summum bonum intelligeret, sæpe tamen non vana modo, & inutilia, & transitoria, sed pessima etiam cogitat, atque in iis denique occupatur, quibus intelligit minime debere esse inten- *Intellectus.*

tentum Flendum tibi certe est malum hoc, & quanta possis confusione deplorandum.

Voluntas. Quid autem de voluntate dicemus, qua cum DEVM super omnia deberes diligere, ea tamen fueris prosequutus, quæ vel cogitare pudeat, nedum dicere? Quid tibi, inquam, dicam, ô cæca voluntas; quæ bonis æternis sensuum delicias prætulisti? quam cum dulcis DEI charitas in Seraphinorum choro posset constituere, mundi fœdus amor

amor in inferna deiecit. Merito quidem, ô anima, tuæ te debent potentiæ confundere, in quibus tam fœdatam videas imaginem Dei: poſſis tu quidem eas, & debes cum dolore iis verbis reprehendere, *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt*, déque eis in hunc modum cõqueri: Quis vos, ô potentiæ, ô imago Dei, quis, inquam, vos perdidit? quis tibi, ô memoria, Dei memoriam abſtulit? quis tibi, ô intellectus, mẽtem eripuit? quis te Gen. 3

decepit, ô voluntas? O quam illud quadrat in te, ô anima: *Facti sunt principes eius sicut arietes non inuenientes pascua!* More enim arietum cum pascua nõ inueniunt, potentiæ tuæ, quasi in DEO pascua non haberent, venenata pascua quæsierunt: adeoque ea causa viribus defectæ sunt, vt magna debeas confusione confundi.

Ad sensus transeamus.

Oculi. Dedit quidẽ DEVS oculos, vt creaturarum pulchritudine conspecta,

1. Paral. 12

cta, in re omni se amares, ipsique pro omnibus gratias ageres: tu vero contra quæcunque vides consumis, aut ira veluti ardens, aut auaritia concupiscens. Itaque cum oculi tui coram DEO esse deberent, *sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ*, basilisci (qui quæcunque conspicit, visu interficit) oculi facti sunt. Confundere igitur, quod lumen tibi datum in tenebras verteris: quodque aures & sanctis inspirationibus claudis, &

Psal. 122.

Aures.

murmurationibus aperis: quod qua debe- *Ligua* res DEVM lingua benedicere, hominibus maledicis: quod cum ſollicitus ſis ne quicquam malè oleat, gra- *Nares.* ue olens tamen peccatum non ſentis: quod denique durum eſſe videatur, ſi quid eſt pro *Tactus* CHRISTO patiendum, ſuaue vero ſit quod pro mundo pateris.

Deplora itaque ſenſuum mala, atque eius rei memoria humiles tibi, & confuſionis plenas lachrymas exprimat

mat. Quod ſi necdum ſatis hæc ſunt, te caput tuum confundat quod ſpinis preſſum non ſit: confũdãt capilli, quod non ſint euulſi: manus autem, & pedes, quod non transfixi clauis: reliqua te denique membra confundant, quod cum niſi DEI virtute moueri nõ poſſint, fueris tamen tu pedibus CHRISTVM perſequutus, manibus autem, atque operibus ipſum vulneraueris, & lingua læſeris. Denique ſi recta ratione rem reputes, tu tibi magna ſolus

Caput

Capilli Man⁹. Pedes

confusionis materia es: nec enim est in te quicquã, de quo si diligenter cogites, non debeas magnopere cõfundi. Quod si in te sint quæ non intelligas, vel ea causa maxime confundi debes, quod te ipse plene non noueris. Nam vel quæ sit anima, aut quid in se habeat, aut corpori quemadmodum vnita sit, denique vt sit a corpore separanda, si ex te ipse quæras, scio, non poteris respondere. Quod si in rebus propriis tam es inscius,
quam

quam eris, obsecro, in alienis! Illud interim verum est, & in his quę de te scis, & in his quę ignoras, magnam tibi confusionis materiam suppetere.

Quod si mihi quisquam hoc loco obiiciat, non in bonis, sed in malis tantum operibus confusionis causam reperiri, id ego negauerim: puto enim in bonis etiam propterea nos debere confundi, quod ad bonum simus admodum imbecilles, adeo vero procliues in malum, vt magis mirū Bona.

ſit, ex tam corrupta natura boni aliquid prodire, quam ex roſario roſam naſci: eſt enim id roſeto naturale, vt roſã proferat; at perfectum opus non ſola hominis natura poteſt producere: nec enim Deo gratum quicquam ſine eius gratia eſſe poteſt. Qui ergo miratur inter ſpinas ortam roſam, multo magis mirari debet boni aliquid a ſe factum; tantoque magis confundi, quod videt, vt in ſterili ſolo, dignoque quod ob peccata in Devm maxima

xima ſale cõſpergatur, operetur mira DEVS, atque id excolere perſeueret. Quare non de malis tantum operibus nos, ſed de bonis etiam confundi poſſumus, & debemus. Si qua enim facimus, bona, DEVS eſt qui ea in nobis cœpit, fecit, atque perfecit: noſtrum illud eſt, vt magis, magiſque confundamur, atque humiliemur, qui DEO tam ſæpe reſtitérimus, eamque quam meruimus pœnam eius clementia euaſerimus.

TERTIA PARS,

QVA TRADITUR, *Quemadmodum cælestium rerum contemplatione possimus confundi.*

Ix scio quib⁹ possim verbis de cælestibus dicere, qui ne in terrenis quidem pro dignitate, quanta in his cōfusionis causa sit, potuerim declarare.

Cōfundūt nos cæli. Est quidē certè vel in sola cælestium motuum

tuum cõtemplatione, magna cõfuſionis materia, ſi cum tam admirabili ordine, noſtrorum actuum inordinationem cõferamus. Iam verò de planetis quid dicam? quos ſcimus ſemper & à ſuperioribus recipere, & quam receperint virtutem perpetuo inferioribus communicare? Vnus ex rebus omnibus homo eſt, qui ſibi, quo minus à DEO cæleſtia bona recipiat impedimento eſt; eáq; cum receperit, aliis negligit impartiri. Cúmque

Planetæ.

Stellæ. que cęli omnes, & stellæ solis lumine vestiãtur, vnus homo solis iustitiæ lumine indui recusat, magisq; (quẽadmodum scriptũ est) *Ioã. 1.* *tenebras diligit, quàm lucem.*

Angeli Quod si Angelos contemplemur, quantum eorum, quęso, nos puritas atque innocẽtia confundet! quantum id, quod eorũ tanta & sapientia, & charitate præditorum cõsilia tam necessaria negligimus! Deficient me quidem verba, nostrã pro dignitate confu-

fuſionē explicare volentem, ſiue cum Seraphinorum amore tepiditatem noſtram, ſiue cum Cherubinorum ſcientia noſtram ignorantiam comparemus.

Quod ſi cui fortè videbitur ſublimiores eſſe Angelicos ſpiritus, quàm vt cum his puluis noſter, & cinis debeat comparari, ad Sā-ctos veniamus, qui carne, & ſanguine cōſtiterunt: neque eis (quanquam hominibus) humana fragilitas impedimento fuit, quo minus pro DEI ho- *Sancti.*

honore magna quædam, & admiranda opera perpetrarẽt. Cælestium itaque hominum, terrenorum facta cõfundant: Martyrum quidem in tormentis constantia, & virtus, nostram in propositis inconstantiam, atque infirmitatem; Confessorum verò pœnitentia, vitæque austeritas, nostras delicias; virginum autem puritas, maximéq; nostri Domini, turpitudiné nostram confundat. Atque illud etiam, quod sacratissimæ Virgini cum

Martyres.

Confessores.

Virgines.

Mater Dei.

cum ſimus obligatiſſimi, propter filij educationem, qui eſſet pro nobis Patri in cruce offerendus gratiã tanto beneficio paré nunquam repẽdimus: quin etiam ſumus ingrati; adeo, vt nec ab ea miſericordiam petere pręe pudore audere deberemus.

At verò in CHRISTI conſideratione, quis poſſit pro dignitate confundi? aut quæ hîc profunditas confuſionis ſatis eſſe poteſt, vbi quis conſiderat CHRISTVM, quod *Chriſtus.*

vnicum habet remedium, atque confugiũ, ita spreuisse, vt possit
Psal. 30. illle meritò dicere: *Proiectus sum à facie oculorũ tuorũ?* Eius enim pedũ vulnera, segnities tua, & torpor inflixit: eius latus tua inobedientia aperuit: manus eius opera tua clauis confixerunt: tua illi lingua fel propinauit: postremò, tua eius caput superbia spinis cinxit. Atque, vt vno verbo dicã, nihil est in CHRISTO, quod cum videas, non debeas meritò cõfundi; siquidem scri-

ptum est: *Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me.* Psal. 118.

Iam verò quid dicemus de confusione, quam sanctissimæ Trinitatis conspectus affert? aut quanta erit coram Deo confusio, si coram dæmone tanta fuit! Quibus porrò oculis audebis Patrem æternum aspicere, qui eius vnicum filium ab illo missum, vt à te dissipatam hæreditatem recuperaret, nō solum (vt par erat) non excepisti, sed in crucem etiam adegisti? Quam

Sacratissima Trinitas.

reddes DEO pro credita tibi hæreditate rationem? Quid verò pro his quæ ab eo accepisti & temporalibus, & spiritualibus bonis respondebis? Quid porrò dices DEI filio, qui pro te omnia passus est? Potest quidẽ ille meritò hominibus dicere: Confundantur homines, quod cũ ego DEVS è cælo in terras eorum causa descẽderim, proque eorum salute homo fieri dignatus sim, nolunt illi tamen mea causa peccati sordes relinquere: Con-

Confundere, ô homo, quando prius ego te dilexi, quam tu me diligeres; prius ipse seruiui tibi, quam mihi seruires. O dura hominum corda! ô ferrea pectora! qui cum me alligatum columnę videant, flagellis cæsum, & vulneratum amore, alligari peccato malũt, quàm mihi adhærere, meóque, mundi amorẽ honori pręponunt: nec intelligunt quàm sæuis à dæmone flagellis cædantur, peccatorum vinculis colligati. Dedi ego homini viscera

mea, quibus tanquam firmissimæ columnæ complexu adhærescat: contemnit ille tamen, eaque sequitur, quæ ipsum coram me meritò condemnent. O hominum ingratitudinē! ô insensatas humanas mentes! mihi seruiunt bruta, me arbores atq; herbæ laudant, vnus ex omnibus homo nō agnoscit: sed more rabidi canis, qui dominū suum morsu petit, contra me insurgit, dignus quem terra dehiscens absumat. Confundere, ô homo, pro quo Agn⁹ man-

manſuetus factus ſum;
& leo eſſe ferox tandē
aliquando deſine. Amplector ego te charitate, tu me cupiditatis
flagellis cędis: cúmque
ego te pretioſis humilitatis margaritis ornē;
tu meo ſuperbię ſpinas
capiti infigis. Intelligant aliquando homines, non arcis includenda, ſed in pauperes
eroganda bona accepiſſe. Cōſiderent quātopere à me diligātur,
quos ego, ab ipſis in
carcerem cōiectus, inferni carcere eripiam:
quémque illi non deſi-

nũt ingratitudine crucifigere, ego charitate in charitatis viam reduco. Confundere, ô homo, quem cum aſpiciunt Angeli, tũ contemptui habent, & decipiunt dæmones, atq; in conſpectu meo condemnant. Confundere, inquam, & iudiciũ meum time; qui niſi hic cõfundaris, & peccata tua fleas, magna te manet, & amara confuſio. Quem verò non confundat, quod ego DEVS & Dominus venatoris more perpetuo homines inſequor,

ne

ne mihi qui tanti conſtiterint fortè pereant; illi verò me tanquam venenoſum ſerpentem ſemper fugiunt? Cur me non timent, & mea iudicia? Cur nõ vitam mutant, qui mortis nec horam, nec diem ſciũt.

Quid autem Spiritui ſancto reſpõdebis, aut quo ipſi ore loqui audebis, qui ei toties animæ tuæ portas occluſeris, cúmque a te (vt dæmonem reciperes) impie, atque impudenter excluſeris? Confundimini, ô miſeri homines, quos cum DEVS

crearit, vt essetis filij Patris vestri qui in cælis est, digna tamen cælesti Patre opera vix vnquam faciatis. Est in eo infinita mansuetudo & benignitas, paratúsque semper est peccata remittere: vos verò iniquitate pleni, non solùm factas vobis iniurias non condonatis, sed his etiam qui de vobis nihil mali meruerint, iniuriam facitis. Est in eo summa bonitas, qua inimicis etiam dum eos semper conseruat, benefacit: vos autem etiam amicis

cis male facitis. Eſt in illo ęterna ſapientia,& prouidentia admirabilis,qua vniuerſum moderatur: in vobis autẽ inſigne omnia perdẽdi ſtudium, modo vt ſoli regnare poſitis Sed vos per Prophetam DEVS ita reprehendit: *Nunquid habitabitis vos ſoli in terra?* Eſai.5

Concluſio operis.

Me non materia,ſed tempus deficit:ſint itaque ſatis hæc ſapienti lectori, qui poſſit ex paucis multa colligere, & confuſionis fructum conſequi, ſi præſertim

assidue,& diligenter in his se exerceat: quod quisque debet eo maiori studio facere, quod in eo maxima spiritualis fructus pars posita sit, vt nostrã infirmitatem,& miseriam agnoscamus. Quod qui consequuti sũt, atque eiusmodi fundamento iacto ædificare cœperũt, possunt illi reliquam partem tuto superextruere: nam qui secus opus ędificant, his cum altius opus surrexerit, solet corruere. Accidit enim, vt orationis consolationes, quæ ad virtu-

tutes solēt conferre, nisi humilitate conseruētur, in falsas, fallacesque cōsolationes, euadant Ita boni desideria bona quidē sunt: sed si ea nobis ita tribuamus, vt nō Dei esse beneficia agnoscamus, cum magnopere fallimur, tum nō possumus, tam infirmo iacto fundamēto, quicquam firmum extruere. Quamobrem qui sua vult opera esse perfecta, ea & confusione incipiat, & conseruet, nec nisi confusione comitante progredi quoquam audeat:

deat: ita fiet, vt qui confusionem nūquam deserit, a DEO nunquam
Psal. 50. deseratur: qui *cor contritum & humiliatum nunquam despicit*, sed *cum humilibus libenter conuersatur*. Hanc possumus dicere nuptialem vestem, qua qui erit indutus; a nuptiis non excludetur. Hoc est insigne filiorum DEI, hac indui oportet qui CHRISTVM sequi velit, quando ipse ea ita indutus est vt dice-
Psal. 43. ret. *Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit*

ruit me. Quod si etiam CHRISTI faciem confusio cooperuit, qui est Angelorum speculum, & Sanctorum gloria; cur non ea peccatoris facies cooperiatur; aut quis nisi ea indutus in DEI conspectum venire audeat, cum scriptum sit: *Induantur qui detrahunt mihi pudore, & operiantur sicut diploide confusione sua?* Attende porro dicentem Dominum: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & contritum spiritu, & trementem sermones* Psal. 10.

nes meos? Quod si iustos etiam induit DEVS confusione; non est quod se putet peccator sine ea viuere posse: cũ præsertim non solum iusti in terra, sed etiam in cælo Sãcti veste hac induti sint. Quod vel ex illis verbis intelligi potest, quibus CHRISTVM in die iudicij ita
Matt. 25. alloquuntur: *Quando te vidimus esurientem, & pauimus te?* id enim dicunt tanquam admirati, tam paruis operibus, tanta se præmia meruisse: id quod satis Augustinus indicat, cum sic dicentes

tes inducit: Domine, cur tantam, & talem nobis gloriam præparaſti? Quod ſi hæc nos humilitas in cælũ euehit, æquum eſt eam hic amplecti, eique nos tãquam tabulæ in naufragio credere, neque dubitare futurum, vt ei innixi, periculoſo miſeræ hius vitæ pelago traiecto, in cæleſtem tandem aliquando portum Dei miſericordia perueniamus. Amen.

TRA-

TRACTATVS QVARTVS.

DE PRÆPARATIONE AD SACRAM Euchariſtiam.

Confeſſio beneficiorum DEI.

Omine DEVS Omnipotens, creator omnium, omnia obediunt tibi, & à te ſibi præfixũ ordinem ſeruant: ſoli homines, in quibus ego miſerrimus ſum, à tua vo-

voluntate recedimus. Id quod non ſolum à me peccatum eſſe, ſed alios etiam volui meæ eſſe voluntati obſequentes, nec homines modo ad imaginem tuam factos, ſed etiam elementa volui mihi inſeruire: adeoque, ſi ſecus accidiſſet quam volebam, ægre tuli; ſi cuncta ipſe creaſſem. Cui quanto fuiſſet æquius ſi omnia reſtitiſſent, atque in meam cuncta mortem conſpiraſſent, qui tua ipſe fuiſſem mandata tranſgreſſus! Sed miſericor-

dia tua factum est, vt nec in me illa iniurias tuas vlta sint, nec de me ministri iustitię tuę, meique hostes dæmones pœnas sumpserint. Dissimulasti hactenus, Domine DEVS meus mihique pœnitentiæ tempus bonitate tua immensâ concessisti, quo possem videlicet cæcitatē meam agnoscere, atque aliter quā antea vitam instituere: eaque causa multis me mirandisque modis, nunc concionibus, nunc lectionibus, alias vero inspirationibus

sæpe

ſæpe admonuiſti: quæ tamen omnia cum facile obliuioni traderem, nullas in me firmas radices iaciebant. Sed cum medicina tua omnia vulnera mea (quamquam maxima) longe ſuperaret, addidiſti id etiam, DEVS meus, vt mihi te omnia viſibilia prædicarent. Videbam morientes homines: cumque nemini viderem mortem parcere, ſed vitam noſtram aliquo tãdem fine concludi, mouebat me quidem res hæc, finemque vitæ

cōtemplanti lux quædam affulgebat: sed, heu, facile inde mens auocata, in solitas facile tenebras recidebat: nec me (quæ tua clementia semper fuit) vnquam, quamquam id sæpe meritum, deseruisti, quin etiam alia subinde, atque alia remedia adhibebas. Cūque satis tanto malo nō essent visibilia hæc, tu ipse, Domine, propius accessisti, dormiētem excitasti, & ad cor meum dulciter allocutus, ita inuitasti, quasi te nunquam ego of-

offendiſſem. Quod ſi ego beneficium, vt par erat, agnouiſſem, vel id vnum me ſemper in officio cõtinuiſſet; ſed, heu, offendi te ſæpius, ſæpiuſque neceſſe fuit ſubinde cadentem à te leuari. Quodque dolendum mihi magis, magiſque eſt, cum mihi tam ſæpe explorata benignitas tua humiliare maxime debuiſſet, diuinaque conſolatio tua ad id valeret, vt affectiones meas facilius mortificarẽ: tantis abuſus beneficiis, humilitatiſq;, & mor-

tificationis propriæ oblitus, tuis etiam donis efferebar, aliisque eorum me causa præferebam, quæ me magis, magisque humilem reddere debuerãt. Neque id tibi satis fuit, Domine DEVS meus, cur me deseteres, quod in rem meã à te facta, in proprium ego damnum cuncta conuertebam: sed adiecisti pluria, maiorique mecum misericordia vsus, cõsolationem tuam, quæ mihi superbiæ causa erat, subtraxisti: vt vel sic agnoscerem tuum esse

eſſe donum, quod niſi te dante haberé non poſſem, nec te auferente, aliquandiu etiã retinere. Et (quod mihi reliquis maius videtur) me ita rurſum cõſolari dignatus es, quaſi ego, vt me conſolatione priuares, nõ meruiſſem. *Quid retribuam tibi, ô Domine pro omnibus quæ retribuiſti mihi?* Pſal. 115.
Sufficere hæc quidem mihi debuerãt, vt tuas laudes numquam intermitterem, ſed mea me rurſum iniquitas in aliud malum coniecit: cum enim frequẽ-

ter experirer consolationes tuas, his, tanquã mihi deberentur vti cœpi: cumque noua semper beneficia esse agnoscere debuissem, atque in singulis consolationibus, charitatem tuam, & misericordiã renouatis laudibus confiteri, cum tu beneficia renouares, nouam ego ingratitudinem pro gratia referebam. Vsus es etiã hic, Domine, misericordia tua, lumenque quo malũ istud agnoscerem, & agnito morbo remedium quærerem

rem, conceſſiſti: quo etiam viderem, quoties ipſe mihi impedimento fuiſſem, tuiſque vocationibus reſtitiſſem; tu vero meam quanta cum charitate ſemper ſalutem quæſiiſſes. Intelligo id iam Domine, me mihi dãnationis cauſam eſſe, atque id agere vt peream; te vero id velle, atque id quærere, vt ſaluus ſim. Quod cum ita ſit, cur ſim tam cæcus, tam vero mihi inimicus, vt à me numquam longiſſime abeã, teque vnum ſequar;

quādo ego mihi mortis, tu mihi vitæ causa es? iustumque est, vt cum desero voluntatē tuam, meamque facio, me creaturæ tuæ eo vsque persequantur, dum perimant. Nam si tibi obediens sum, omnia mihi scio esse dulcia futura, quando omnia seruiunt tibi, cui velim ego ad mortem vsque obedire. O immensa bonitas, & vnicum peccatorum refugium, misereat te miseri huius, quem proprio sanguine redemisti. Scis, Domine,

quam

quam infirmus ſim, vt-
que ſatis non fuerit
vocaſſe te, & propria
manu cor meum teti-
giſſe, ſed eſſe neceſſe,
vt nunquam inſpirare
intermittas, meq; ſem-
per mouere, vt faciam
volũtatem tuam: alio-
qui ſi taceas, *ero ſimilis* Pſal.
deſcendentibus in lacum: 145.
& ſimulac deſerueris,
me ipſe perdam. Fac,
Domine, agnoſcam,
quid tibi debeam cum
ſancta inſpiras, quan-
taque debeam diligẽ-
tia exequi quod iubes:
in eo enim frequenter
pecco, quod tuas inſ-
pita-

pirationes negligo, vel eis remiſſe admodum obtempero. Agnoſcã, Domine, quantæ miſericordiæ ſit quod iubes, quantoque amore iubes. Agnoſcam etiã quam tuis præceptis obedientiam, & diligentiam debeam: etenim ſi terrenorũ Regum præceptis tanta cum diligentia obeditur, tantoque honori ducitur eorum iuſſis parere; quanta par eſt & obedientia, & ſolicitudine tua iuſſa capeſſere, qui es tu *Rex* Deut. 10. *Regum, & Dominus domi*

minantium! Agnoſcam te, cum inſpiras, qui ſis, & ego, cui loqueris, qui ſim: agnoſcam, inquam, te, qui iubes, creatorem eſſe, me vero, cui iubes, puluerem eſſe, & cinerem, finem autem præcepti, nominis tui ſanctificationẽ, cui gloria omnis, & honor debetur. Intelligam etiam prĕmium quod iis qui humiliter, & diligenter tua mandata fuerint executi, in cælis præparaſti. Video quidem, ô cæleſtis Pater, indignum me eſſe qui exaudiar: ſed ſi reſ-

respicis Filium tuum vnigenitum, per quem id peto, si eius merita, & quod pro me soluit sanguinis pretium attendas, exaudies orationem meam: cum præsertim ille nobis, ita promiserit iamiam moriturus, *quidquid in nomine eius à te petieremus*, nos esse consecuturos. Aequum est itaque, Domine, vt fiat quod ille promisit: cũ præsertim, nisi ita fiat, nos, vt debemus, voluntatem tuam facere non possimus.

PRÆ

PRÆPARATIO AD SACRAM Euchariſtiam.

QVibus diuina miſericordia conceſſum eſt, vt ſacroſanctum Sacramẽtum frequentent, hos tribus ante diebus habitationem tanto hoſpiti præparare non pigeat. Et primo quidem die ſupplicandum erit æterno Patri, vt per eam charitatem, qua ſic dilexit mundum, vt Filium ſuũ vnigenitum daret, ſic etiam mouit Patrum ſanctorum, Patriarcharum Ioã.16

rum

rum, & Prophetarum corda, vt Filij sui chariſſimi aduentum magnis precibus flagitarent: quippe qui diuino lumine illuſtrati, intelligerent in illo vno ſuam eſſe ſalutem poſitam; pérque horum etiam merita, lachrymas, & deſideria, noſtra dignetur ad hoc ſacroſanctũ ſacramentum corda præparare, quando veritatis ore dictum eſt: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eũ:* atque ad id, vtendum erit ſequenti oratione,

tem

tempore matutino.

Oratio.

Excita, Domine, corda noſtra ad præparandas Vnigeniti tui vias, vt per eius aduentum purificatis tibi mentibus ſeruire mereamur. Qui tecum viuit, &c.

Excitatorium.

Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deſerti ad montẽ filiæ Sion. Petet autem, cum hæc dicit, à Domino augeri ſibi ſancta deſideria, eámq; mentis munditiem concedi, qua Filij DEI templum fieri poſſit. Eſa. 16

Q

Aliud Excitatorium.

Quis poterit cogitare diẽ aduentus eius, & quis stabit ad videndum eum?

Vesperi vero ad Angelorum Reginam eũdum erit, eique flexis genibus supplicãdum, nobis præparationis gratiam impetret: offerendæ autem ei nouẽ Angelicæ salutationes.

Prima quidem, cõmemorando eius desiderium, quo tanquam peccatorũ mater Domini aduentum, adeóque humani generis remedium tantopere expectauit: simul etiã sup-

ſupplicando, vt ipſius meritis,& Dei,& ſalutis animarum feruentiâ deſideria conſequamur.

Secunda verò, illam ipſius præparationem commemorãdo, quam habuit ſemper ad diuinam gratiam; ſimúlque ſupplicando, vt nobis à Deo dignam ad Sacramentum hoc præparationem impetret.

Tertiam verò offeremus cum humilitatis eius memoria, qua Dei Filium in incarnatione ſuſcepit: atque vt itidem nos eum hu-

militer recipiam⁹ ſup-plicabimus.

Quartam autem, in eius amoris memoriã, quo ſine dolore natum complexa eſt, ſupplicantes vt eum nos itidem charitate amplectamur.

Quinta erit in doloris memoriam, qua de cruce depoſitum ſuſcepit in gremio: petemus verò, vt cum paſſionis CHRISTI ſenſu eum recipiamus.

Sexta verò, in eius fidei memoriam, qua eum, quem reſurrecturum ſperabat, in ſepul-

chro

chro posuit: petemus vero, vt cum incremẽtò fidei CHRISTVM suscipiamus.

Septimã offeremus, supplicãtes vt per præparationem quam ad Spiritus sancti aduentum pro se, & Ecclesia tota fecit, nobis à DEO gratiæ incrementum obtineat, quo digne CHRISTVM suscipere valeamus.

Octauam autem, vt per deuotionem, qua CHRISTVM ipsa in Sacramento suscipiebat, nos etiam deuote suscipiamus.

Denique nonâ cum offeremus, supplicabimus, vt per gaudium & lætitiam, qua à Filio in die Assumptionis recepta est in cælum, nos itidem CHRISTVM cum spirituali gaudio recipiamus.

Dies secundus.

Secundo die supplicandum CHRISTO, vt qua charitate dignatus est in mundum venire, cúmque morte æterna eripere, nos suo aduêtu viuificet: quãdo ipse dixit, nos, nisi eius carnem manducemus, vitam habere non posse.

Ora

Oratio matutina.

Excita, quæſumus, Domine potentiam tuam, & veni: & ab imminentibus peccatorum noſtrorum periculis te mereamur protegente eripi, & te liberante ſaluari. Qui viuis, &c.

Toto hoc die in eo ponenda eſt opera, vt CHRISTI ſanguine conſcientia noſtra mũdetur: eáque cauſa meditandæ erunt ſeptem ſanguinis CHRISTI, effuſiones, videndúmque quid nobis ornamenti deſit, atque id omne à CHRISTO, petendum, quem ſumus

ipsi hospitio suscepturi: supplicandúmque ei, vt suis diuitiis, diuinóque cordis sui thesauro paupertati nostræ subueniat. Inde enim expectandum cuique est, quod ad ornãdum domum nostram fuerit opportunũ. Petemus verò id his verbis, quæ excitatorij loco esse poterunt.

Excitatorium.

Esa. 8 Gen. 2. *O Rex gentium, & desideratus earum, lapísque angularis, qui facis vtrãque vnum, veni, salua hominem, quem de limo formasti.*

Aliud

Aliud Excitatorium.
E sursũ Agnus mittitur.
Laxare gratis debitum,
Omnes pro indulgentia.
Vocẽ demus cũ lachrimis.

Vesperi adeunda erit mater DEI, cuius nobis manibus hic panis datus est: orandúmque vt quando hoc sacrum conuiuium in crucis mensa apparatum est, per eos quos sensit ad crucem dolores, nobis hanc à DEO gratiam impetret, vt Filij sui passionis participes simus.

Offeremus verò ipsi quinque orationes Do-

minicas, totidémque ſalutationes Angelicas, ſupplicantes, efficiat ſuis precibus apud DEVM, vt CHRISTI quinq; vulnera in cordibus noſtris imprimantur.

Dies Tertius.

Die Tertiò ſupplicandum Spiritui ſancto, vt qua charitate Apoſtolorum corda & ad ſe recipiendũ præparauit, & adueniens die Penteçoſtes repleuit, noſtra corda inflãmet, atque ita præparet, vt eum toto corde, totíſque viribus ame-

mus

mus, qui se nobis ex tanta dedidit charitate. Id verò hisce verbis petendum.

Oratio Matutina.

Mentes nostras, quæsumus Domine, Paraclетus, qui à te procedit, illuminet, & inducat in omnem, sicut tuus promisit Filius, veritatem. Qui tecum viuit, &c.

Hoc die conandum est, vt eo sint feruẽtiora desideria, vehementioréſque affectus, quo propior est solemnitatis dies: eorúmque more, qui ostia claudunt, quo possint do-

mum commodius ornare, claudendi erunt ſenſus, & animæ potētiæ ad interiora reuocandæ: vocandus autem hoſpes ſæpe his verbis.

Excitatorium.

Veni creator Spiritus,
Mētes tuorum viſita,
Imple ſuperna gratia
Quæ tu creaſti pectora.

Aliud Excitatorium.

Baruc. 5. *Hieruſalem ſurge, & ſta in excelſo, & vide iucunditatem, quæ veniet tibi à* DEO *tuo.*

Veſperi oranda erit ſponſa Spiritus Sancti, & peccatorum mater, per-

perque eam Spiritus ſancti gratiam obteſtanda, quæ templum ſanctiſſimæ Trinitatis facta eſt, noſtrę vt paupertati ſuccurrat, cui ille ſuum ita aduentum promiſit: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Ioã.14

Recitanda vero ſepties, *Aue Maria*, quo dona Spiritus ſancti impetremus.

Ne verò poſt communionem in ingratitudinis vitium incidamus

mus, in gratiarũ actione tres item dies consumemus.

Primus Dies.

Primo die agendæ gratiæ Patri æterno pro creationis beneficio, quod in communione renouatum est: quos enim sua bonitate ad imaginem, & similitudinem suã crearat, eadem nos in Eucharistiæ sacramento renouat, suámque, quæ in nobis fuerat peccato deformata, imaginem reformat.

Recitabimus autem versus hos nouem, & cæ-

cæleſtes creaturas ad patris noſtri, qui in cælis eſt, laudes in hunc dum inuitabimus.

Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate, & ſuper exaltate eũ in ſæcula. Dan. 3

Benedicite Angeli Domini Domino: benedicite cæli Domino.

Benedicite aquæ omnes quæ ſuper cælos ſunt Domino: benedicite omnes virtutes Domini Domino.

Benedicite Sol, & Luna Domino: benedicite ſtellæ cæli Domino.

Benedicite imber, & ros Domino: benedicite omnis

ſpiritus

spiritus Domini Domino.

Benedicite ignis, & æstus Domino: benedicite frigus, & æstas Domino.

Benedicite rores, & pruina Domino: benedicite gelu, & frigus Domino.

Benedicite glacies, & niues Domino: benedicite noctes, & dies Domino.

Benedicite lux, & tenebræ Domino: benedicite fulgura, & nubes Domino.

Hoc, inquam, modo creaturas inuitabimus vt pro nobis DEO gratias agant, pro illis, inquam, beneficiis in Sacramento præstitis, quo-

quorum nos vel verba iſta Cantici admonēt. Fecit enim nos ex hominibus Angelos, ex terrenis cęleſtes? effuſiſ que in nos gratiæ, & lachrymarum aquis, admiranda ſuæ charitatis opera declarauit: illuminauit Sole iuſtitiæ, vt præſentis vitæ lunã, id eſt, inconſtantiam contemneremus: conuertit cordis noſtri frigus in ſuæ charitatis ardorem, noſtraſque, luce ſua tenebras depulit: grandinem denique, fulgura, & nubes affectuum noſtrorum

ipſi hoſpitio ſuſcepturi: ſupplicandúmque ei, vt ſuis diuitiis, diuinóque cordis ſui theſauro paupertati noſtræ ſubueniat. Inde enim expectandum cuique eſt, quod ad ornãdum domum noſtram fuerit opportunũ. Petemus verò id his verbis, quæ excitatorij loco eſſe poterunt.

Excitatorium.

Eſa. 28 Gen. 2. *O Rex gentium, & deſideratus earum, lapiſque angularis, qui facis vtráque vnum, veni, ſalua hominem, quem de limo formaſti.*

Aliud

Aliud Excitatorium.
E ſurſũ Agnus mittitur.
Laxare gratis debitum,
Omnes pro indulgentia.
Vocẽ demus cũ lachrimis.

Veſperi adeunda erit mater DEI, cuius nobis manibus hic panis datus eſt: orandúmque vt quando hoc ſacrum conuiuium in crucis menſa apparatum eſt, per eos quos ſenſit ad crucem dolores, nobis hanc à DEO gratiam impetret, vt Filij ſui paſſionis participes ſimus.

Offeremus verò ipſi quinque orationes Do-

minicas, totidémque ſalutationes Angelicas, ſupplicantes, efficiat ſuis precibus apud DEVM, vt CHRISTI quinq; vulnera in cordibus noſtris imprimantur.

Dies Tertius.

Die Tertiò ſupplicandum Spiritui ſancto, vt qua charitate Apoſtolorum corda & ad ſe recipiendũ præparauit, & aduenicns die Pentecoſtes repleuit, noſtra corda inflãmet, atque ita præparet, vt eum toto corde, totíſque viribus amemus

mus, qui ſe nobis ex tanta dedidit charitate. Id verò hiſce verbis petendum.

Oratio Matutina.

Mentes noſtras, quæſumus Domine, Paraclętus, qui à te procedit, illuminet, & inducat in omnem, ſicut tuus promiſit Filius, veritatem. Qui tecum viuit, &c.

Hoc die conandum eſt, vt eo ſint feruętiora deſideria, vehementioréſque affectus, quo propior eſt ſolemnitatis dies: eorúmque more, qui oſtia claudunt, quo poſſint domum

mum commodius ornare, claudendi erunt sensus, & animæ potẽtiæ ad interiora reuocandæ: vocandus autem hospes sæpe his verbis.

Excitatorium.

Veni creator Spiritus,
Mẽtes tuorum visita,
Imple superna gratia
Quæ tu creasti pectora.

Aliud Excitatorium.

Baruc. 5. *Hierusalem surge, & sta in excelso, & vide iucunditatem, quæ veniet tibi à* DEO *tuo.*

Vesperi oranda erit sponsa Spiritus Sancti, & peccatorum mater, per-

perque eam Spiritus ſancti gratiam obteſtanda, quæ templum ſanctiſſimæ Trinitatis facta eſt, noſtrę vt paupertati ſuccurrat, cui ille ſuum ita aduentum promiſit: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Ioã.14

Recitanda vero ſepties, *Aue Maria*, quo dona Spiritus ſancti impetremus.

Ne verò poſt communionem in ingratitudinis vitium incidamus

mus, in gratiarũ actione tres item dies consumemus.

Primus Dies.

Primo die agendæ gratiæ Patri æterno pro creationis beneficio, quod in communione renouatum est: quos enim sua bonitate ad imaginem, & similitudinem suã creárat, eadem nos in Eucharistiæ sacramento renouat, suámque, quæ in nobis fuerat peccato deformata, imaginem reformat.

Recitabimus autem versus hos nouem, & cæ-

cæleſtes creaturas ad patris noſtri, qui in cælis eſt, laudes in hunc dum inuitabimus.

Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate, & ſuper exaltate eũ in ſæcula. Dan. 3

Benedicite Angeli Domini Domino: benedicite cæli Domino.

Benedicite aquæ omnes quæ ſuper cælos ſunt Domino: benedicite omnes virtutes Domini Domino.

Benedicite Sol, & Luna Domino: benedicite ſtellæ cæli Domino.

Benedicite imber, & ros Domino: benedicite omnis

ſpiritus

quorum nos vel verba
iſta Cantici admonẽt.
Fecit enim nos ex ho-
minibus Angelos, ex
terrenis cęleſtes?effuſiſ
que in nos gratiæ,&la-
chrymarum aquis, ad-
miranda ſuæ charitatis
opera declarauit : illu-
minauit Sole iuſtitiæ,
vt præſentis vitæ lunã,
id eſt, inconſtantiam
contemneremus:con-
uertit cordis noſtri fri-
gus in ſuæ charitatis
ardorem, noſtraſque,
luce ſua tenebras de-
pulit:grandinemdeni-
que,fulgura, & nubes
affectuum noſtrorum

remouit. Ita versus prædicti, non tantum gratiarum actiones, sed etiam monimẽta quædam erunt beneficiorũ Dei in Eucharistiæ sacramento acceptorum: si videlicet per singula verba, singula Dei beneficia in Sacramento præstita recolamus.

Interdiu excitanda mens erit, & hoc subinde exercitium ita renouandum.

Excitatorium.

Benedicimus Deum *cæli, & coram omnibus viuentibus confitebimur ei, quia fecit nobiscum miseri-*

cor

cordiam ſuam.

Aliud Excitatorium.

Benedic anima mea Domino; & omnia quæ intra ſunt, nomini ſancto eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatib⁹ tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. Pſal. 102.

Veſperi ad Reginã noſtram, & DEI Patris filiam adeundum, recitataque ter ſalutatione Angelica, agendæ ei gratiæ, de præparatione ipſius ad incarnationis myſterium, quo tãquam medio ad nos cæleſtis hic panis peruenit: maximum vero id eſt beneficiũ, quod

dæ inuitandaque terra ad DEI laudem, quã ſibi DEI Filius tantâ benignitate factus homo coniunxit, dicendũque: Benedicat terra Dominum laudet, & ſuperexaltet eum in ſecula: aſcendit enim ipſe, aſſumpta terra noſtra, in Caluariæ montem, vt germinaret terra noſtra, quæ ex ſe tribulos, & ſpinas poſt Adami maledictionem producere nouit.

Benedicite montes, & colles Domino. Benedicite vniuerſa germinãtia in terra Domino Benedicite

fontes, id est, lachrymæ, *Domino. Benedicite maria*, dolorum scilicet, *&* sanguinis *flumina Domino*, qui pro nobis tantis cum doloribus sanguinem fudit *Benedicite cete*, id est, maximi quique Sancti, *& omnia quæ mouentur in* eiusmodi *aquis*, id, est reliqui iusti, *Domino. Benedicite omnes volucres cæli Domino*, id est, contemplaturi, qui in supremo cordis nidificant. *Benedicite omnes bestiæ, & pecora*, id est peccatores, *Domino*, qui eorũ peccata remittit. *Benedicite filij*

ho-

hominum Domino, per quē facti sunt filij DEI. Hoc, inquam, modo agendæ erunt DEO gratiæ, recitatis illis quinque versibus Cantici, quorum iam hic fecimus mentionem.

Excitatorium ad
DEI laudem.

Benedicimus DEVM *cæli*, &c. vt supra.

Aliud animæ Excitatorium.

Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnis retributionis eius. Qui redimit de interitu vitam, qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Psal. 102.

Vesperi adeunda Regina & Domina nostra Dei mater, recitataque ter *Aue Maria*, agendę ei gratiæ, quod lacte proprio magnisque laboribus panem hunc nobis ad victum dederit, in crucis ara pro nobis tanquã propositionis panem, atque in altari in nostrũ & remedium, & leuamen, æterno Patri offerendum, atque in sacrario ad solitudinis nostrę consolationem reponendum. De his, inquam, atque aliis nobis in Sacramẽto eius inter

terceſſione collatis beneficiis, erunt Virgini agendæ gratiæ.

Dies tertius.

Tertio die agendæ gratię de beneficio adoptionis, & regenerationis, eiuſque in ſacra communione confirmationis. Eſt enim hic *vere panis filiorum, non mittendus canibus*, id eſt, iis qui ad peccatorum vomitum reuertuntur. Eſt, inquam, panis, quẽ cum comedimus, augetur nobis adoptionis ſpiritus, *in quo clamamus, Abba pater:* eſt etiã fons, in quo *renouatur* Rom. 8. Pſ. 102

animæ, *ſicut aquilæ, iuuentus ſua*, id eſt quam in baptiſmo accipit pulchritudo, atque innocentia: augentur enim huius panis vigore virtutes, & fides, & dona reliqua, quæ animæ in baptiſmate infuſæ faciunt eam eſſe Iſraël.

Benedicat igitur *Iſraël Dominum, laudet, & ſuperexaltet eum in ſecula.* Cumque anima ſe totã cum hac hoſtia, & ſacrificio, Sacerdotũ more Deo efferat, eiuſque virtute ex illorum numero ſerui ſimus, qui-

bus

bus dicitur: *Euge, & intra in gaudium Domini tui* (eſt autem Domini gaudium, ſe nobis in Euchariſtiæ ſacramento tantopere communicare: ſunt enim ipſis, *deliciæ, eſſe cum filiis hominum.*) *Benedicite Sacerdotes Domini Domino. Benedicite ſerui Domini Domino. Benedicite* etiã *ſpiritus, & animæ iuſtorum Domino:* facit enim hoc Sacramentũ veros adoratores, qui DEVM in ſpiritu, & veritate adorent, vnumque cũ DEO ſint charitatis vinculo, eorũque ani-

Matt. 25.

Pro. 8.

mæ

mæ vt ſint ſedes ſapiẽtiæ, efficit. *Benedicite ſancti, & humiles corde Domino*, per quam ſancti ſunt, quique ad ipſos tanta cum humilitate deſcẽdit. *Benedicite Anania, Azaria, Miſaël Domino*, id eſt, tres animæ potentiæ, quas tanquam tres illos pueros ab incendio liberauit ſuæ gratiæ rore: intellectum quidem ab ignorantia, & errore; memoriam autem ab ingratitudine, & obliuione, à tepiditate vero, & malitia volũtatẽ. *Laudate* ergo, *& ſuper-*

exal

exaltate eum in ſecula. Benedicamus Patrem, & Filium, cum ſancto Spiritu, laudemus, & ſuperexaltemus, eum in ſecula. Benedictus es Domine in firmamento cæli & laudabilis, & glorioſus, & ſuperexaltatus in ſecula.

Excitatorium ad laudem.

Benedicimus DEVM *cæli*, &c. vt ſupra.

Excitatorium animæ.

Benedicite Domino omnia opera eius, in omni loco dominationis eius. Pſ. 102

Benedic anima mea Domino, qui replet in bonis Pſ. 102

mæ vt sint sedes sapiētiæ, efficit. *Benedicite sancti, & humiles corde Domino*, per quam sancti sunt, quique ad ipsos tanta cum humilitate descēdit. *Benedicite Anania, Azaria, Misaël Domino*, id est, tres animæ potentiæ, quas tanquam tres illos pueros ab incendio liberauit suæ gratiæ rore: intellectum quidem ab ignorantia, & errore; memoriam autem ab ingratitudine, & obliuione, à tepiditate vero, & malitia volūtatē. *Laudate* ergo, *& superexal*

exaltate eum in ſecula. Benedicamus Patrem, & Filium, cum ſancto Spiritu, laudemus, & ſuperexaltemus, eum in ſecula. Benedictus es Domine in firmamento cæli & laudabilis, & glorioſus, & ſuperexaltatus in ſecula.

Excitatorium ad laudem.

Benedicimus DEVM *cæli,* &c. vt ſupra.

Excitatorium animæ.

Benedicite Domino omnia opera eius, in omni loco dominationis eius. Pſ. 102

Benedic anima mea Domino, qui replet in bonis Pſ. 102

nis desiderium tuum, renouabitur, vt aquilæ, iuuentus tua.

Vesperi misericordiæ Reginam, & Spiritus sancti sponsam adibimus: eique recitata ter salutatione Angelica, gratias agemus, quod charitate maxima, redemptionis nostræ causa, Filium Patri in cruce obtulerit. Quod si homines his quorum opera redēpti sunt, & seruitute liberati magna se intelligunt obligatione deuinctos; matri huic misericordiæ, quæ pro liber-

bertate noſtra carnem ſuam, ſuum ſanguinem amorem, vitam, bonũ denique omne pro nobis dedit, quantũ, quæſo, debemus! aut pro his, atque aliis in nos ab ipſa collatis beneficiis, quas poſſumus, quæſo, grates perſoluere? non id quidem opis eſt noſtræ, ſed quas poſſumus tamen (nam quas debemus, non poſſumus) & ſanctiſſimę Trinitati, & beatiſſimæ Virgini, & Sanctis omnibus referemus. Amen.

TRACTATVS QVINTVS.

Quo Spiritualis quædam exercitatio, ad noſtri cognitionem comparandam, in ſeptẽ dies hebdomadæ diſtributa continetur.

PROLOGVS.

Psa. 61 *E ex illis ſimus*, qui acceperunt in vanum animam ſuam, *duo ſunt nobis frequenter conſideranda; quid videlicet*

licet DEVS *erga nos fecerit, quid etiam nos erga* DEVM *faciamus: vt diuturna meditatione istarũ rerum ad cor conuersi, cum vtilitate infirmitatem nostram agnoscamus, & ingentia quæ quotidie à* DEO *accipimus beneficia; & eundem Dominum totis viribus, omnique conatu diligamus in hac vita, vt eodem postea in perpetua illa perfruamur. Hæc exercitatio in septem partes distribuetur, vt singulis hebdomadæ diebus singulæ etiam partes respondeant. Ad calcem item cuiuscunque*

paritis, breuis quædam oratio proponetur: aliquot præterea scripturæ verba, quorum frequenter memoria reuocata, toto illo die ad meditationem excitemur, illi exercitationi in materiam proposita adiungentur: quæ propterea verba, posthac Excitatorem *nuncupabimus. Quæ ex re fructum ille sane percipiet, qui in eadem se diu exercebit. Vt enim incalescit qui ad ignem accedit; sic qui ad diuini amoris flãmas orãdo pie, vel meditando accedit, inflammetur necesse est. Age ergo anima deuota*

uota, DEO *excitare: id enim tibi proponitur, quod beatorum Seraphim officium est, hoc est, sine intermissione diligere: id nobis concedat Dominus. Amen.*

PRÆPARATIO ANTE EXERcitium.

Confessione interna conscientiam examinet, dolorem peccatorum pro viribus habere studeat, sacram confessionem proponat, coniungat orationem Do-

minicam cum Angelica salutatione, preceturque CHRISTVM Dominum, vt diuinæ cognitionis lumine, igneque sui amoris animam suam ita collustret, atque inflammet, vt suis viribus diffidens, diuina bonitate nitatur, & eo etiã quod hanc suam miseriam Redẽptori nostro præsentem, & ab illo æterni Patris oculis oblatam fuisse intelligat. Et ita ad orandum sibi gratiam concedi humiliter postu-
2. Cor. 3. labit his verbis: *Quia non*

non possumus cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex D E O *est.*

Veni creator Spiritus,
Mentes tuorum visita,
Imple superna gratia
Quæ tu creasti pectora.

Die Lunæ.

Quid D E V S erga nos? perpendam, me, antequam essem, nihil fuisse, ab eo me fuisse procreatum, ab eodem vt essem accepisse.

Quid nos erga Deũ? vt à tanta illa gratiæ dignitate mea culpa exciderim, & quod ipsius manibus constru-

minicam cum Angelica ſalutatione, preceturque CHRISTVM Dominum, vt diuinæ cognitionis lumine, igneque ſui amoris animam ſuam ita colluſtret, atque inflammet, vt ſuis viribus diffidens, diuina bonitate nitatur, & eo etiã quod hanc ſuam miſeriam Redẽptori noſtro præſentem, & ab illo æterni Patris oculis oblatam fuiſſe intelligat. Et ita ad orandum ſibi gratiam concedi humiliter poſtu-
2. Cor. 3. labit his verbis: *Quia*

non

non possumus cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex D E O *est.*

Veni creator Spiritus,
Mentes tuorum visita,
Imple superna gratia
Quæ tu creasti pectora.

Die Lunæ.

Quid D E V S erga nos? perpendam, me, antequam essem, nihil fuisse, ab eo me fuisse procreatum, ab eodem vt essem accepisse.

Quid nos erga Deū? vt à tanta illa gratiæ dignitate mea culpa exciderim, & quod ipsius manibus constru-

ctum fuerat, meis destruxerim.

Quid DEVS erga nos? vt me ad suam imaginem, & similitudinem conformauerit.

Quid nos erga Deũ? vt ipsius imaginem ac similitudinem infecerim: vtque vili pretio adductus, tantæ rei fecerim iacturam.

Quid DEVS erga nos? vt quod me creauerit, nullum aliud tanti operis pretium à me exigat, quam vt se mihi donet.

Quid nos erga Deũ? cum id quod à me exigit

igit, tam sit mihi vtile, ego tamen nihil ab eo volui, nisi ipsum fugere, ab eodemque discedere, quasi separatus ab eo viuere possem.

Consideratio.

Vltimo loco perpendam eius benignitatem, qui cum nosset qualis futurus essem, humanam naturam induit, vt mea crimina ipsius sanguine luerentur. Atque ita finem impones meditando hoc incarnationis mysterium, gratias agens pro tanto beneficio.

Oratio.

Agnoſcam, quæſo, Domine, creator cæli & terræ, quam bonus mihi tu, quam malus ego ipſe mihi ſim: vt videns me deſtruere quod conſtruis, delere quod in me depingis, eo nomine perpetuas mecum geram inimicitias, quouſque tua miſericordia me conſtringat, & ab omni crimine coerceat: ſic enim fiet, vt tu omnia in me opereris. Ergo, Domine, cum tu ipſe
Ioã. 1. dicas, *Pater meus vſque modò operatur, & ego operor,*

operor; operentur, obsecro, in me manus tuæ, & *manus peccatoris non moueat me*, vt clarificent te opera tua, & ex illis in cælesti curia Angeli glorificent te. Psa. 53

Excitatorium.

Perditio tua ex te Israël, auxilium autem tuum ex me. Oseæ. 13.

Die Martis.

Quid DEVS erga nos? vt me ex terra procrearit, quo me puluerem, & cinerem agnoscerem, iustusque essem meæ indignitatis æstimator, & ideo vere *egenus, & pauper* à Psa. 69

Domino misericordiā semper efflagitarem.

Quid nos erga Deū? vt hoc beneficio abusus, consulto à meæ indignitatis aspectu oculos remouerim; viuens quasi immortalis, à meæ imbecillitatis memoria animum auocarim: cum tamen ab eius recordatione tantus fructus proueniat.

Quid DEVS erga nos? Quid in meo est capite? quid ex ore, oculis, naribus effluit? stomachus verò quid est, nisi sentina quædā? quid

quid amaritudo fellis, & vniuersi corporis corruptio, vt hæc iusto iudicio æstimem, & meam conditionem agnoscam?

Quid nos erga Deũ? vt capiti puluinos molles subiecerim: hanc mei corporis fœlicitatem, quàm delicate, quàm sollicitè tractauerim, quanta temporis iactura, quo fructu, vt vermibus pararem escas.

Quid DEVS erga nos? quid post mortem futurus sim, vt corpus in fœtorem vertetur,

vt

vt ab omnibus deſeretur. Quæ omnia DEVS fecit, ne in re tam vili, & caduca amorem meum collocarem.

Quid nos ergà Deũ? iniquus fui, qui pulcherrimam animã male tractauerim, vt fœtido corpori indulgerem: qua ex re quibus ſtimulis in mortis articulo compungi debeo: denique quam malè in mortali corpore amorem fixi, & immortalem animam neglexi,

Conſideratio.

Perpende tanta hac naturæ noſtræ fœditate

te benigniſſimũ DEUM non fuiſſe deterritum, quo minus eam ſuſciperet, & ad tot labores, & acerbitates naſceretur. Et ita in meditatione myſterij Natiuitatis finem facies, ob tantum beneficium gratias agendo DEO.

Oratio.

Domine, *quid eſt homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eũ cor tuum?* Si tua beneficia ille non cognouit, quia nec ſuam miſeriã; cognoſcat tandẽ, quæſo, mala quæ geſſit, quia ſuæ fuit oblitus miſe- Iob 7.

miseriæ. Intelligat se nō intellexisse falsi honoris specie deceptū. Quapropter à te, clementissimè Domine, peto suppliciter, vt, tua ope adiutus, *putredini dicam, pater meus es tu, & soror mea vermibus*; & verè intelligam, teipsū mihi adiutorem, te refugium esse, qui cæli, & terræ verum es bonum, cuius manibus opus manuum tuarum me totum committo: ne me, quæso, despicias, Domine. Fac vt verè possim dicere, *Pater meus, & mater mea*

dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me: cui debetur omnis gloria in secula seculorum. Amen.

Excitator.

Quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur a tinea. Iob.13

Die Mercurij.

Quid DEVS erga nos? perpendam quanto amore meam animã tribus potentiis ditauerit, vt mihi memoriã concesserit, vt tot beneficiorum recordatione ipsum diligerẽ, & tantæ bonitatis memoria

moria repetita delectarer.

Quid nos erga Deũ? quibus in rebus meam memoriam versari sim passus: quam sit oblita suscepti beneficij: quã deberem erubescere, quod res tam turpes in eam condiderim: quodque tam sim diligens, vt ea in hoc vas stultus inferam, quæ mihi post afferant meritum.

Quid DEVS erga nos? vt menti lumen prætulerit: vt veritatis lux tenebras depelleret, sempérque diuinæ mi

misericordiæ immensum pelagus contemplaret.

Quid nos erga Deũ? vt defectu cognitionis intellectum excæcauerim, diuino rebellis lumini: vt verè possim cũ Dauid dicere: *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem.* Psa. 39

Quid DEVS erga nos? vt voluntati eam facultatem inseruerit, qua percipiebat diuini amoris dulcedinem: vt ea mihi quasi arrha quædam sit æternæ fęlicitatis, & mei arbitrij

libertate, ac CHRISTI meritis DEVM amans, DEVS quodammodo fiam.

Quid nos erga Deũ? vt meam voluntatem passus sim esse mancipium rerum, quæ tam mihi sunt acerbæ, & molestæ: & quidem quam vili me ipse vendidi, quid perdidi, quid obtinui: perdidi vitam, lucrifeci mortem; cõsors diuinę naturæ esse desij, & dæmonis feci me vile mancipium.

Consideratio.

Perpendam CHRISTVM voluisse circũcidi

cidi, & in tam tenera ætate pretiosissimum sanguiné fundere, propterea quód ego nolui in meis potétiis superflua resecare. Et ita in meditatione istius mysterij finem imponere orationi debeo.

Oratio.

Quid, Domine, in caducis rebus reperire potuit mea memoria, vt illis tuum locum daret? quid præter te assequi potuit mea intelligentia dignum, quod intelligeret? quid præter te voluntas mea repetire potuit dignum,

quod amaret? Dolor verè eſt, nō amor, quicquid præter te diligitur. Ergo quādo ex prępoſtero volūtatis amore, & intellectus obſcuratus eſt, & memoria oblita tui: tu Domine propter te ipſum, amaritudinem, quæſo, infunde omnibus iis quæ præter te diligo, vt ſic ea refugiam, teque ſolum diligam, qui meus amor eſſe voluiſti. Amen.

Excitator.

+ *Retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione.*

Die

Die Iouis.

Quid DEVS erga nos? vt mihi oculos dederit, vt ex creaturarũ pulchritudine, eius qui eas donauit, amorem elicerem, eúmque in omnibus, quæ oculis ſeſe offerunt, perpetuò diligerem.

Quid nos erga Deũ? vt oculis meis, hoſtibus eius aditum patefecerim, & creaturarũ pulchritudine abus⁹, quaſi quidam baſiliſcus aduerſus me, & contra proximum meum, habenas concupiſcentiæ laxauerim.

Quid Devs erga nos? vt mihi aures concesserit; vt vocis sponsi audita dulcedine, anima mea quodammodo liquefieret.

Quid nos erga Deū? vt *tanquam aspis surda* cauda aures obstruxerim, ne sanctas inspirationes audirem, quas tamen aures murmurationibus aperui.

Quid Devs erga nos? vt mihi odoratum concesserit, quo odorum suauitate, qui afflantur è floribus, excitatus, ipsum laudarem, & in odorem currerē vn-

vnguẽtorum eius; florum suauitas me potius ad terrenas voluptates illexit, & cum peccatoribus dixi. *Coronemus nos rosis, antequã marcescant*: deserui vestigia pedum Domini, & rerum fœtore captus erraui. Sap. 2.

Quid DEVS erga nos? quanta liberalitate varios, suauissimósque cibos suppeditarit; quorum dulcedine expleto gustu; donatoris amorem cognoscerem, & spiritualiter gustarem quam suauis est Dominus.

Quid nos erga Deũ? immensa gula voracis draconis naturam indui, & tantum beneficium in perniciem meam conuerti: ex quo verum spiritualium rerum gustum amisi, & fel peccatorum melle dulcius sum arbitratus.

Quid DEVS erga nos? dedit manus, vt ea operarer, quæ gaudiũ, atque lætitiam Angelis afferrẽt, quæ in ipsa morte me sequerẽtur, nec prius desererent, quam in beatorum essem numerum cooptatus.

Quid

Quid nos ergà Deũ? manus meę fœditatem operatæ sunt: tantum abest, vt Angelis gaudio fuerint mea opera, vt iustos potius ingenti affecerint dolore: denique ea sum operatus, quorum consortiũ vereor, & quæ me dãnationis reum faciunt.

Consideratio.

Perpendam, Dominum, vt meorum criminum pœnas lueret, in deserto à spiritu ductum, pro mea gula ieiunasse. Et in hoc mysterio meditationem occupabo.

tem fer opem huic miseriæ. Conforma, Domine, sensus meos ad tuam voluntatē, tuámque gloriam, ad quam creasti eos. Amen.

Excitator.

Hie. 9. *Ascendit mors per fenestras, ne ambuletis in vanitate sensus.*

Die Veneris.

Quid Devs erga nos? vt mihi peccanti creaturarum obsequiū non ademit: vt vitam, viréſque tribuit, quibus ego tamen ipsum offendebam.

Quid nos erga Deū? non modo non me crea-

creaturarum vsu cognoscebam indignum, sed potius si quid deerat conquerebar; nec ad aliud vitam optabam, & vires, quam vt meæ indulgerem voluntati: nec mirabar terram meorum scelerum pōdus sustinuisse.

Quid DEVS erga nos? sua protectione à visibilium, & inuisibilium hostium manibus eripuit me, in quo etiam, vt in Cain, suum posuit signum, ne videlicet dæmones ex me tot criminum pœnas repeterent. Gen 4

Quid

libertate, ac CHRISTI meritis DEVM amans, DEVS quodammodo fiam.

Quid nos erga Deũ? vt meam voluntatem passus sim esse mancipium rerum, quæ tam mihi sunt acerbæ, & molestæ: & quidem quam vili me ipse vendidi, quid perdidi, quid obtinui: perdidi vitam, lucrifeci mortem; cõsors diuinę naturæ esse desij, & dæmonis feci me vile mancipium.

Consideratio.

Perpendam CHRISTVM voluisse circũcidi

cidi, & in tam tenera ætate pretiosissimum sanguine fundere, propterea quod ego nolui in meis potẽtiis superflua resecare. Et ita in meditatione istius mysterij finem imponere orationi debeo.

Oratio.

Quid, Domine, in caducis rebus reperire potuit mea memoria, vt illis tuum locum daret? quid præter te assequi potuit mea intelligentia dignum, quod intelligeret? quid præter te voluntas mea reperire potuit dignum,

quod amaret? Dolor verè eſt, nõ amor, quicquid præter te diligitur. Ergo quãdo ex prę-poſtero volũtatis amore, & intellectus obſcuratus eſt, & memoria oblita tui: tu Domine propter te ipſum, amaritudinem, quæſo, infunde omnibus iis quæ præter te diligo, vt ſic ea refugiam, teque ſolum diligam, qui meus amor eſſe voluiſti. Amen.

Excitator.

✝ *Retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione.*

Die

Die Iouis.

Quid DEVS erga nos? vt mihi oculos dederit, vt ex creaturarũ pulchritudine, eius qui eas donauit, amorem elicerem, eúmque in omnibus, quæ oculis sese offerunt, perpetuò diligerem.

Quid nos erga Deũ? vt oculis meis, hostibus eius aditum patefecerim, & creaturarũ pulchritudine abus[9], quasi quidam basiliscus aduersus me, & contra proximum meum, habenas concupiscentiæ laxauerim.

Quid Devs erga nos? vt mihi aures concesserit; vt vocis sponsi audita dulcedine, anima mea quodammodo liquefieret.

Quid nos erga Deũ? vt *tanquam aspis surda* cauda aures obstruxerim, ne sanctas inspirationes audirem, quas tamen aures murmurationibus aperui.

Quid Devs erga nos? vt mihi odoratum concesserit, quo odorum suauitate, qui afflantur è floribus, excitatus, ipsum laudarem, & in odorem currerẽ vn-

vnguẽtorum eius; florum suauitas me potius ad terrenas voluptates illexit, & cum peccatoribus dixi. *Coronemus nos rosis, antequã marcescant*: deserui vestigia pedum Domini, & rerum fœtore captus erraui. Sap. 2.

Quid DEVS erga nos? quanta liberalitate varios, suauissimósque cibos suppeditarit; quorum dulcedine expleto gustu; donatoris amorem cognoscerem, & spiritualiter gustarem quam suauis est Dominus.

Quid nos erga Deũ? immensa gula voracis draconis naturam indui, & tantum beneficium in perniciem meam conuerti: ex quo verum spiritualium rerum gustum amisi; & fel peccatorum melle dulcius sum arbitratus.

Quid DEVS erga nos? dedit manus, vt ea operarer, quæ gaudiũ, atque lætitiam Angelis afferret, quæ in ipsa morte me sequerentur, nec prius desererent, quam in beatorum essem numerum cooptatus.

Quid

Quid nos erga Deű? manus meę fœditatem operatæ ſunt: tantum abeſt, vt Angelis gaudio fuerint mea opera, vt iuſtos potius ingenti affecerint dolore: denique ea ſum operatus, quorum conſortiũ vereor, & quæ me dãnationis reum faciunt.

Conſideratio.

Perpendam, Dominum, vt meorum criminum pœnas lueret, in deſerto à ſpiritu ductum, pro mea gula ieiunaſſe. Et in hoc myſterio meditationem occupabo.

Oratio.

Domine, quid dicam de oculis meis, quibus tanquam follibus cum ex creaturarũ aspectu accendere deberem ignem amoris tui, iisdẽ potius inferni in me ignem accedi, tot videlicet deprauatis cupiditatibus?

Quid dicã de mearum aurium surditate, quas miserorum vocibus patere nolui? Considerabo cuius rei gratia cõcessa sit mihi lingua, & quibus in rebus eadem sim vsus. Quomodo recensere potero,

ro, quarum porissimũ rerũ suauitate me capi permiserim? quid dicã de operibus manuum mearum? quid respondebo, cũ sim ego ipse qui feci? Quo me vertam nescio: nam licet solus ceciderim, non scio tamen solus exurgere. Verè amici & proximi mei deceperunt, & deseruerũt me, & propterea *cor meum conturbatum est, & dereliquit me virtus mea.* Psa. 37 Respice ergo, Domine, vnicum refugium meũ, afflictionem meam, & propter tuam bonitatem

tem fer opem huic miseriæ. Conforma, Domine, sensus meos ad tuam voluntatẽ, tuámque gloriam, ad quam creasti eos. Amen.

Excitator.

Hie. 9 *Ascendit mors per fenestras, ne ambuletis in vanitate sensus.*

Die Veneris.

Quid Deus erga nos? vt mihi peccanti creaturarum obsequiũ non ademit: vt vitam, viresque tribuit, quibus ego tamen ipsum offendebam.

Quid nos erga Deũ? non modo non me crea-

creaturarum vſu cognoſcebam indignum, ſed potius ſi quid deerat conquerebar; nec ad aliud vitam optabam, & vires, quam vt meæ indulgerem voluntati: nec mirabar terram meorum ſcelerum pōdus ſuſtinuiſſe.

Quid DEVS erga nos? ſua protectione à viſibilium, & inuiſibilium hoſtium manibus eripuit me, in quo etiam, vt in Cain, ſuum Gen 4
poſuit ſignum, ne videlicet dæmones ex me tot criminum pœnas repeterent.

Quid

Quid nos erga Deũ? quos hostes vitare debui, eos ipsos quæsiui: illis me peccando tradidi, quibus mors mea cordi est: in eorum societate securum, in morte denique me viuum arbitrabar.

Quid DEVS erga nos? vt me per amicos admonebat, per concionatores docebat, instruebat per Angelos, aliorum funeribus excitabat: illudque vero offerebat, quod ego impetrare votis omnibus nunquam meruissem.

Quid nos erga Deũ? clausi aures amicorum consiliis, cor concionibus, & inspirationibus: oculos à memoria mortis auerti, vt ei parerem tyranno, qui neque aliud potest, neque aliud vult, quam me acerbissimis pœnis afficere: & Regem cælestem deserui, qui vt me ab illis liberaret, eas ipse in se pertulit sponte.

Consideratio.

Perpende DEVM, vt te à morte liberaret, acerbissimam crucis mortem pertulisse. Et hoc

hoc mysterium meditationis materia esto.

Oratio.

Quid, Domine in te reperi, vt te persequerer? quid in me, vt me diligerem? Quid tu à me, cum peccantẽ tollerabas; vel quid ego à me sperare poteram, cum te offendebam? Vere infinita est tuæ misericordiæ multitudo. Hæc me, obsecro Domine, ad tuum amorem alliciat: hæc mihi vt in tuo obsequio permaneam, persuadeat: hæc me ad tuas laudes hortetur, vt

creatione sum, ita sim totus tua gratia tuus. Amen.

Excitator.

Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci? an quod expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas? Esai. 5

Die Sabbati.

Quid fuisset erga me faciendum DEO? Merito memoria, quæ DEI oblita est, in inferno esset punienda, vt obliuionē sibi sempiternis pœnis luendam fore recordaretur: vt intelligētia tot sceleribus commeruit

pœnam eãdem, vt illo misero statu cognosceret remedia, quibus in hac vita se potuisset ab illis pœnis liberare: quantus porro voluntatis dolor, quæ hic noluit aliqua ex parte mortificari, si se vidisset in inferno penitus, ac sine fine mori.

Quid debuissem facere erga DEVM? vt metuere deberet memoria, ne vnquã posthac in DEI obliuionem incideret: quam deberet in posterum esse ad diuinum obsequium solers, & perspicax

picax mea intelligētia? quam voluntas in eiusdem amore ardens, & inflammata me denique, vt cum deberem remedium adhibere, denuo tamen nouis sceleribus, nouis etiam pœnis obligatum in inferno collocem.

Quid fuisset ergà me faciendum DEO? quam graues oculis meis, & formidabiles tenebræ essent futuræ, & aspectus dæmonum: quam horribiles auribus gemitus damnatorum: quam intollerabilis naribus inferni

fœtor: quam amarus gustui calix tormentorum: quam crudelis tactui æternus ignis.

Quid debuissem facere erga DEVM? iis ad meam salutem perspectis, de nulla aduersitate, quæ occurrat, mirari mei oculi iure poterunt: nullam aures infamiam, aut conuitium; nullum fœtorem odoratus respuere? nullam gustus amaritudinem: manus denique hunc nostrum, si opus esset, ignem nō extimescerent, vt illum sempiternum vitare

tare possent : sed ego stultus labores omnes in illud tempus reijcio, in quo omnis labor æternus est.

Quid fuisset ergà me faciendum DEO, si suæ gratiæ protectione à peccato me præseruat, & consequenter ab inferno, à quo me singulis momentis liberat. Quoties illi debeo hanc æternæ pœnæ liberationem! quoties de integro me ipsum mihi reddidit.

Quid debuissem facere erga DEVM? sollicitus quæro illis me

vinculis charitatis exsoluere, vt ab illis liber in præceps ruam. Possumne ego recensere, aut meminisse quoties hoc à Domino beneficium acceperim? & tamen denuo me eius hostibus trado.

Consideratio.

Perpende Dominum ad inferos descendisse, vt sanctos Patres inde educeret: eoque tempore eius corpus in cruce pependisse, sub qua beatissima Virgo manebat. In quo mysterio finem impones meditationi. *Ora*

Oratio.

Vere possum, Domine, dicere, quia *repleta est malis anima mea; & vita mea inferno appropinquauit.* O quoties à mortis me faucibus reuocasti! quoties in easdem me miser induxi! Ergo, Domine, si mea omnia in meum spectant interitum, si tua omnia mihi vitam afferunt, cognoscam, quæso, me, vt me ipse fugiam; cognoscam, quæso, te, vt me totum tibi dedam, cuius sola clemétia & me creauit & toties ab interitu li- Ps. 87.

berauit. Amen.

Excitator.

Psa. 93 *Nisi quia Dominus adiuuit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea.*

Die Dominico.

Act. 17 Quid DEVS erga nos? vt nobiscum ipse sit, *in quo viuimus, mouemur, & sumus*: vt nos dormientes tueatur, vt nullo tempore derelinquat.

Quid nos erga Deũ? quantum mouere me hoc debuit, vt eius pœnitentiam susciperem, & eum diligerem, qui tam prope, & perpetuus

tuus mihi comes eſt:& tamen dum hæc ipſe facit, ego multa admiſi ſcelera, & flagitia.

Quid DEVS erga nos? videt mea crimina is qui omnia videt, & remedium meis malis quærit.

Quid nos erga Deũ? oblato remedio non vtor, quin meæ cupiditati modis omnibus cupio ſatisfacere.

Quid DEVS erga nos? poſt hæc tamen omnia ſuauiter diſponit: vt virtutes inſerat in animum, occaſionem captat.

Quid nos erga Deũ? tanta bonitate, & patientia quod ille plantauerat, ego momento temporis eradicaui, ac perdidi.

Quid DEVS erga nos? ne euellam iterum eas, DEVS conseruat humilitate, & confusione mei: vt iis quasi radicibus nixæ virtutes, in me perficiantur, & perseuerẽt.

Quid nos erga Deũ? licet diuina misericordia eas non eradicauerim, permitto tamen arescere: & tot deprauatis cupiditatibus o-

brũo

bruo, vt merito mirari debeam, si quando eas post tot impedimenta in me reperio.

Quid DEVS erga nos? dum sum in gratia, amore se mihi tradit: & vt charitatem in me aleret sui, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum instituit: denique in omnibus se mihi donare vult, neque à me aliud exigit, quam vt se recipiam.

Quid nos erga Deũ? tot noxiis distractus rebus, in hanc vnam tam salutarem animũ non intendo: ingrato ani-

animo Angelorum panem mihi oblatum respuo; vt nihil aliud facere videar, quam impedire bona eius in me collata.

Consideratio.

Perpende ipsum resurrexisse: & quantum debeamus æterno Patri, quod ea vulnera, quæ nos fecimus, ipse glorificauit. Considera itē ipsum ad Patris sedētem dexteram nostris operibus honorari, timendumque esse vehementer eius iudicium, si ea praua sint; permagni autem nostra

ſtra referre, ſi ipſum ſemper præſentem habeamus. Atque hæc meditationis eſto materia.

Oratio.

O altitudo infinitæ ſapientiæ, vere in mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis multis, & veſtigia tua non cognoſcentur. Quam deberē mirari, cum in me bonum aliquod deſiderium eſſe video! multo vero magis cum illud exercere incipio, ſumme denique ſi expletum. Mirum eſt te in tam ſterilem terram iacere

cere ſemina, & ex tam infructuoſo ſolo fructus colligere. O ſi cognoſcerem, Domine, me ſemen tuum perdere quod in animam iacis; & cum primum germinat, illud conculcare pedibus, & cũ iam albeſcit, & ad maturitaté peruenit, conuellere! vere in omnibus humiliarer, & ex tuis operibus bonis, quæ in me video, ſummopere confunderer. Da ergo mihi, Domine, propter te ipſum, & propter tuam bonitatem, vt hæc agnoſcam

cam, vt ex eo sanctissimum nomen tuum glorificetur in secula seculorum. Amen.

Excitator.

In me eras, & ego te non cognoscebam: sero te cognoui, bonitas infinita, sero te cognoui. Augu. in Cõfessio.

TRA-

TRACTATVS SEXTVS.

Super cãtico trium puerorum, cuius initium eſt:

Benedicite omnia opera Domini Domino.

ARGVMENTVM.

MErito quidẽ DEVM ob id laudamus, quod creauerit cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt: ſed non minus pro his laudandus eſt, quæ in ſe homo, tanquã in paruo mundo quodam, continet. Sunt enim, ſi quis diligenter aduertat, in hominis

n s anima reliquarum creaturarum virtutes, atque operationes spiritualiter. Quamobrem in huius Cantici enarratione id agemus, vt ex animi interioribus eliciamus Dei laudes: non minus, vt speramus, Deo gratas futuras, quam si ex rebus exterioribus, quę nos quod sint visibiles, facilè ad Dei laudes excitant, ipsum laudaremus. Erit quidem res hæc, quam suscipimus, satis difficilis: nec enim facilè est reperire in anima dies, & noctes, lucem, & tenebras, cælum denique, & terram: sed nihil minus putamus fructus ex ea ad Dei gloriam, & laudem perceptum iri, si nos modo diuina gratia non destituat.

Benedicite omnia opera Domini Domino.

SI non sufficis, anima mea, benedicere Domino, pro vno solo cominum, quæ in te misericordia sua operatus est quomodo possis eum pro omnibus operibus suis merito laudare, de quib⁹ eos qui scribi possent libros nec ipse mundus capere posset? nec id mirum, quandoquidem operibus innumeris, innumeræ & laudes debentur. Quid ergo facies, anima mea? aut quomodo tan

tantas res tantula ipsa laudibus persequi possis? Incipe tamen, & DEVM in quinque saltem operibus lauda, quādo omnia eius opera laudare pro dignitate non sufficis. Primū igitur lauda, quod tanta cū perfectione, tum pulchritudine mundum condiderit; eum, quod magis laudare debeas, condiderit tibi, teque, quod illa beneficia superat, ad imaginem, & similitudinē suam fecerit. Deinde, quod non solum te tibi dederit ex nihilo cre-

ando, sed & se ipse pro te tanta ex misericordia redimendo tradiderit. Tertio, propter reconciliationem sine qua parum reliqua profuissent, si, te in quâ, vbi in peccatum incidisti, dæmonum laqueis nõ exoluisset, præueniendo gratia sua, & te mirabiliter liberãdo. Reputans igitur tecum, & animo sedulo versans, quoties tibi, atque aliis peccatoribus eiusmodi beneficium DEVS præstiterit, incipe Cãticum, & dic: *Benedicite omnia opera Domini Domino*

Dan. 3

mino. Laudate, & superexaltate eum in secula. Vere, vt scriptum est, *Magnificata sunt opera Domini, nimis profundæ cogitationes eius.* Ps. 103 Quarto, pro amore, quo animã impassibilem quodammodo reddere solet. Videre enim est, qui DEVM perfecte amarunt, quantum frigore, calore, laboribus, & variis tribulationibus afflicti, non solum hæc vsque ad mortem passi sint, sed ea omnia magno etiam cum deside- rio, magnaque cum iucunditate tollerarint.

Postremo, pro sanctis desideriis, quibus facit plerumque, vt qui martyres re ipsa non sunt, martyrij tamen meritum consequantur. Tāta est sanctorum desideriorum vis coram DEO, qui voluntatem quandoque acceptam fert sine operib⁹. Quis igitur possit, aut sciat DEI laudes dicere, præsertim in terra aliena, in qua miseri exulamus? quis, inquam, possit opera Domini pro dignitate laudare?

Benedicite Angeli Domini Domino.

Angelos possumus dicere superiores animæ potentias, quę reliquis magis sunt ad diuinas laudes idoneæ: vt potẽtiæ in quibus sanctissimæ Trinitatis imago sit. Laudet itaque anima mea memoria sua DEVM suum, cuius, si quid in rebus dulce esse potest, est certe dulcissima recordatio, quemadmodum scriptum est: *Renuit consolari anima mea, memor fui* DEI, *& delectatus sum.*

Laudet intellectus relinquendo terrena, & cælestia sedulo quærendo, vt abscondita sit vita nostra cum CHRISTO, & conuersatio nostra in cælis sit. Laudet voluntas toto corde, totisque viribus: nec enim in aliud creata est quam vt DEVM amando quæreret, & inuẽto frueretur. Id quoties feceris anima mea, tribusque his potentiis DEVM laudaueris (vt debes) eris tanquam Angelus DEI. Quod si te a DEO peccato separaueris, (quod

(quod tibi magnopere cauendum, & timendũ est non contingat) boni Angeli nomine, & dignitate amissa, in Luciferi societatem transibis; qui nunquam ad amissas DEI laudes est rediturus: tu vero dum viuis in carne, redire potes, merito sanguinis immaculati Agni, qui nobiscum multo aliter, quam cum Angelis, agere in hac parte dignatus est. O quã est æquum, omnes vt Angelos inuites ad DEVM, vel ob hoc vnũ admirabile opus, pro

TRACTATVS SEXTVS.

Super cãtico trium puerorum, cuius initium eſt:

Benedicite omnia opera Domini Domino.

ARGVMENTVM.

MErito quidẽ DEVM ob id laudamus, quod creauerit cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt: ſed non minus pro his laudandus eſt, quæ in ſe homo, tanquã in paruo mundo quodam, continet. Sunt enim, ſi quis diligenter aduertat, in homi-

nis

n's anima reliquarum creaturarum virtutes, atque operationes spiritualiter. Quamobrem in huius Cantici enarratione id agemus, vt ex animi interioribus eliciamus Dei laudes: non minus, vt speramus, Deo gratas futuras, quam si ex rebus exterioribus, quę nos quod sint visibiles, facilè ad Dei laudes excitant, ipsum laudaremus. Erit quidem res hæc, quam suscipimus, satis difficilis: nec enim facilè est reperire in anima dies, & noctes, lucem, & tenebras, cælum denique, & terram: sed nihil minus putamus fructus ex ea ad Dei gloriam, & laudem perceptum iri, si nos modo diuina gratia non destituat.

Benedicite omnia opera Domini Domino.

SI non sufficis, anima mea, benedicere Domino, pro vno solo eorum, quæ in te misericordia sua operatus est quomodo possis eum pro omnibus operibus suis meritò laudare, de quib⁹ eos qui scribi possent libros nec ipse mundus capere posset? nec id mirum, quandoquidem operibus innumeris, innumeræ & laudes debentur. Quid ergo facies, anima mea? aut quomodo tan

tantas res tantula ipsa laudibus persequi possis? Incipe tamen, & DEVM in quinque saltem operibus lauda, quãdo omnia eius opera laudare pro dignitate non sufficis. Primũ igitur lauda, quod tanta cũ perfectione, tum pulchritudine mundum condiderit; eum, quod magis laudare debeas, condiderit tibi; teque, quod illa beneficia superat, ad imaginem, & similitudinẽ suam fecerit. Deinde, quod non solum te tibi dederit ex nihilo cre-

ando, sed & se ipse pro te tanta ex misericordia redimendo tradiderit. Tertio, propter reconciliationem sine qua parum reliqua profuissent, si, te in quã, vbi in peccatum incidisti, dæmonum laqueis nõ exoluisset, præueniendo gratia sua, & te mirabiliter liberãdo. Reputans igitur tecum, & animo sedulo versans, quoties tibi, atque aliis peccatoribus eiusmodi beneficium DEVS præstiterit, incipe Cã-
Dan.3 ticum, & dic: *Benedicite omnia opera Domini Domino*

mino. Laudate, & superexaltate eum in secula. Vere, vt scriptum est, *Magnificata sunt opera Domini, nimis profundæ cogitationes eius.* Ps. 103 Quarto, pro amore, quo animā impassibilem quodammodo reddere solet. Videre enim est, qui DEVM perfecte amarunt, quantum frigore, calore, laboribus, & variis tribulationibus afflicti, non solum hæc vsque ad mortem passi sint, sed ea omnia magno etiam cum desiderio, magnaque cum iucunditate tollerarint.

Postremo, pro sanctis desideriis, quibus facit plerumque, vt qui martyres re ipsa non sunt, martyrij tamen meritum consequantur. Tāta est sanctorum desideriorum vis coram DEO, qui voluntatem quandoque acceptam fert sine operib⁹. Quis igitur possit, aut sciat DEI laudes dicere, presertim in terra aliena, in qua miseri exulamus? quis, inquam, possit opera Domini pro dignitate laudare?

Be-

Benedicite Angeli Domini Domino.

Angelos poſſumus dicere ſuperiores animæ potentias, quę reliquis magis ſunt ad diuinas laudes idoneæ: vt potétiæ in quibus ſanctiſſimæ Trinitatis imago ſit. Laudet itaque anima mea memoria ſua DEVM ſuum, cuius, ſi quid in rebus dulce eſſe poteſt, eſt certe dulciſſima recordatio, quemadmodum ſcriptum eſt: *Renuit conſolari anima mea, memor fui* DEI, *& delectatus ſum.*

(quod tibi magnopere cauendum, & timendũ est non contingat) boni Angeli nomine, & dignitate amissa, in Luciferi societatem transibis; qui nunquam ad amissas DEI laudes est rediturus: tu vero dum viuis in carne, redire potes, merito sanguinis immaculati Agni, qui nobiscum multo aliter, quam cum Angelis, agere in hac parte dignatus est. O quã est æquum, omnes vt Angelos inuites ad DEVM, vel ob hoc vnũ admirabile opus, pro

quo ei infinitæ gratiæ debentur, aliqua saltem ex parte laudandum!

Benedicite cæli Domino.

Quos alios dicimus cælos in anima, seu mundo isto minori, quā misericordias Domini? quibus vt cælum terram vndique cingit, & tegit, ita animā ipse protegit, sicut scriptum
Psa. 32 est: *Misericordia Domini plena est terra: &* quidem sicut *cælos extendit vt pellem*, ita in animas nostras, pellibus hisce corporum cinctas, misericordias

suas

ſuas diffundit: vtque cor lætificat, atque dilatat cæli aſpectus, ita confirmat animam, & conſolatur memoria miſericordiarum DEI,

Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt, Domino.

Quanquã ſunt multæ ſuper terram aquæ, non aſcendunt tamen ſuper cælos, niſi iuſtorum lachrymæ, diuini amoris calore expreſſæ. Hæc ſunt námque quæ Angelos lætificãt, & de quibus ſcriptum eſt: *Poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo.* Sũt Pſ. 55.

qui-

quidem & lachrymæ aliæ, quas plerumque excutiunt ſenſualitatis amor, & terrenarum rerum affectus: ſed iſtæ non modò non aſcendũt, ſed in infernũ vſq; rectà deſcẽdũt. Lauda itaq; anima mea Dominum, pro aquis his, quibus iuſtos tanquam pane cibat, facitque vt ea cuncta deſpiciant, pro quibus peccatores flere conſueuerũt. Sũt autem illæ tanta conſolationis cauſa his, qui percipiendum à ſe ſperant earum fructum in cælo, cum *abſterget*
DEVS

DEVS (vt eſt in Apocalypſi) *omnem lachrymam ab oculis ipſorum:* vt nec ſine iis quietem capiant, nec cibum aut ſomnum, ſed eis ſemper comitati, Dominum benedicentes, in cælum ſpiritu aſcendant. Apo. 7

Benedicite omnes virtutes Domini Domino.

Vt magnum quiddam eſt, & admirabile, creaſſe cælos cũ aquis, de quibus diximus; nec minus mirum atque laudabile, vim tantam, & ordinem talem poſuiſſe in eorum motibus

ribus: ita nobis laudandus est DEVS pro ea virtute, qua ab ipso accepta, anima amoris affectibus seipsa mouere potest: vtque nobis non solùm DEVS cælos dedit, sed & virtutem etiam iis quibus mouerentur; ita animæ non tantùm aquas dat, sed mouet etiam vt eas à se desideret illa, & petat. Id quod vt intelligas anima mea, quanti faciẽdum sit, aduerte, quod vt neminem

Ioã 5. sanabant aquæ *piscinæ*, de qua est in Euangelio, *nisi ab Angelo prius*

mota

mota, ita nec lachrymis animas ſanas reddi, niſi Spiritus ſancti virtute illæ exprimantur.

Benedicite ſol & luna Domino: benedicite ſtellæ cæli Domino.

Tres videre eſt in hoc verſu claritates; ſolis nimirum, lunæ, & ſtellarum: quæ ſũt certè omnes laude digniſſimæ. Intellige verò tu, anima mea, ſolis nomine, ſolis iuſtitiæ IESV CHRISTI Domini noſtri ſplendorem, ac lucem, qua te cæcam, naſcendo, & moriendo pro te, cogni-

gnitionis suæ luce perfudit. Claritatem verò lunæ intellige Sanctorum exempla, quæ, dũ in huius sæculi tenebris agerent, nobis clarissima reliquerunt. Vt verò in luna est aliàs intensior lux, alias verò remissior: ita non omnes eadem luce Sancti resplendent: nam cæteros, tanquam plena luna, beatissima Virgo virtutum magnitudine atque splendore longè antecellit, estque in cæteris, prout videlicet Dominus illorum quemque illustrare digni-

gnatus est splẽdor inæqualis. Laudandus præterea est Dominus in stellis, id est, ea luce, qua peccatores ex inferni tenebris eripit. Multi enim sunt, quos cum negligenter vixerint, morituros tamen, sua gratia ita illustrare dignatur, vt feliciter vitam claudant: tanta est DEI pietas erga indignos, quos, cum eorum tamen iniquitas supplicium mereatur, sua misericordia plerumque illustrat. Vt enim à sole isto visibili, & luna, & astra reliqua

lumen accipiunt: ita à ſole iuſtitiæ & iuſti omnes & peccatores etiam illuſtrantur.

Benedicite imber & ros Domino.

Vt gignitur tum imber, vbi in mediam aëris regionem vapores eleuati fuerint: ita ſpirituales aquæ tum demùm generantur, cùm eorum, qui in terris vitam degunt, deſideria in cælum conſcenderint. Laudabis verò in rore Dominum, qui quemadmodum ſolet mane rore demiſſo refrigerare terram, no-
ctis

ctis calore depulſo; ita poſt tribulationis noctem, tanquam mane, diuinæ conſolationis rore ſpiritum, vt poſſit aſcendere in montem Domini, recreat, atque lætificat.

Benedicite omnis ſpiritus DEI *Domino.*

Intellige per ſpiritus hos, id eſt, ventos, Spiritus ſancti dona: ſine quibus nec magis viuere poteſt anima, quam ſine reſpiratione corpus, nec in portum, niſi iis flantibus, animæ nauis aliquando peruenire. Hæc e-

nim audaces nimium animas, timidas reddunt faciuntque ex doctis pias, sapientes ex rudibus, postremò ex debilibus fortes reddunt.

Benedicite ignis & æstus Domino.

Benedicat Domino anima, quã illius ignis flamma incendit, de quo à Domino dictum
Luc.12 est: *Ignem veni mittere in terram:* diuini nimirum amoris ignem. Quod si vel pro scintilla vna summe laudandus est: quantas, quæso laudes ei debemus cum fuerit

amor

amor vehementiſſimus, nempe in morte, qua ſe charitatis vis maxime prodit! Vt æſtum hoc loco poſſimus intelligere vehementiſſimum charitatis ardorem quo incenſus Laurentius, & reliqui Martyres, ea fecerunt, pro quibus à nobis DEVS nunquam ſatis digne laudari poſſit.

Benedicite frigus, & æſtas Domino.

Vt non ſolum neceſſarius eſt calor ad fructus colligendos, ſed & frigore opus eſt, quo

compressa terra eos ferre possit: ita nobis non tantum opus est diuino amore, sed illud est interdum necessarium, vt nos frigidos etiam quandoque experiamur: quo non solum magis agnoscamus, quid differat status vterque, cum nimium incalescimus amore, & cum nimiò algore frigescimus; sed eo diligentius contẽdamus ad ignem accedere, quo magis frigemus: vt qui intelligamus, eo magis, necessarium esse nobis calorem, quo fue-

fuerit frigus intensius. Ita omnipotens Dominus, *qui omnia suauiter disponit*, & plerumque calorem dat, & interdum etiā frigidos nos esse permittit, idque ad gloriam suam, & rem etiam nostram, vt diximus. Sap. 8.

Benedicite rores, & pruinæ Domino.

De verno rore suprà dictum est: nūc de hyemis rore, atque pruinâ, quæ nox (vt pote longior, adeoque frigidior) albiora reddit, dicēdum est. Laudemus igitur Dominum, qui, quo

est tribulationis longior, & laborioſior nox, eo ſpiritualem rorem candidiorem efficit, & puriorem. Maius enim eſt eo meritũ, quo fuerit dolor pro CHRISTO acerbior: vt beati merito dicendi ſint, qui pro eo multa paſſi sũt; ſic enim maiora in cælo præmia meruerunt.

Benedicite gelu, & frigus Domino.

Quæ rigeſcunt frigore, ſi quidem animalia ſunt, moueri non poſſunt: ſi vero arboris fructus, amittunt ſaporem. Similia patitur à

pec-

peccato animamnam & moueri ad bonum nō potest; & diuinarum consolationum suauitatem non percipit. Cum videris ergo, o anima mea, quempiam frigore isto rigentem, laudabis Dominum, cuius nisi te ignis ardor incenderet, tu itidem rigeres. Cum tamen vides proximum tanto frigore premi, eius te misereat, ne, si non compatiaris, te simile frigus itidem corripiat. Itaque ad DEI laudes fac vt frigus excitet, & vt te, dum illū

ſubueniendo quaſi calefacis, diuini amoris flammæ corripiant.

Benedicite glacies, & niues Domino.

Duo ſunt glaciei, & niuis velut propria: alterum, quod ſunt valde frigida: alterũ quod poſt tempeſtatem tranquillo iam tempore pulcherrima apparent. Simile quiddam reperire poſſis in peccati frigore: nam cum in id incideris, magna eſt tãquam oborta tempeſtas; at vbi humani affectus mitigati fuerint, & velut animæ tempus tran

trãquillum redditum, DEVS bone, quam eſt pulchrum, & iucundũ ſpectaculum, cum ea velut nix liqueſit, diũinitus immiſſo gratiæ calore! Itaque dicit Propheta: *Si fuerint peccata veſtra tanquam coccinum, velut nix dealbabuntur.* Eſa. 1.

Benedicite noctes, & dies Domino.

Noctes ſunt aduerſitatis tempora, proſperitatis autem *dies*: vt enim in proſperitate ſplendent omnia, ita in aduerſitate contenebreſcunt. Quod ſi velis eua-

euadere, anima mea, noctis huius pericula, quæ impatientia affert; tum etiam pericula diei vitare, in quę solet ingratitudo, & superbia conijcere; nullum profectò pręsentius remedium inuenies, quã si iustum Iob imitatus, Domini nomen, siue quod ille dederit, seu abstulerit, semper benedicat: ita implebitur in te quod ait
Psal. 120. Propheta: *Per diem non te vret sol, nec luna per noctem.*

Benedicite lux, & tenebræ Domino.

Cum

Cum te videris, anima mea, aliqua gratiæ, vel deuotionis luce perfūdi; & DEVM lauda, quādo idcirco dat, vt se laudes; & operam da, vt ea quæ recepisti, maiora reddas, quo possis magis benedicere Domino: nec cessare tamen debes a laudibus DEI, si te videas in tenebris esse, & velut sēsibili gratia destitutum: tum enim tanquam aurum in fornace probaris, facitque de te Dominus periculum, sisne ei fidelis seruus, an vero se tantum lau-

laudes orationis dulcedine captus. In eiusmodi itaque tenebris posita, confirma fide viua orationem tuam. Et quidem si non animum in ea tribulatione despondes, nec laudes DEI intermittis, nihil est quod dubites futurum, vt de hac no-

Psal. 138. cte dici possit: *Nox sicut dies illuminabitur, itemque sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.*

Benedicite fulgura.

Quæ dicimus *fulgura*, nisi sanctas inspirationes, quę fulgurũ more, & ea quæ tangũt corda

ve

veluti comburunt, & quocunque accedunt, timorem incutiunt? emittũtur enim a DEO, & ad cælestia negotia, tanquam DEI legati, cum animas sanctas conuocant, tum vt possint videre DEVM Deorum in Sion, suauiter disponunt.

Et nubes Domino.

Nubes dicere possumus iustitiæ desideria: sic enim sancti Patriarchæ, & Prophetæ olim à DEO petebant: *Pluant nubes iustum.* Esa. 45 Quoties ergo videris in te, anima mea, eiusmodi nubes

bes, id est, desideria, Dominum lauda, quia scriptum est: *Beati qui*
Matt. 5. *esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.*

Benedicat terra Dominũ, laudet, & superexaltet eum in saecula.

O quantum debet benedicere DEO puluis, & cinis, qui in fictilibus vasis tantum thesaurum reponere dignatus sit! Considera vero, anima mea, duabus de causis praecipue tam admirandas res in luto nostro Dominum facere voluisse: altera, quo

quo eius magnitudo, potentia, atque clemẽtia magis agnoſcerentur, adeoque ei gratiæ infinitæ haberentur, qui vilitatem noſtram reſpicere dignatus ſit: altera quo nos in humilitate conſeruaret, ne videlicet donorum ſuorum magnitudo, & multitudo extolleret. Nam & ea cauſa voluit nos terram iſtam geſtare, vt qui agnoſceremus quam viles ſimus, non ſolum eum benediceremus, ſed & laudaremus etiam, & ſuperexaltaremus in ſecula.

Benedicite montes, & colles Domino.

Montes intelligamus hoc loco eos, qui perfectionis mõtes ascenderunt: de his enim
Psal. 67. scriptum est, quod *beneplacitum est* DEO *habitare in eis.* Laudent tamen etiam colles, id est, qui ascendere desiderant; etenim de iis
Id. etiam scriptũ est: *Beati qui disponunt ascensiones in cordibus suis.* Vt enim colles sunt quasi montes, ita qui perfectionem (vt par est) desiderant, ab ea non longe absunt.

Bene-

Benedicite vniuersa germinantia in terra Domino.

Dici non poteſt, quæ,& quanta creauerit Dominus in mundo hoc viſibili, nec quæ,aut quanta in hominis inuiſibilem ſpiritum ſoleat infundere. Quis enim dicat ſpirituales animæ flores,& fructus,quæque facit oriri in nobis Dominus, alias quidem amore eliciens, alias vero timore perterrens? aut quis tribulationum,& conſolatio-

Benedicite montes, & colles Domino.

Montes intelligamus hoc loco eos, qui perfectionis mõtes ascenderunt: de his enim scriptum est, quod *beneplacitum est* DEO *habitare in eis.* Laudent tamen etiam colles, id est, qui ascendere desiderant; etenim de iis etiam scriptũ est: *Beati qui disponunt ascensiones in cordibus suis.* Vt enim colles sunt quasi montes, ita qui perfectionem (vt par est) desiderant, ab ea non longe absunt.

Psal. 67.

[I]d.

Bene-

Benedicite vniuerſa germinantia in terra Domino.

Dici non poteſt, quæ,& quanta creauerit Dominus in mundo hoc viſibili, nec quæ,aut quanta in hominis inuiſibilem ſpiritum ſoleat infundere. Quis enim dicat ſpirituales animæ flores,& fructus,quæque facit oriri in nobis Dominus, alias quidem amore eliciens, alias vero timore perterrens? aut quis tribulationum,& conſolatio-

num fructus? quis merita? quis Dei amorem admirabilem, & eam, quæ animas nostras tractat, (quibus cum esse suas dicit delicias) sapientiæ profunditatem possit enarrare? Quando ergo non sufficis singula persequi, anima mea, *benedic* (quemadmodum est in Cantico) pro vniuersis *Domino*.

Benedicite fontes Domino, benedicite maria, & flumina Domino.

Fontium aquas, eas intellige lachrymas, quas videndi Devm desider-

ſideriũ vehemens ſolet exprimere, de quo ait Propheta: *Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te* D E V S. Maris vero amaras aquas, eas dicere poſſumus, quas contritio, & de peccatis dolor ſolet excutere, iuxta illud Prophetæ: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*, & illud Iob: *Loquar in amaritudine animæ meæ.* Denique fluminum aquæ Apoſtoli ſunt, & item Sancti reliqui, de quibus

Pſ. 41.

Eſa. 38

Iob. 10

Ps. 92. scriptum est: *Eleuauerunt flumina vocem suam:* quorum exempla imitandi, aut conuersatione, & societate fruendi, cum nos desiderium vehemens accendit, tum vero tertij generis lachrymas effundimus.

Benedicite cete, & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.

Admirabile quidem est spectaculum, cum pisces, & cete in mari moueri conspiciuntur sed non minus est admirandum, si quis ea, quæ in contemplationis

nis aquis mouentur, aſpiciat. Hic enim non ſolum malum deſerendi, bonumque proſequendi, atque eiuſmodi alia vota multa cõſpicias, ſed & charitatis vehementia quædam deſideria, quibus nec immania cete cõferri poſſint. Iis impulſus Moyſes dicebat: *Aut dimitte illis,* Exod. *aut dele me de libro vitæ.* 32.
Optabat etiam Apoſtolus *anathema eſſe pro* Rom. *fratribus ſuis* ſecundum 9. carnem: & alibi, *Quis nos*, inquit, *ſeparabit à* Rom. 8. *charitate* Dei? *tribu-*

latio ? an gladius ? an mors ? Lauda ergo, anima mea, Dominum pro his quæ mouentur in aquis istis, id est, pro amoris affectibus, quos Spiritus sanctus tanquam in aquis deuotionis in nobis excitat.

Benedicite omnes volucres cæli Domino.

Admirabilis quidē est auium tam varia multitudo, tantaque varietas: sed non sunt minus admirabiles cōsiderationes illæ virtutum DEI, quæ auium more solent in contēplatione in cælum ascen-

cendere vtque itineris sui nullum aues vestigium derelinquunt, ita plerumque accidere solet iis, qui in vera contemplatione positi in sublime tolluntur. Fiunt enim adeo extra se spiritus virtute, & considerationis bonitatis DEI, sapientiæ, potentiæ, atque clementiæ dulcedine in altum sublatæ, vt nullum videantur itineris sui vestigium reliquisse. O quantum debent ij benedicere Domino, qui, cum in carne sint, perinde agunt, ac si

Angeli essent! Benedicant ergo aues cæli Domino, quas nihil dubium est in cælum esse admittendas, quãdo in se habent eum inhabitantem Spiritũ, eumque colũbina simplicitate referunt, qui in specie columbæ aliquando voluit hominibus apparere.

Benedicite omnes bestiæ, & pecora Domino.

Duo bestiarum genera intelligimus in hoc versu, fit enim hic mentio domesticarũ, & ferarum: domesticas intellige carnis nostræ

ſtræ paſſiones; *inimici enim hominis, domeſtici eius*: feras autem reliquos hominis hoſtes, mundum nimirum, atque dæmonem. Quoties ergo ſe anima ab his videt diuina gratia liberatam, toties benedicat Dominũ: eoque vehementius laudet, quo ſe ab his ſæpius male tractatã eſſe meminit. Ne vero iterum in eorum manus incidat, præſentiſſimũ putet eſſe remedium, aſſiduam orationẽ: hac enim & debiles redduntur hoſtes, & nos effi-

Matt. 7.

Benedicite montes, & colles Domino.

Montes intelligamus hoc loco eos, qui perfectionis mōtes ascenderunt: de his enim
Psal. 67. scriptum est, quod *beneplacitum est* DEO *habitare in eis.* Laudent tamen etiam colles, id est, qui ascendere desiderant; etenim de iis
Ibid. etiam scriptū est: *Beati qui disponunt ascensiones in cordibus suis.* Vt enim colles sunt quasi montes, ita qui perfectionem (vt par est) desiderant, ab ea non longe absunt.

Bene-

Benedicite vniuersa germinantia in terra Domino.

Dici non poteſt, quæ,& quanta creauerit Dominus in mundo hoc viſibili, nec quæ,aut quanta in hominis inuiſibilem ſpiritum ſoleat infundere. Quis enim dicat ſpirituales animæ flores,& fructus,quæque facit oriri in nobis Dominus, alias quidem amore eliciens, alias vero timore perterrens? aut quis tribulationum,& conſolatio-

num fructus? quis merita? quis DEI amorem admirabilem, & eam, quæ animas nostras tractat, (quibus cum esse suas dicit delicias) sapientiæ profunditatem possit enarrare? Quando ergo non sufficis singula persequi, anima mea, *benedic* (quemadmodum est in Cantico) pro vniuersis *Domino.*

Benedicite fontes Domino, benedicite maria, & flumina Domino.

Fontium aquas, eas intellige lachrymas, quas vidédi DEVM desidé-

ſideriũ vehemens ſolet exprimere, de quo ait Propheta: *Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te* DEVS. Maris vero amaras aquas, eas dicere poſſumus, quas contritio, & de peccatis dolor ſolet excutere, iuxta illud Prophetæ: Pſ. 41. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*, & illud Iob: Eſa. 38 *Loquar in amaritudine animæ meæ.* Denique Iob. 10 fluminum aquæ Apoſtoli ſunt, & item Sancti reliqui, de quibus

Ps.92. scriptum est: *Eleuauerunt flumina vocem suam:* quorum exempla imitandi, aut conuersatione, & societate fruendi, cum nos desideriũ vehemens accendit, tum vero tertij generis lachrymas effundimus.

Benedicite cete, & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.

Admirabile quidem est spectaculum, cum pisces, & cete in mari moueri conspiciuntur sed non minus est admirandum, si quis ea, quæ in contemplationis

nis aquis mouentur, aspiciat. Hic enim non solum malum deserendi, bonumque prosequendi, atque eiusmodi alia vota multa cõspicias, sed & charitatis vehementia quædam desideria, quibus nec immania cete cõferri possint. Iis impulsus Moyses dicebat: *Aut dimitte illis, aut dele me de libro vitæ.* Exod. 32. Optabat etiam Apostolus *anathema esse pro fratribus suis* secundum carnem: & alibi, *Quis nos*, inquit, *separabit à charitate* DEI? *tribu-* Rom. 9. Rom. 8.

latio? an gladius? an mors? Lauda ergo, anima mea, Dominum pro his quæ mouentur in aquis istis, id est, pro amoris affectibus, quos Spiritus sanctus tanquam in aquis deuotionis in nobis excitat.

Benedicite omnes volucres cæli Domino.

Admirabilis quidẽ est auium tam varia multitudo, tantaque varietas: sed non sunt minus admirabiles cõsiderationes illæ virtutum DEI, quæ auium more solent in contẽplatione in cælum ascen-

cendere vtque itineris ſui nullum aues veſtigium derelinquunt, ita plerumque accidere ſolet iis, qui in vera contemplatione poſiti in ſublime tolluntur. Fiunt enim adeo extra ſe ſpiritus virtute, & conſiderationis bonitatis D E I, ſapientiæ, potentiæ, atque clementiæ dulcedine in altum ſublatæ, vt nullum videantur itineris ſui veſtigium reliquiſſe. O quantum debent ij benedicere Domino, qui, cum in carne ſint, perinde agunt, ac ſi

ſtræ paſſiones; *inimici enim hominis, domeſtici eius*: feras autem reliquos hominis hoſtes, mundum nimirum, atque dæmonem. Quoties ergo ſe anima ab his videt diuina gratia liberatam, toties benedicat Dominũ: eoque vehementius laudet, quo ſe ab his ſæpius male tractatã eſſe meminit. Ne vero iterum in eorum manus incidat, præſentiſſimũ putet eſſe remedium, aſſiduam orationẽ: hac enim & debiles redduntur hoſtes, & nos effi- Matt. 7.

efficimur fortiores: in hoc item ex conſideratione peccatorũ noſtrorum, quæ *beſtiæ* merito dici poſſunt, magnus ſolet & amoris DEI, & diuinarum laudum fructus percipi ab his, quibus, cum
Rom. 8. *diligant* DEVM, *omnia cooperantur in bonum.* Lauda itaque, anima mea, Dominum, qui te ab his beſtiis ſua miſericordia eripuit, & dic
Pſ. 123 cum Propheta: *Anima mea ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: benedictus Dominus, qui non dedit me in captionem*

nem dentibus eorum.

Benedicite filij hominum Domino.

Vbi ventum est ad creaturarum finẽ, admonentur filij hominum benedicere Domino: quandoquidem ea causa & creaturæ supradictę createę sunt, & quæ per illas superius significari diximus, sunt hominibus à DEO spiritualia dona infusa, vt laudet his Dominum: quippe qui vt eius gratia reliqua facta sunt, ita est ad DEI laudes cantandas creatus. Vnde in Psal. Psa. 49

non

non petit ab homine DEUS nec vitulos, nec hircos, sed laudis
Psal. 4 potius sacrificium. *O filij hominum, vsquequo graui corde?* cur non aduertitis ea causa creaturas omnes vobis esse à DEO datas, vt ipsum laudaretis? nec pro tanto beneficio aliud à vobis postulari, quam id quod est adeo per se dulce, vt & eo se Angeli magnopere oblectent, & Sancti sibi gloriosum ducant? Benedicite filij hominũ Domino, nec committatis, vt vos à Creatore crea-

creaturæ abducant: id potius videte, quemadmodum craturæ reliquæ à conditione sua DEO semper sunt obsecutæ. Cur igitur solus homo ingratus sit? & qui tanta est dignitate, vt dictum sit de hominibus à DEO, *Dij estis*, se sinat in hac parte à creaturis reliquis superari? Psa. 81

Benedic Israël Dominũ, lauda, & superexalta eum in secula.

Israëlis nomine intelligitur, qui DEVM videt: vident autem DEVM, qui mundo sunt

sunt corde, sicut scriptum est: *Beati mundo corde, quoniã ipsi* DEVM *videbunt*: & quidem hi eo magis debẽt DEVM laudare, quo ab illo maiora beneficia receperunt: tantoque diuinum nomen maiori studio sanctificare, quanto sunt ab eo puriores, sanctioresve effecti. Quod nisi ita faciant, timere debent, vt à quibus sit exacte talenti ratio exigenda.

Benedicite Sacerdotes Domini Domino.

Sacerdotum munus est DEO sacrificia offerre:

ferre: qui ergo in se sentiunt eiusmodi desideria, vt se non putẽt satisfacere, si se ipsi DEO offerant, nisi etiam alios huc adducant; idque ponunt in maximo DEI beneficio, si aliorum saluti possunt consulere, benedicant Domino pro tanto munere, atque in eo perseuerent: sunt enim tanquam Angeli qui in cõspectũ DEI incensum adolent, fragrantéque sacrificiorum odorem in cœlum vsque magno Sanctorum gaudio emittunt.

Benedicite serui Domini Domino.

Quo intelligatur
Ps. 133 quanta obligatione teneãtur benedicere Domino serui eius, legatur quod ait Propheta: *Ecce nunc benedicite Domino omnes serui Domini, qui statis in domo Domini*: & quidem magnam piis affert consolationem non solũ mansio in domo Domini, sed & cogitatio etiam eo aliquando tandẽ perueniendi, sicut scrip-
Ps. 83. tum est: *Quam dilecta tabernacula tua Domine! concupiscit, & deficit ani-*

ma

ma mea in atria Domini: & alibi, *Elegi*, inquit idem Psalmista, *abiectus esse in domo* DEI *mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.*

Benedicite spiritus, & animæ iustorum Domino, benedicite sancti, & humiles corde Domino.

In Sapientiæ libro scriptum est: *Iustorum animæ in manu* DEI *sunt:* debent ergo iusti benedicere Domino, cuius pretiosi sanguinis merito iustificati sunt: atque itidẽ facere debent sancti, & humi- Sap. 3

1.Pet. 5. les. Nam DEVS *humilibus dat gratiam, superbis autē resistit*: nec horum ei laudes gratæ sunt, sicut scriptū est:
Eccl. 15. *Non est speciosa laus in ore peccatoris*: dicitur etiam huic in Psalmo:
Ps. 39. *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētum meū per os tuū? Benedicant itaque iusti*
Ps. 32. *Domino, rectos enim decet collaudatio.*

Benedicite Anania, Azaria, & Misaël Dominum, laudate, & superexaltate eum in secula.

Si consideres, ô anima

nia mea, visibiles creaturas, benedices tu quidem Domino: *invisibilia enim, & æterna per visibilia cognoscuntur.* Rom. 1.
Nec vero minus, si cõsideres quid in te spiritualiter, quomodo, & quando operetur DEVS, laudabis eum, & superexaltabis in secula: idque puritate, fide, & charitate ea, qua benedixerunt Domino tres isti pueri, qui nec minas timentes, nec ignis vim, DEI laudes (vt par erat) facile rebus cæteris anteposuerunt.

Benedicamus Patrem, & Filium, cũ sancto Spiritu, laudemus, & superexaltemus eũ in secula.

Benedictus es, Domine, in firmamento cæli, & laudabilis, & gloriosus, & superexaltatus in secula.

Tu enim es DEVS noster, summisque laudibus dignus, qui creasti propter hominem cælum, & terram; vtque hominem DEVM faceres, homo fieri dignatus es: cui debetur gloria, & honor in secula seculorũ. Amen.

FINIS.

EIVSDEM

P. FRANCISCI BORGIÆ

DE RATIONE CONCIONANDI,

Seu

PRÆDICATIONE EVANGELICA

Libellus.

INDEX CAPITVM.

P.

P. FRANCISCI BORGIÆ DE RATIONE CONCIONANDI libellus.

CAPVT I.

Præparatio ad concionandi munus, cum timore, & fiducia DEI.

VI ex officio, Superiorúmque iussu, de superiore loco ad populum de verbo DEI disserere student, ij optimo iure cum Pro-

pheta dicere possunt, *Timor & tremor venerunt*
Psa.54 *super me.* Timor quidem ob muneris magnitudinem; tremor verò, quia me ipse probè explorans, quæ doceo, eadem re præstare debeo, ne minacem illam vocem audiam:
Ps.49. *Quare tu enarras iustitias meas, &c.* Ex altera parte, si taceo, & talentum à Domino mihi creditum defodio, timor quoque, & tremor erit ne aliquando ad me
Isai.6. quoque pertineat illud. *Va mihi quia tacui.* Nec enim modicæ cul-

culpæ affinis est, qui vbera, & lac doctrinæ filijs DEI esurientibus negat. Quod crimen qui committunt, crudeles perinde sunt, atque lamiæ; de quibus per Hieremiam Prophetam DEVS sic expostulat: *Lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto.* Thrē. 4. Si suggestum concionaturus ascendo, vereor ne negligenter me comparauerim, careámque zelo honoris DEI, & salutis proximorum: timeo

meo ne ambitione pec
cem, aut inanis gloriæ
ſtudio: quæ vitia vanum hominem, & ſui
amore eccæcatum comitari ſolent. Si vt boni Eccleſiaſtæ, ſeu concionatoris munus expleam, & diuino Spiritu, gratiáque cæleſti opus eſt: qualenam meũ
domicilium eſt, quod
DEI Spiritus inhabitare velit? cum cor hoc
meum latronum ſpelunca ſit, nidus ſerpentum, antrúmque dæmonum. Si Moyſes, &
Hieremias ſe coram
DEO purgant, detre-
ctant-

Exod. 4. Hie. 1

ctantque legationem, quod se indignos, & ineptos huic muneri, balbos item; & infantes cognoscerent: Si Isai.1.
Isaias igne indigebat, quo Angeli manu vterentur, & mundarentur labia, priùs quàm cæleste nuntium proferret: Si innocentissimæ vitæ CHRISTI Matt.
Præcursor, iam inde à 3.
puero pœnitentiam sectatus, solitudinis asperitatem amplectitur, vt hîc mundi Redemptorem, Agnúmque DEI digito meliùs commō- Matt.
straret: Si denique Sal- 4.
ua-

uator ipse antequam ad Euangelicam prædicationem aggrederetur, baptizari prius in Iordane voluit, & cælos aperiri, vnde potestas docendi à Patre cælesti accepta hac voce, ab omnibus exaudiretur, *Ipsum audite.* Si desertum ingreditur, ieiunat, pugnat cum dæmone & vincit: quomodò non timebo, qui in desertum non abij? quomodò non tremá, qui in mūdi horto desideo, nec cælos mihi apertos video, sed infernum potius merito

Matt. 4.

pec-

peccatorum? neq; Patris æterni vocem parendo audiui, ſed dæmonum potius ſibila auſcultaui? neque tentationes ſuperaui, ſed illis deditus captiuum me tradidi?

Gentiũ Doctor Paulus humo affligitur, & oculorum lumen, ne mũdum aſpiciat, amittit: DEVS enim Euangelij prædicatorẽ humiliari vult, atque terrena hæc aſpicere prohibet. Quomodo ego ſuperbus, & in terrenis rebus lynceus, in cæleſtibus, & æternis cæ- Act. 9.

cus

cus? qua fronte cathedram Sanctorum ascẽdam, & eloquar quæ nõ satis intelligo? quomodo docebo, quæ ipse non seruo? Humili sui cognitione, & pudore vtilitatis suæ se ipse concionator cognoscat, atq; deiiciat, magni muneris, quod sustinet, habita ratione. Verum, ne animo deficiat, cauendum, neque ignauus reddatur timore, vt dicendi, ac reprehẽdendi viribus, & neruis careat: néve amittat sanctam illam libertatem, auctoritatem

tem, & zelum huic officio pernecessaria! Tēperandi itaque, & corrigendi timores illi amore, & fiducia DEI: animúmque addat suæ imbecillitati, atque tristitiæ, fortitudine, & gaudio Spiritu sancti necesse est. Quare in mentem illi veniat, quantam DEI oculis voluptatem afferant, omnibúsque adeò cælitibus gaudium, pedes prædicantium Euangelium; sic enim per Prophetā Spiritus sanctus ait: *Quam speciosi* Isa. 9.
pedes euangelizantiū pa-

cem, euangelizantium bona. Diffisus itaque sciẽtiæ, & talento, sistat se DEO; petátque sapientiam, gratiam, virtutẽ, & fortitudinem; dicátque humili veritate:
Ps. 138 Psa. 50 *Domine, non est sermo in lingua mea*: &, *Domine labia mea aperias, & os meum annunciabit laudẽ tuam.* Tu si, DEVS, opem fers, vitam emẽdabo, & per semitas tuas ducã fratres meos; & ante actæ vitæ meæ errata medicinam illis afferant, atque remediũ.
Ps. 50 Matt. 9 *Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuerten-*

tentur. Et si tu, ô DEVS, negas bonum esse, vinum nouum Euangelij tui mittere in vtres veteres, & laceros; qualis anima mea tot vitiis inquinata digna erit, quam tu manu tua renoues, & adornes; ne in me liquor ille pereat, nec proximi misericordia tua priuentur: *Cor mundum crea in me* DEVS, *& spiritũ rectũ innoua in visceribus meis.* Ps. 50.
Et quãquam vitio meo manus habeo Esau, erit vox mea Iacob, tractãs magnalia tua, & misericordias; & acquiram Gen. 21.

mihi, & fratribus meis benedictionem tuam. Hac fiducia vade, ô Ecclesiastes, gladióque accingere, quod est verbum DEI; & Spiritum sanctum ora, vt se verbis tuis insinuet, cordáque auditorum penetret; qui solus claues habet, & aperit
Ephe. 6. quando vult; *vt detur tibi sermo*, quemadmodum Apostolus ait, *in apertione oris tui cum fiducia, notum facere mysterium Euãgelij, pro quo legatione fũgeris, ita vt in ipso audeas, prout oportet, loqui.* Legatione enim fun-

fungeris, siue ex officio, quo teneris, siue ex obedientia, quæ tibi hoc munus mandat.

CAPVT II.

Quale studium concioni adhibendum.

HAc preparatione, oratione, & sui cognitione instructus Euangeliũ legat, quod explanãdum suscepit, facto prius conscientiæ examine, quam librum aperiat: puluis enim peccatorũ oculos spiritus impedit, quo minus possit à vi-

& populum offendere. Habeat illos potius humili sensu magistrorū loco, iisque addictus sit, gaudeatque se instrumentum esse gloriæ accidentalis Sanctorum, renouãdo honorifica prædicatione sanctam, quam docuerunt, doctrinam, litterisque mandarunt ad Dei gloriam, & Euangelij incremẽtum, animorúmq; salutem. Vitabit tanquam scopulos, inuenta à se, atque excogitata temere plebi obtrudere: quin potius receptam Scripturæ

tæ interpretationẽ libenter amplectatur, optimámque interpretandi rationem existimet, Scripturã per alia Scripturæ loca interpretari, & Patrum loca inter se componere. Vulgatam Bibliorum lectionem religiose sequatur, sensum sequutus sanctorum Augustini, Hieronymi, Gregorij, Ambrosij, atque Chrysostomi: Glossam item, quam Interlinearem, & Ordinariam vocant, non fastidiat, Scripturæ loca interpretari non au-

te tui, pæniteatque humiliter confugiẽs statim, tamquam ad anchoram, ad Confessio-
1. Cor. 4. nis sacramentum. Meminerit quoque thesaurum se portare in vasis fictilib⁹, quę DEO commẽdet, vt thesaurus ille tutus sit a furto dæmonis, & inanis gloriæ. Quemadmodum fecisse accepimus beatum Franciscũ, DEVM sic identidem appellãdo: *Custodi, Domine, tuos ipse thesauros; cognoui enim furem me esse; alioqui eos ipse vel furto auferam, vel hosti tradam.*

CA-

CAPVT III.

De meditatione ante concionem.

NEc satis ducat Ecclesiastes, legisse, studiumque adhibuisse, memoriaque complexum esse dicenda; verum in mentem illi veniat Eliæ Prophetæ exemplum, qui comparatis iis quę ad sacrificium necessaria essent, DEVM orauit, ignem de cælo mitteret, quo victima incenderetur: *Et cecidit ignis Domini*, inquit Scriptura, *& vorauit holocaustũ, &* 3.Reg 18.

li-

deat, nisi bene intelle-
cta. Tanquam rem si-
gillo obsignatam re-
uerenter Scripturam,
& humiliter tractet,
præmissa precatione,
adhibitoque diligenti
studio: sic fiet, vt DEVS
abdita resignet, & quasi
tenebris obducta re-
uelet. Solet enim *quæ*
Matt. 11. *abscōdit sapientibus huius*
mundi, reuelare ea paruu-
lis; quod curiosi, & su-
perbi non consequan-
tur, sed humilibus da-
tur. Lectis iam diligen-
ter interpretibus sa-
cris, ruminet accurate,
attenteque consideret,
atque

atque inuenta dispo-
nat. Animum inde sa-
crarij loco, & adyto-
rum conseruet, haustis
tanquam diuitiis ex
thesauris DEI familia-
rium sanctorum Patrū.
Meminerit eidē DEO
clauem tradere, cordis-
que sui custodiam cō-
mendare, tanquam
capsulam doctrinæ cę-
lestis; vti vere cum Pro-
pheta Regio dicere
queat: *In corde meo abscō-* Ps. 118.
di eloquia tua, vt nunquā
peccem tibi. Sic itaque
munitus si interdum,
vt fit humanitus, a dæ-
mone lædaris, pudeat
te

te tui, pæniteatque
militer confugiēs
tim, tamquam ad
choram, ad Confes
1. Cor. nis sacramentum. N
4. minerit quoque t
saurum se portare
vasis fictilib⁹, quę D
commēdet, vt the
rus ille tutus sit a fu
dæmonis, & inanis
riæ. Quemadmod
fecisse accepimus b
tum Franciscū, De
sic identidem appe
do: *Custodi, Domine*
ipse thesauros; cognoui
furem me esse; alioqu
ipse vel furto auferan
hosti tradam.

C

CAPVT III.

De meditatione ante concionem.

NEc satis ducat Ecclesiastes, legisse, studiumque adhibuisse, memoriaque complexum esse dicenda; verum in mentem illi veniat Eliæ Prophetæ exemplum, qui comparatis iis quę ad sacrificium necessaria essent, DEVM orauit, ignem de cælo mitteret, quo victima incenderetur: *Et cecidit ignis Domini*, inquit Scriptura, *& vorauit holocaustũ, & li-* 3.Reg 18.

ligna, & lapides. Idem & ille precetur, oretque Dominũ cũ Hieremia:
Thre. 1. *De excelso misit ignem in ossib⁹ meis, & erudiuit me.* Credat itaq; absq; hoc igne mansurum crudũ cibum, & insipidum, vt ne conuiuæ quidem cõcoquere possint. Hic vero ignis precando parari, & meditando solet, vt expertus ille,
Psa. 38 qui dixit, *In meditatione mea exardescet ignis.* Hac meditatione instructus Concionator, ex Euangelio, quod in manibus est, attributa hauriat diuinę quidem poten-

tiæ.

tiæ in miraculis; ſapiē-
tiæ vero in doctrina
Præceptionum, & Cō-
ſiliorum; bonitatis de-
nique in miſericordiæ
effectis. Sumat & inde
virtutes Fidei, Spei, &
Charitatis; humilitatē
item, patientiam, for-
titudinem, caſtitatem,
miſericordiam, & reli-
quas. Re enim explo-
rata comperiet nullum
eſſe Euangeliū, ex quo
ſpiritualis homo, nulla
vi allata, nō queat hau-
rire id genus excellen-
tis virtutis. Sententias
expendat, & verba; a
quo, & ad quem prola-

mihi, & fratribus meis benedictionem tuam. Hac fiducia vade, ò Ecclesiastes, gladióque accingere, quod est verbum Dei; & Spiritum sanctum ora, vt se verbis tuis insinuet, cordáque auditorum penetret; qui solus claues habet, & aperit
Ephe. 6. quando vult; *vt detur tibi sermo*, quemadmodum Apostolus ait, *in apertione oris tui cum fiducia, notum facere mysterium Euãgelij, pro quo legatione fũgeris, ita vt in ipso audeas, prout oportet, loqui.* Legatione enim fun-

fungeris, siue ex officio, quo teneris, siue ex obedientia, quæ tibi hoc munus mandat.

CAPVT II.

Quale studium concioni adhibendum.

HAc pręparatione, oratione, & sui cognitione instructus Euangeliũ legat, quod explanãdum suscepit, facto prius conscientiæ examine, quam librum aperiat: puluis enim peccatorũ oculos spiritus impedit, quo minus possit à vi-

libus pretiosa discernere, vt oportet, teste Propheta, facere illű, qui DEI ore, & lingua loqui vult. Lecto Euágelio, sanctorum Patrum, Ecclesiæ Doctorum veterum expositionem consulat,& recentiorum eos, qui ingenio suo magis quadrant: petátque à DEO Spiritum, quem cum illis Sanctis communicauit, in explicando Euangelio. Ná sine illo Spiritu frigide sæpe dicet Concionator, & & fructum ex auditoribus non colliget. Caueat

Hie. 15

neat diligenter Eccle-
ſiaſtes, ne formulis, &
phraſibus hæreticorũ
vtatur. Sanctorum Pa-
trum ſcripta attente
legat, nec audacter,
quæ ab illis dicta ſunt,
proferat; illi enim ſæ-
pe, vt tempora tum fe-
rebant, cum ſcriberẽt,
& quo fine ſcribebant,
non errarunt: nonnulla
dixerunt, quæ, ſi in hoc
ſæculo incidiſſent, non
erant dicturi. Nec illo-
rum verba citet in ſug-
geſtu, impugnãdi gra-
tia, vel refellendi; id e-
nim eſſet Sanctorum
auctoritati derogare,

& populum offendere. Habeat illos poti⁹ humili ſenſu magiſtrorũ loco, iiſque addictus ſit, gaudeatque ſe inſtrumentum eſſe gloriæ accidentalis Sanctorum, renouãdo honorifica prædicatione ſanctam, quam docuerunt, doctrinam, litteriſque mandarunt ad DEI gloriam, & Euangelij incremẽtum, animorúmq; ſalutem. Vitabit tanquam ſcopulos, inuenta à ſe, atque excogitata temere plebi obtrudere: quin potius receptam Scripturæ

ræ interpretationẽ libenter amplectatur, optimámque interpretandi rationem existimet, Scripturã per alia Scripturæ loca interpretari, & Patrum loca inter se componere. Vulgatam Bibliorum lectionem religiose sequatur, sensum secu utus sanctorum Augustini, Hieronymi, Gregorij, Ambrosij, atque Chrysostomi: Glossam item, quam Interlinearem, & Ordinariam vocant, non fastidiat, Scripturæ loca interpretari non au-

deat, nisi bene intellecta. Tanquam rem sigillo obsignatam reuerenter Scripturam, & humiliter tractet, præmissa precatione, adhibitoque diligenti studio: sic fiet, vt DEVS abdita resignet, & quasi tenebris obducta reuelet. Solet enim *quæ abscõdit sapientibus huius mundi, reuelare ea paruulis*; quod curiosi, & superbi non consequantur, sed humilibus datur. Lectis iam diligenter interpretibus sacris, ruminet accurate, attenteque consideret, atque

Matt. 11.

atque inuenta diſponat. Animum inde ſacrarij loco, & adytorum conſeruet, hauſtis tanquam diuitiis ex theſauris DEI familiarium ſanctorum Patrũ. Meminerit eidẽ DEO clauem tradere, cordiſque ſui cuſtodiam cõmendare, tanquam capſulam doctrinæ cęleſtis; vti vere cum Propheta Regio dicere queat: *In corde meo abſcõdi eloquia tua, vt nunquã peccem tibi.* Sic itaque munitus ſi interdum, vt fit humanitus, a dæmone lædaris, pudeat Pſ. 118.

te

te tui, pæniteatque humiliter confugiēs statim, tamquam ad anchoram, ad Confessio-
1. Cor. 4. nis sacramentum. Meminerit quoque thesaurum se portare in vasis fictilib⁹, quę Deo commēdet, vt thesaurus ille tutus sit a furto dæmonis, & inanis gloriæ. Quemadmodum fecisse accepimus beatum Franciscū, Devm sic identidem appellādo: *Custodi, Domine, tuos ipse thesauros; cognoui enim furem me esse; alioqui eos ipse vel furto auferam, vel hosti tradam.*

CAPVT III.

De meditatione ante concionem.

NEc satis ducat Ecclesiastes, legisse, studiumque adhibuisse, memoriaque complexum esse dicenda; verum in mentem illi veniat Eliæ Prophetæ exemplum, qui comparatis iis quę ad sacrificium necessaria essent, DEVM orauit, ignem de cælo mitteret, quo victima incenderetur: *Et cecidit ignis Domini*, inquit Scriptura, *& vorauit holocaustũ, & li-* 3. Reg 18.

ligna, & lapides. Idem & ille precetur, oretque Dominũ cũ Hieremia:
Thre. 1. *De excelso misit ignem in ossib⁹ meis, & erudiuit me.* Credat itaq; absq; hoc igne mansurum crudũ cibum, & insipidum, vt ne conuiuæ quidem cõcoquere possint. Hic vero ignis precando parari, & meditando solet, vt expertus ille,
Psa. 38 qui dixit, *In meditatione mea exardescet ignis.* Hac meditatione instructus Concionator, ex Euangelio, quod in manibus est, attributa hauriat diuinę quidem poten-

tiæ

tiæ in miraculis;ſapiẽtiæ vero in doctrina Præceptionum,&Cõſiliorum; bonitatis deniquè in miſericordiæ effectis. Sumat & inde virtutes Fidei, Spei, & Charitatis; humilitatẽ item,patientiam, fortitudinem,caſtitatem, miſericordiam,& reliquas. Re enim explorata comperiet nullum eſſe Euangeliũ, ex quo ſpiritualis homo, nulla vi allata,nõ queat haurire id genus excellentis virtutis. Sententias expendat, & verba; a quo,& ad quem prola-

ta; quo fine, tempore, & occasione dicta: in omnibus enim mysteria reperiet, si DEVS illi clauem intelligentiæ Scripturarum dederit.
Heb. 1 DEVS enim æternus, *qui primum loquutus est in Prophetis, post nobis loquutus est in Filio.* Et hic quidem sermo non est in Euangelio mutus, sed iis diserte, qui aures audiendi habent, loquitur.

Fingat se præsentẽ sermonib⁹ a CHRISTO habitis, & ad viuum auditoribus exprimat, voce potius, quam gestu.

ſtu. Obſeruet minas, ad terrorem incutiendū; miſericordias verò DEI, & beneficia ad amorē DEI conciliandum. *Timor* enim animum à vitiis deterret, vt contra *amor* ad virtutem inflammat. Induat Eccleſiaſtes eas animi affectiones, quas auditorum animis imprimere vult: nec enim alios mouet, qui non ſe prius mouerit, incēderit, atque inflammarit: vnde & quidam olim ait, *ſi vis me flere, dolendum eſt primum ipſi tibi.* Horatius in Arte Poët.

Conſolationi erit

futuro Cócionatori in laboribus, atq; vigiliis considerare Christum Dominũ, cũ illa verba, quæ interpretanda suscepit; diceret, Patrẽ in Verbo diuino spectasse & quasi iam co. ã esset, prędicaturus, quaq; attentione auscultarent auditores: animaduertat quoq; CHRISTVM hominẽ, pro illis se obtulisse, qui illũ audiiẽt. Speret itaque, conciones tali patrocinio, ac præparatione fructum allaturas, DEO que Patri offerat, vt Filius obtulit; rogetque, vt verus

rus infirmorũ animorũ medicus auditorib⁹ medicinã impertiatur Euãgelij, quantũ iis opus esse nõ ignorat. Roget quoq; medicum illum Doctrinæ panem, quẽ ad suggestũ inops affert, in manibus suis multiplicari patiatur, & auditorib⁹ largiatur. Quod nisi fecerit, neq; qui plantat, neque qui rigat, afferent emolumentum; quin potius damnum cõcionatori afferet prædicatio: quẽadmodum imperitus medicus nocet ægroto, si ignorantię

culpa, aut negligentię, pharmaca præpostere porrigat. Ad finẽ meditationis dolorem expendat, quo DEVS offensus angitur; & zelũ, quo vti oportet, vt & illius amore, & in omniũ salutem mortem non detrectet. Qua quidẽ in re si se profecisse sẽtir, argumento est, meditationem bene spiritui suo cessisse: vt Euãgelium meditatum in libro Apocalypsis beati Ioannis quod amaritudinem affert ventri: Apoc. 10. *etsi in ore tuo videatur dulce tanquam mel.* Sciat quan-

quanto plures lachrymas effuderit, tanto melius gustare faciet populum myrrhę amaritudinem. Tandē dabit illi Dominus intelligentiæ lumen spiritualis, scriptū est enim: *Declaratio sermonū tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis*, modo humili gratiarū actione recipiatur, & donū gratuitum, nulliusque meriti esse sui agnoscat. Et si nullum alium laborum fructum recipiat e lectione, ante meditationem, illo cōtentus sit, memor illā Psal. 118

etiam esse gratiam, donumque DEI. Certus etiam sit, si his benè vtatur, maiora se accepturum. Meminerit præterea, præceptoré non solere alteram discipulo lectioné dictare, donec priorem benè teneat. Denique, si in nihil recipiendo humiliare se nouit, non exiguum Concionator fructum capiet.

CAPVT IIII.

De dispositione concionis.

QVæ legerit, meditatúsque fuerit Ecclesiastes, ordine di-

digerat necesse est: qui ordo loco libri erit, quo memoriæ causa quotidiana notamus. Dici enim non potest, quantum ordo dispositióque memoriam iuuet: si enim multa collegerit, magnámque rerum copiam in suggestum attulerit, sed rudia omnia, & indigesta; & cōfusè omnia, perturbatéque dicet, & fastidium auditoribus sine fructu pariet. Deinde aut non intelligit auditor, aut nihil memoria retinet; & rerum permistio efficit,

vt nihil persuadeas, voluntatémque non moueas. In vniuersitatis creatione ordo docetur, & in ædificiis exstruendis: vt mediis cōcionibus Spiritus sanctus in cordibus habitet fidelium. Primò creauit DEVS (vt imaginamur) materiā primam informem: hinc lucem & terram, cæteráque, quæ materiam & illustrarent & adornarent, donec ad hominem creandum peruentum est, omniáque suo loco collocauit. Idem cōcionatori sentio

tio faciendum; qui locum primo eligat Topicum, argumentum hinc ducet, materiámque doctrinæ, quæque sermone persuadere populo cupit: deinde conquiret, quid ea de re sancti Patres docuerint, meditabitúrque Euangelium; hinc ornabit eleganti ordine, omniáq; locis accommodis disponet, partes digerendo, donec intellectui factum sit satis. Ad hæc habeat Locos multos communes in promptu sententiarúmque copiam, au-

ctoritatum vim, rationum momenta, Metaphoras, seu translationes, tropos, & figuras sacræ Scripturæ, exempla, historias, & similitudines: qualia nostra memoria singulis libris collecta, & edita legimus; vtilius tamen suis quisque vigiliis, & lucubrationibus vtitur. Caueat tamen, ne quid præter rem afferat, sciátque quæ suo loco, & tempore placent, & iuuant, ea si loco suo moueas, neque vtilia sunt, nec persuadent. Prophetarum loca re-

ctè explicata docent, & admiratione ipsa mouent, fructúmque afferunt, præsertim cum DEVS expostulat cum hominibus, & hæ prophetiæ vehementer mouent, quas in lege gratiæ impletas videmus. Interdum vtile erit Euangelium diei explanare ordine & ad verbum hauriendo hinc inde quæ ad mores pertinent: quo potissimum concionãtis referri labor debet. Nonnumquam verò, explicato paraphrasi quadam Euangelio, pe-

riodum aliquam vel ſententiam Euangelij ſumat, quæ luminibus illuſtrata, magnam dicendi, & amplificandi materiam ſuppeditabunt. Verùm tanta in his varietas exiſtit, quã ta eſt ingeniorum, cùm non ſolùm quæ vni placeant, alteri diſpliceant, verùm etiam plerumque quæ nobis hodie probabãtur, poſtridiè improbantur: vt quæ hodie componens ei placebant, die ſequenti reijciat.

Conciones primùm calamo ſcribere, prudenden-

dentis eſt hominis, & periculum vitatis: percommodum item ſequentibus annis. Verùm ſcribendi rationem variam varij tenent: alij compendio quodam quæ dicturi ſunt, & ſumma capita notant: alij tribus, quatuorve folijs integram orationẽ diffuſè ſcribunt; nec audent verba publicè facere, niſi prius ea ſcripſerint, memoriæque de ſcripto mandarint: quod laborioſum eſt, & incipientium, meticuloſorum potiùs, quam in con-

concionandi arte expertium. Et verò his alligari verbis, dicentis vim (ſpiritũ vulgo appellant) continere videtur, & refrenare, quo minus liberè audeat Concionator obiurgare, & vehementius, diuino Spiritu ſuggerẽte, dicere. Sunt & qui mediam viam, quam probo, tenent; vt vna pagina rem, de qua dicturi ſint, ſummatim, & methodice complectantur: quin & verba appoſita ad rem ipſam adiungunt, ordinéque omnia diſponunt. Sic

ſit

fit, vt liberiore, cum res postulat, campo excurrere possint, ad amplificandum sermonem, & eloquentiæ vim ostentādam; vtque affectus mouere possint, subitario dicendi impetu. Et hæc quidem ratio, mea quidem sententia, tuta est, & frequens.

Phrases, dicendique modus, & verba, cauēdum ne affectata adhibeantur, & plus æquo conquisita; hæc enim & dicentis animũ exsiccant, & audiētis. Vitanda contra & verba sor-

ſordida, ruſtica, & barbara, & obſoleta: ſit itaque ſermo caſtus, quem nemo æſtimator ęquus facile reprehendat. Deſcripta iam concione, repetat interdum, vt memoriæ non ſolū infigatur, verum etiam vt decentibus verbis, geſtuque, & actione exprimat, priuſquam in publicum prodeat; pręſertim ſi non magna dicendi venuſtate, naturæ beneficio, & arte polleat, nec vſum concionandi habeat.

Sunt qui memoria locorum vtuntur, & ar-

tificiosa,quam ab Oratoribus, adhibitis imaginibus,didicerũt. Sed vidi his impediri sæpenumero magis, quã iuuari. Mediam itaque viam hic quoque tenere iuuat:vt in margine orationis scriptæ, sex, vel octo locis præcipuis notas pingat, vt crucis figuras, litteras, & numeros: quibus memoria comprehensis,fidere possit, si fortè,vt sæpe accidit, memoria exciderent, quæ didicisset:vel inter cõcionãdum turbaretur: ad quas Notas,tãquam

ad anchoram, confugere queat.

Opportunum tempus concionis memoriæ mandandæ, est pridie vespertinis horis accurate ediscere, priusquam quieti se nocturnæ, somnóque necessario tradat, vt à somno euigilans, species impressæ occurrant; cubitu verò surgens exigat memoria quæ pridie, tanquam deposita, tradidit. Orationem, quoque ad DEVM matutinam ea de re instituere poterit, de qua verba ad populum facturus

rus est, vt sibi ipse persuadeat, quod aliis dicendo persuadere conatur. Facilius enim id consequetur, vt alios in suam sententiam rapiat, qui sibi primum persuaserit, quod ab aliis extorquere nititur.

Neque verò minus studium est adhibendũ in iis, quæ dicenda nõ sunt, quàm in iis, quæ dicenda videbuntur. Verba itaque de re cõtrouersa, & graui expendat, ne quid excidat imprudẽti, quod cũ Scholastica pugnet

Theologia. Et si fortè humanitus, vt fit, aliquod verbum imprudenter excidisset, aut sententia, quæ in malũ sensum rapi posset, & periculosè sonet; statim ipse priusquam ad alia pergat, perspicue explicet necesse est: ne quod scandalum, aut offendiculum, quasi secius de religione sentiat Concinator, in auditorum animis relinquatur: nam, vt Pro-
Ps. 11. pheta ait, *Eloquia Domini, eloquia casta.*

CA-

CAPVT V.

Quomodo se ipse comparabit, & cum fructu alios iuuabit.

MAter, vt lacte nutriat infantẽ se alit primum, curatque valetudinem, & solidos cibos mandit, quos in infantis os ingerit. Ad eundem modum Concionator, vt spiritualem escam populo, quem filiorum loco habet, commode præbeat, prius ipse cibũ mandet, vt sic in os infantis ingerat. Quare sacrificet pie, oret,

ieiunet, vigilet, lachrymetur, flagellis se verberet, corpusque pænitentia subigat spiritui, & domet. Sic fiet, vt peccata, quibus tanquam à dæmonibus multi occupantur, citius expellat; nam, vt
Matt. 17. CHRISTVS ait, *Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, nisi per orationem & ieiunium.* In precando DEVM, eiusdem Domini exemplũ imitetur, qui, cum ad cælestem Patrem properaret, sic orabat: *Pater,*
Iõã 17 *cum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine*

tuo

tuo; nunc autem ad te venio, serua eos, &c. His tanquam commendatitiis litteris, quas nobis vita abiẽs reliquit, vti ad DEVM Patrem oportet, qui eas preces, haud dubie, libenter accipiet.

Angelorum quoque subsidium imploret, à Seraphinis quidẽ amorem petat, à Cherubinis scientiá, & lumen; de cæteris Hierarchiis sua dona postulet, quæ à DEO acceperunt. Præcipuè vero ab Angelo custode auditorum potestaté sibi fieri

poſtulet, docendi eos, tanquã diſcipulos, qui eius ſunt cuſtodiæ cõmiſſi. Pudori quoque ſit, eos docere auſum, qui tales nacti ſint & magiſtros, & cuſtodes. Quorum ſi diſciplina nihil profecerũt, quomodo tua, qui imperitus ſis, & peccator, doctrina proficiẽt? Roga item, vt inſpirando ea ſuppleant, quæ in te deſiderantur, vel ob imperitiam, vel negligentiam tuam; vel denique ne ab Angelo tuo illud audias, *Medice, cura te ipſum*: ipſe
ſerua

ſerua, quam fers legẽ; & fac ipſe prior, quod iubes. Sic ex concionibus vtile quid hauries animæ tuæ commodo. Da itaque operam, vt boni magiſtri officio fungaris, re ipſa exequendo, quæ doces: vt de cælesti illo Doctore accepimus, qui *cœpit primum facere*, quam *docere*. Act. 1.

Cum aliquam virtutem perſuadere ſtudioſe cupis, eius Sancti auxilium implora, qui in ea excelluit, dum in terris verſaretur. Exẽpli cauſa, de Patientia

verba faciens, commenda te, tuaque D. Iobo: ſi de Pænitentia ages, Magdalenam appella: ſi de Continentia, & Caſtitate, Ioſephum: ſi de Charitate, eum diſcipulum, quem dilexit IESVS: vt horum apud DEVM interceſſione ſingulas illorum virtutes conſequaris, & meritis, per DEI miſericordiam, vt cum fructu populus & verbum DEI ſimul audiat, & cuſtodiat.

Verum cum ambitionis æſtus oppugnare, atque vtinã ne ex-

pugnare, concionantes soleat; præsertim si audientium frequés sit concursus: armet se ipse, pugnetque cum hoste illo, qui viperæ instar cor ipsum, & sanguinem bonũ, tanquam veneno corrũpere solet. Huic malo hoc esto remedium. Suggestum conscensurus, verecundia ducatur, & pudore; quasi palinodiã canere pergat, & quæ dixit, retractare sit iussus. Re vera enim, si recta rem ratione expendas, hoc agis, dum virtutẽ laudas

das, atque commẽdas; retractas ea, & reuocas, quæ turpiter antea peccando commisisti, cum toties DEVM offendebas. Se itaque, suaque opera accuset, & damnet; ipse sibi præco sit, & carnifex. Quæ cũ ita sint, quid, ô infelix cinis, si publice palinodiam canis, teque retractas, superbis? si tuam ipse vitam condemnas, cur extolleris? Triduo ante concionem studium sit obsequi tribus Trinitatis personis: primo die DEO Patri memoriam

riam commenda, postero die Filio intellectum, tertio die Spiritui ſancto offer voluntatem. Si quid forte memoria excidet, Patrem cæleſtem appella ſi alicuius loci difficilis explanationem, vel arcanum aliquid ſacræ Scripturæ inueſtigas, ad Filium cõfuge; cum te aridum, & ſine deuotione cõperies, roga Spiritum ſanctum, vt ſui amoris ignem in corde tuo accendat: vt ſic omnes animæ potentiæ inſtrumenti loco ſint DEO acceptæ;

quo

quo illis bene ad illius laudem, & gloriam vtaris.

CAPVT VI.

Suggestum ascensuro quid agendum.

COnscensurus ad dicendum animi puritatem in primis curet, & puræ conscientiæ examen adhibeat, tanquam mox habita concione, ratioñe reddere debeat animæ, & sistere se ante tribunal, iudiciumque iusti DEI. Qua de causa in mentem

tem illi veniat, Filium DEI IESVM CHRISTVM suggestum, & cathedrā Crucis conscendisse, vt mortem ibi oppeteret. Apostolum item sanctum Andream ex Cruce concionatum, eamque miris antea laudibus extulisse, in eaque expirasse. Sic qui nunc verus est CHRISTI crucifixi Concionator, ita in suggestu stare debet, vt præparatus sit, cruciatus perferre, imo & mortem oppetere, in testimonium, & defensionem verbi

DEI,

DEI, quod concion
tur, & Ecclesiæ C
tholicæ Romanæ, m
tris nostræ, & mag
stræ.

Cogitet etiam E
clesiastes, se esse inst
machinæ, seu bomba
dæ bellicæ, qua, ta
quam ariete, mur
superbos Babylon
quatere vult DEV
atque prosternere;
vero similem esse pu
ueri tormentario,
fictilem, & æris inst
grauem, frigidum, p
luerem se esse nigru
sordidum, fœtidum,
ad inquinandum ali
aptu

aptum, quos tetigerit; qui puluis, vt finem cõsequatur suum, ignẽ illi applicare necesse est sancti Spiritus, qui illum incẽdat, vt olim, Pentecostes die, corda Apostolorum ignitis linguis inflammauit. Quo dono vt potiaris, & luce, & igne, humiliter, & cum fiducia recites Hymnum.

Veni creator Spiritus,
Mentes tuorum visita;
Imple superna gratia,
Quæ tu creasti pectora.
&c.

CAPVT VII.

Concionatoris officium in suggestu.

IN ſuggeſtu non turbetur animo, neque ſibi diſpliceat, ſi perpaucos ad concionem cõfluxiſſe viderit: quin potius mirari oportet, exiſtere vnum aliquẽ, qui illum audire patiẽter non recuſet. Conſideret, tametſi pauci ad audiendum venerint, nihil meriti ſibi detractum iri: imò tantum addet lucri, quantum adimit, ne inanis glo-

gloriæ vitio tangatur. CHRISTUM itaque, magiſtrum ſummum, præſentẽ habeat. Concionatorem cæleſtem, qui paucis ſæpe diſcipulis, & vni mulierculæ infimæ conditionis prędicare non erubuit, ſummo etiam & labore, & laſſitudine longæ viæ. Ioã 4. & 8.

Paratus ſit etiam ſilere, dato iam à comite ſilentij ſigno, tametſi vix dimidium dixerit eius, quod attulit: præſtat enim per obedientiam ſilere, quam ſine illa diſertè loqui. Erit

verba faciens, commenda te, tuaque D. Iobo: ſi de Pænitentia ages, Magdalenam appella: ſi de Continentia, & Caſtitate, Ioſephum: ſi de Charitate, eum diſcipulum, quem dilexit IESVS: vt horum apud DEVM interceſſione ſingulas illorum virtutes conſequaris, & meritis, per DEI miſericordiam, vt cum fructu populus & verbum DEI ſimul audiat, & cuſtodiat.

Verum cum ambitionis æſtus oppugnare, atque vtinã ne ex-

pu-

pugnare, concionantes soleat; præsertim si audientium frequés sit concursus: armet se ipse, pugnetque cum hoste illo, qui viperæ instar cor ipsum, & sanguinem bonū, tanquam veneno corrūpere solet. Huic malo hoc esto remedium. Suggestum conscensurus, verecundia ducatur, & pudore; quasi palinodiā canere pergat, & quæ dixit, retractare sit iussus. Re vera enim, si recta rem ratione expendas, hoc agis, dum virtutē laudas

das, atque commẽdas; retractas ea, & reuocas, quæ turpiter antea peccando commisisti, cum toties DEVM offendebas. Se itaque, suaque opera accuset, & damnet; ipse sibi præco sit, & carnifex. Quæ cũ ita sint; quid, ô infelix cinis, si publice palinodiam canis, teque retractas, superbis? si tuam ipse vitam condemnas, cur extolleris? Triduo ante concionem studium sit obsequi tribus Trinitatis personis: primo die DEO Patri memoriam

riam commenda, po-
ſtero die Filio intelle-
ctum, tertio die Spiri-
tui ſancto offer volun-
tatem. Si quid forte
memoria excidet, Pa-
trem cæleſtem appella
ſi alicuius loci diffici-
lis explanationem, vel
arcanum aliquid ſacræ
Scripturæ inueſtigas,
ad Filium cõfuge; cum
te aridum, & ſine de-
uotione cõperies, roga
Spiritum ſanctum, vt
ſui amoris ignem in
corde tuo accendat: vt
ſic omnes animæ po-
tentiæ inſtrumenti lo-
co ſint Deo acceptæ;
quo

DEI, quod concionatur, & Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, matris nostræ, & magistræ.

Cogitet etiam Ecclesiastes, se esse instar machinæ, seu bombardæ bellicæ, qua, tanquam ariete, muros superbos Babyloniæ quatere vult DEVS, atque prosternere: se vero similem esse pulueri tormentario, & fictilem, & æris instar grauem, frigidum, puluerem se esse nigrum, sordidum, fœtidum, & ad inquinandum alios aptum,

aptum, quos tetigerit; qui puluis, vt finem cõsequatur suum, ignẽ illi applicare necesse est sancti Spiritus, qui illum incẽdat, vt olim, Pentecostes die, corda Apostolorum ignitis linguis inflammauit. Quo dono vt potiaris, & luce, & igne, humiliter, & cum fiducia recites Hymnum.

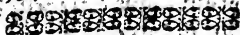
Veni creator Spiritus,
Mentes tuorum visita;
Imple superna gratia,
Quæ tu creasti pectora.
&c.

DEI, quod concionatur, & Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, matris nostræ, & magistræ.

Cogitet etiam Ecclesiastes, se esse instar machinæ, seu bombardæ bellicæ, qua, tanquam ariete, muros superbos Babyloniæ quatere vult DEVS, atque prosternere; se vero similem esse pulueri tormentario, & fictilem, & æris instar grauem, frigidum, puluerem se esse nigrum, sordidum, fœtidum, & ad inquinandum alios aptum,

aptum, quos tetigerit; qui puluis, vt finem cõsequatur suum, ignẽ illi applicare necesse est sancti Spiritus, qui illum incẽdat, vt olim, Pentecostes die, corda Apostolorum ignitis linguis inflammauit. Quo dono vt potiaris, & luce, & igne, humiliter, & cum fiducia recites Hymnum.

Veni creator Spiritus,
Mentes tuorum visita;
Imple superna gratia,
Quæ tu creasti pectora.
&c.

CAPUT VII.

Concionatoris officium in suggestu.

IN ſuggeſtu non turbetur animo, neque ſibi diſpliceat, ſi perpaucos ad concionem cõfluxiſſe viderit: quin potius mirari oportet, exiſtere vnum aliquẽ, qui illum audire patiẽter non recuſet. Conſideret, tametſi pauci ad audiendum venerint, nihil meriti ſibi detractum iri: imò tantum addet lucri, quantum adimit, ne inanis glo-

gloriæ vitio tangatur. CHRISTVM itaque, magiſtrum ſummum, præſenté habeat. Concionatorem cæleſtem, qui paucis ſæpe diſcipulis, & vni muliercu- Ioã 4. & 8.
læ infimæ conditionis prędicare non erubuit, ſummo etiam & labore, & laſſitudine longæ viæ.

Paratus ſit etiam ſilere, dato iam à comite ſilentij ſigno, tametſi vix dimidium dixerit eius, quod attulit: præſtat enim per obedientiam ſilere, quam ſine illa diſertè loqui. Erit

nec contra ita quietus ſtet, atque immobilis, vt ſtatua, non homo, videatur. Meminerit actionem, & pronuntiationem principem eſſe oratoris partem, teſte Demoſthene, & velut orationis vitam.

In hiſtoriis narrandis vitanda prolixitas, faſtidium enim pariet, tempúſque, quo docēdus potiſſimùm populus eſt, amittet.

Cùm peccatorem reprehendet, cogitet ſe ipſum reprehendere. Se enim peccatorum maximum æſtimet ne-

verba faciens, commenda te, tuaque D. Iobo: si de Pænitentia ages, Magdalenam appella: si de Continentia, & Castitate, Iosephum: si de Charitate, eum discipulum, quem dilexit IESVS: vt horum apud DEVM intercessione singulas illorum virtutes consequaris, & meritis, per DEI misericordiam, vt cum fructu populus & verbum DEI simul audiat, & custodiat.

Verum cum ambitionis æstus oppugnare, atque vtiná ne expu-

pugnare, concionantes soleat; præsertim si audientium frequẽs sit concursus: armet se ipse, pugnetque cum hoste illo, qui viperæ instar cor ipsum, & sanguinem bonũ, tanquam veneno corrũpere solet. Huic malo hoc esto remedium. Suggestum conscensurus, verecundia ducatur, & pudore; quasi palinodiã canere pergat, & quæ dixit, retractare sit iussus. Re vera enim, si recta rem ratione expendas, hoc agis, dum virtutẽ laudas

das, atque commẽdas; retractas ea, & reuocas, quæ turpiter antea peccando commisisti, cum toties DEVM offendebas. Se itaque, suaque opera accuset, & damnet; ipse sibi præco sit, & carnifex. Quæ cũ ita sint; quid, ô infelix cinis, si publice palinodiam canis, teque retractas, superbis? si tuam ipse vitam condemnas, cur extolleris? Triduo ante concionem studium sit obsequi tribus Trinitatis personis: primo die DEO Patri memoriam

riam commenda, po-
ſtero die Filio intelle-
ctum, tertio die Spiri-
tui ſancto offer volun-
tatem. Si quid forte
memoria excidet, Pa-
trem cæleſtem appella
ſi alicuius loci diffici-
lis explanationem, vel
arcanum aliquid ſacræ
Scripturæ inueſtigas,
ad Filium cõfuge; cum
te aridum, & ſine de-
uotione cõperies, roga
Spiritum ſanctum, vt
ſui amoris ignem in
corde tuo accendat: vt
ſic omnes animæ po-
tentiæ inſtrumenti lo-
co ſint Deo acceptæ;
quo

quo illis bene ad illius laudem, & gloriam vtaris.

CAPVT VI.

Suggestum ascensuro quid agendum.

Conscensurus ad dicendum animi puritatem in primis curet, & puræ conscientiæ examen adhibeat, tanquam mox habita concione, rationẽ reddere debeat animæ, & sistere se ante tribunal, iudiciumque iusti DEI. Qua de causa in mentem

tem illi veniat, Filium DEI IESVM CHRISTVM ſuggeſtum, & cathedrā Crucis conſcendiſſe, vt mortem ibi oppeteret. Apoſtolum item ſanctum Andream ex Cruce concionatum, eamque miris antea laudibus extuliſſe, in eaque expiraſſe. Sic qui nunc verus eſt CHRISTI crucifixi Concionator, ita in ſuggeſtu ſtare debet, vt præparatus ſit, cruciatus perferre, imo & mortem oppetere, in teſtimonium, & defenſionem verbi

DEI, quod concionatur, & Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, matris nostræ, & magistræ.

Cogitet etiam Ecclesiastes, se esse instar machinæ, seu bombardæ bellicæ, qua, tanquam ariete, muros superbos Babyloniæ quatere vult DEVS, atque prosternere; se vero similem esse pulueri tormentario, & fictilem, & æris instar grauem, frigidum, puluerem se esse nigrum, sordidum, fœtidum, & ad inquinandum alios aptum,

aptum, quos tetigerit; qui puluis, vt finem cõſequatur ſuum, ignẽ illi applicare neceſſe eſt ſancti Spiritus, qui illum incẽdat, vt olim, Pentecoſtes die, corda Apoſtolorum ignitis linguis inflammauit. Quo dono vt potiaris, & luce, & igne, humiliter, & cum fiducia recites Hymnum.

Veni creator Spiritus,
Mentes tuorum viſita;
Imple ſuperna gratia,
Quæ tu creaſti pectora.
&c.

CAPVT VII.

Concionatoris officium in suggestu.

IN suggestu non turbetur animo, neque sibi displiceat, si perpaucos ad concionem cõfluxisse viderit: quin potius mirari oportet, existere vnum aliquẽ, qui illum audire patiẽter non recuset. Consideret, tametsi pauci ad audiendum venerint, nihil meriti sibi detractum iri: imò tantum addet lucri, quantum adimit, ne inanis glo-

gloriæ vitio tangatur. CHRISTVM itaque, magiſtrum ſummum, præſentē habeat. Concionatorem cæleſtem, qui paucis ſæpe diſcipulis, & vni mulierculæ infimæ conditionis prędicare non erubuit, ſummo etiam & labore, & laſſitudine longæ viæ. Ioā 4. & 8.

Paratus ſit etiam ſilere, dato iam à comite ſilentij ſigno, tametſi vix dimidium dixerit eius, quod attulit: præſtat enim per obedientiam ſilere, quam ſine illa diſertè loqui. Erit

nec contra ita quietus ſtet, atque immobilis, vt ſtatua, non homo, videatur. Meminerit actionem, & pronuntiationem principem eſſe oratoris partem, teſte Demoſthene, & velut orationis vitam.

In hiſtoriis narrandis vitanda prolixitas, faſtidium enim pariet, tempúſque, quo docẽdus potiſſimùm populus eſt, amittet.

Cùm peccatorem reprehendet, cogitet ſe ipſum reprehendere. Se enim peccatorum maximum æſtimet ne-

cesse est. Id erit persacile, quando nullius, imo ne omnium quidem auditorum, tot errata agnoscit, quot ipse se commisisse conscius nouit. Sic docendo, fructúmque auditoribus afferendo, ne ipse quidem expers eiusdem fructus erit.

Non pigeat, pudeatque sententias, & præclarè dicta ab aliis concionari, licèt sint æquales, & sui temporis scriptores: respiciés in exemplum CHRISTI, qui cum Sapientia esset patris, eadem

ta-

tamen prædicare non erubuit, quæ ante illum Præcursor Ioannes, nimirum de pænitentia, in deserto concionatus erat. Hinc etiam discat Ecclesiastes, sæpè verba facienda publicè, priuatimque, exhortandúmque populum esse ad pænitentiam. Ille enim sensuum ductu, & deprauata cõsuetudine, ruit in delicias, mundique voluptates. Animaduertat, DEVM per Hieremiam falsos appellare Prophetas, qui non prædicent pœni- Mat. 3.

Thr. 2 tentiam. *Propheta*, inquit, *tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pænitentiam prouocarent.*

Si concionanti fortè quis rumor obstrepat, patienter ferat, neque animo turbetur, vel iracundiam ostendat: ne dum patiétiam alios docet, se ipse palam refellat, quòd ea virtute careat. Meminerit, se maiori anteà impediméto aliis fuisse, quominus DEI vocem audirent, quam sibi nunc obstrepunt.

Si

Si quid dicto opus ſit, vt rumor conquieſcat, modeſtè id fiat, abſque animi perturbatione, vt auctoritati ſimul, & humilitati locus ſit.

In reprehendendis moribus & vitiis, prudentiam adhibeat, & modeſtiã: ſi enim verba animos offendunt, vel aſperè, & acerbè id fiat, maius erit offendiculum, & detrimentũ, quàm emolumentum, & emendatio Prudentis eſt medici, catapotia inaurare, vt à debili ſtomacho ſuauiter accipiantur: & quamuis

inaurata sint, nihilominus operantur. Correctio fraterna sit cum candore, & in caritate; vt facilè appareat, proficisci ab animo pio, veréque Christiano, & commiserante, quique eius, qui reprehenditur salutem quærat; ostendat item, se neminem improbum existimare, aut notare, tantum cauere velle, ne huiusmodi peccata cõmittantur, vel improbus sit. Verba ita temperabit, vt si quis læsũ se suspicetur, molestéque ferat, verè dicere

Con-

Concionator possit, nō eius causa dictum esse. Temperari autem correctio fraterna potest, & mitigari, allato aliquo loco, vel exemplo sacræ Scripturæ, vel ex SS. Patribus, quibus eadem vitia reprehendantur. Vt enim non tu es qui loqueris, sed Spiritus sāctus; ita nec se iure læsos esse doctrina tua conqueri poterunt. Denique reprehensio commiserationem ostendat, non indignationem, aut odium cuiusquam. Habeat & personarum de-

delectum, quas reprehendit; sic enim docet, iubétq; Apostolus Paulus senes vt patres, anus vt matres reprehendēdas. Incredibile dictu est, quanto studio dæmon Euangelico melli fel admiscere in reprehendendo conetur, vt multos hac ratione ab audiendis concionibus deterreat, vel inuidiam, & odium zelotis Ecclesiastis conciliet. Si quando visum erit necessarium saluti, & cōseruationi eius, qui corrigitur, vt vulnus de-

1 Tim. 5.

detegatur, & cauterium adhibeatur, & oleum etiam suauitatis addendum esse meminerit: sic enim DEVS olim durum Pharaonem accepit, quem & plagis multis affecit; mox flagellum auertit, vt ad se rediens resipisceret, moresq; placide emendaret. Si inter concionandũ loca occurrãt, quæ tamen domi non cogitasset, non temere proferat, tanquam non satis matura. Solet enim dæmon sæpenumero hæc suggerere, vt concionantem Exo. 8

tem

tem turbet, vel auocet à re aliqua, de qua agebatur, cogitatione rei non magni momenti: nisi fortè spiritus sui robur agnoscat, luméque ingenij; & ad rem ipsam facere videatur, vt vel silentio rem pręteriisse, scrupuli religioné iniicere posset. Quod si accidat, redeat statim ad ea quæ domo meditata attulit, habito respectu cælestis doctrinæ: ne nimia sui fiducia, vt fit, in errorem labatur.

Hæreses, & errores, qui cum Catholica pugnant

gnant veritate, ne temere, & sine delectu tractet in suggestu Cōcionator: propterea quod eorum rudes, & imperiti, nihil his proficiant; & quamuis doceri possint, pręstat tamen non attingere. Scimus enim maiorē esse dęmonis astutiam, quam humanam prudentiam, & vigilantiā. Prudentis itaque Ecclesiastæ officium erit, robur addere argumētis Catholicæ fidei, & cum eá pugnans mendacium refellere alia via: vt verbi gratia, cū se

ſe occaſio offerret, cõfirmabit obedientiam Romanæ Eccleſiæ debitam; firmabitq; Scripturæ locis, & rationibus virginitatis donũ, cælibatum Sacerdotũ: enumerabit fructus Religionum, Religioſorúmque hominum: exaggerabit meritũ bonorum operum, & pænitentiæ: hortabitur ad obedientiam Principum, & Antiſtitum Ecclaſiaſticorum, & ſecularium: item de fructu indulgentiarum, tam pro viuis, quàm pro vita functis: & interceſ-

ſio-

ſionis vtilitatem, & inuocationem Sanctorũ commendabit, vt & cultum reliquiarum, & memorias illis conſecratas. Et hæc quidem omnia prudens Eccleſiaſtes ſancto zelo ita temperabit, vt qui nouerit cõtrarios eſſe errores, intelligat qua ratione refelli poſſint: qui verò non nouerit, in ſua permaneat ſimplicitate, & ſe ipſe cõſoletur, habeátque ad manum, ſi fortè intus, exteriúſque tẽtaretur. In prouinciis verò hæreſi contaminatis, non

opus est hac cautione, sed apertè, tamen in charitate, & visceribus doloris, hæreticorum fraudes, cæcitatem, & errores deteget. Quod tamē non aggrediatur in suggestu, nisi omnibus neruis ingenij, doctrinæ vi, & spiritu, & argumētorū pōdere adhibito: ne, dum sanare vult, plus noceat vsus infirmis argumentis.

Vitandum & illud, ne in corona hominū indoctorū agat de gradibus perfectionis spiritus, & de Orationis, & Cōtemplationis subli-

blimitate: pauci enim intelligent, & multi animum in tanta luce despondebũt. Si enim videat se scopum non attingere, qui proponitur, vulgus se errare putat, suáq; opera bona nullius esse meriti, & quæ cooperant, modica. Alia verò carnis serui illa irrident, nec facilè assentiuntur huiusmodi Orationis, & Contemplationis sublimitati. Sic fit, vt & Concionator inanis gloriæ vitio periclitetur, & auditor vacuus domum, & aridus re-

deat. Cōſultum itaque fuerit, vt doctrinam ad auditorum captum temperet, ac moderetur.

Vitabit Auxeſes, hoc eſt, exaggerationes nimias, & Hyperbolas, & laudes ſine exceptione, & cōparationes odioſas de præſtantia Sanctorum inter ſe: nec virtutes, vel opera, temere ita extollat, vt ceteris omnibus anteponat. Nam præterquam, hæc ſine auditorum fructu dicūtur, ſi ad examen, & trutinam vocarentur, negocium

cium concionanti facessere possent huiusmodi exaggerationes. Tutius itaque fuerit candide loqui, & moderate.

Non satis sit virtutes laudasse, & Sãctos, sed & media ostendat, & viam, qua inuitari queant auditores: ostẽdens interea spinas, quæ viã illam ad æternam salutem impeditã reddunt. Viæ, quas ad virtutem patefaciet, multæ sint, & faciles: alij enim alias ingrediuntur.

Quo populum libe-

tius se audire videt, & attentius, atq; frequẽtius, eo audacius veritatem, in iis quæ oportet, exponat: vitia item, & abusus non taceat, memor illius Saluatoris nostri, qui quo die ab Hebræis honorificentius cum applausu, & ramis acceptus fuit, cantantibus illis, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, eo ipso die eiecit è templo summa seueritate, & flagellis ementes, & vendentes.

Matt. 21.

Vitabit & illud, ne humano respectu, aut spe cõmodi adductus,

&

& lucri, munus exerceat suum: nisi volet lepram peccatorum, quam à populo aufert, in se recipere, vt Giezo auaro accidisse legimus, qui lepram in se suscepit, quam Nahamo diuina gratia conuerso abstulerat. 4. Reg. 5.

CAPVT VIII.

Dimissa concione, Concionatori quid agendum.

FInita concione vbi se in cubiculú Ecclesiastes receperit, gratias aget DEO,

quod opera sua in tam sublimi ministerio, vtilique fine vti voluerit. Repetat memoria errata, quæ concionando commisit, vt seipse humiliet, vtque aliàs eadem fugiat. Sic fiet vt munitus sit aduersùs laudes, & adulationes aliorum, & contra cæcum sui amorem, & inanem gloriam: quæ apertis mendacijs fallunt, & eccæcant, nisi spiritus sit humilis, atque subactus. Vt autem se ipse humiliter cognoscat, suámque miseriam, effugiátque adu-

dulationes, dicat: *Summe* DEVS, *quoties hodie contra me miserum peccatorem sententiam dixi! Quantum inter se pugnant apud me dicta, & facta! Tepidus ego, & delicatulus, quam in alios seuerius sum excitando, & reprehendendo! contrà in me quàm mollis sum, & blandus! Mihiipse quàm facilè ignosco, cæteris verò minimè! Vide quomodo de Euãgelica perfectione disserere audeat, qui tam longè ab ea distat, violator præceptorum tuorum. Equidem leoni similis videor, qui cauda sua pedum*

vestigia delet: sic ego operibus, & vitæ vestigijs obscurare videor eam, quam verbo doceo, doctrinam.

Si forte dicent amici, fructum te concionando referre, dic cum humili Virgine Maria: *Magnificat anima mea Dominum*: & cum Propheta: *Dico ego opera mea Regi.* Regis enim cælestis sunt omnia, quæ cæli ambitu continentur, ipsique omnis gloria debetur. Et hic quidem fructus est grani in terram cadentis, & mortui, cum ipse vult, & quātū ei placet.

Nos

Nos vero serui inutiles sumus: & cum omnia fecerimus, quæ oportet, nondum satisfecimus. Si forte cōtra dici inaudieris, nullum ex tuis concionibus fructum apparere, satis tibi sit morem gessisse imperanti, quæ res non modici quæstus est. Et dicas: *Saltem, Domine* DEUS, *quando nulli rei satis idoneus sum, testis esse possum, & præco diuinæ tuæ voluntatis, prædicans legem tuam ore meo hominibus: vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.* Illud quoque consolationis sit cogitanti, tametsi

fructus non appareant hominibus, sępe tamen DEVM solere clã percipere, corda auditorũ mouendo, quę solus ille scrutatur, & videt, sub hominũ vero aspectum non cadunt. Memineris & Apostolos, & discipulos IESV CHRISTI Euangeliũ prædicando per totum terrarum orbem, paucos sæpe mouendo, modicum fructum retulisse, quem post mortem illorum, tanquam ex semine natum, colligi DEVS voluit.

Audis fortasse murmur de te natum esse,

caue turberis, si causā nondederis: immo gratias Deo age, qui audit detractiones & blasphemias, quas & ille concionatus in terris audiuit, postquā & docendo, & ęgrotos sanādo omni bono de Iudæis meritus esset. Et quamuis alij per te non profecerint, saltem tibi profuisse videare concionādo. Vide quātum te prædicatione Euangelica obstrinxeris, vt eadem quæ aliis præceperis, seruanda tibi esse scias. Si enim contra atque docueris feceris, similis eris se-

pulcris dealbatis, foris quidem albis, & ornatis, intus vero ossibus, & fœtore plenis.

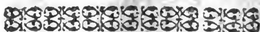
His, & similibus meditationibus humilem se Concionator seruet necesse est: & quanto erit humilior, tanto etiam maiores fructus reportabit, eritque gratior DEO Opt. Max. qui perfectissimus est Euãgelicæ prædicationis magister, & vnicus humilium Concionatorũ Doctor: cui cum Patre, & Spiritu Sancto laus, & gloria in secula seculorum. Amen.

FINIS.

MEDITATIO
DE SANCTIS
Angelis,

Atque iis inprimis, qui hominum custodiæ præsunt,

A B. ALOYSIO
GONZAGA
conscripta.

MEDITATIO de Sanctis Angelis, atque iis inprimis, qui hominum custodiæ præsunt.

Ictũ est à nobis in ipso cursu historiæ, B. Aloysium meditationẽ suam de Beatis Angelis, litteris mandauisse, rogatu P. Vincẽtij Bruni. qui, cùm nescius nõ esset, quanto ille cœlestes mẽtes honore coleret, quamque preclarè de iis sentiret, id ei negotij dederat. Nimirum

rum vt, aliorum bono, tam insignium sublimiúmq; sententiarum monumenta superessent. Ea meditatio, vt ab omnibus, vnà cum eius vita, legi possit, hic mihi collocanda visa est, estverò huiusmodi.

EVANGELIVM.

ACcesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas maior est in regno cœlorum? Et aduocãs Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit. Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, Matt. 18.

&efficiamini ſicut par-
uuli, non intrabitis in
regnũ cœlorum. Qui-
cunque ergo humilia-
uerit ſe ſicut paruulus
iſte, hic eſt maior in re-
gno cœlorum. Videte
ne contemnatis vnum
ex his puſillis, dico e-
nim vobis, quia Angeli
eorum in cęlis ſemper
vident faciem Patris
qui me in cœlis eſt.

PROPHETIÆ.

pſa.112.1. *QVis ſicut Domi-
nus Deus noſter,
qui in altis habitat, & hu-
milia reſpicit in cœlo & in
terra?*

2. Deus

2. *Deus ponit humiles in sublime.* Iob. 5.

3. *Aspiciebã donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit, vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda, millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Dan. 7

4. *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Psal. 9

5. *Immittet Angelos Domini in circuitu timẽtium eum, & eripiet eos.* Psa. 31

6. *Ne dicas coram Angelo, non est prouidentia: ne forte iratus Deus con-* Eccl. 1

tra ſermones tuos diſſipet cũcta opera manuũ tuarũ.

CONSIDERATIONVM.

Pars Prior.

IN COMMVNI.

COnſideratio, qua ratione Chriſtus Dominus noſter pro magno amore, quo nos creaturas ſuas proſequitur, nunquam deſinit nouas præbere occaſiones gratiam ſuam conſequendi, & in virtutibus progrediendi, vt tandem perue-

ueniamus ad finem, æternam ſcilicet fælicitatẽ ab eo nobis præparatam. Atque ideo voluit in Eccleſia ſua celebrari omnia noſtræ redemptionis myſteria, vt renouata indies memoria omniũ, quæ Dominus egit, aut paſſus eſt pro ſalute noſtra excitaremur ad amandum illum & colendum atque etiam conformãdum omnes actiones noſtras ad sãctiſſimæ vitæ ſuæ exẽplar nobis relictum. Neque hac re contentus, voluit præterea ſi-

gillatim suæ sanctissimæ & benedictæ matris, atque ex omnium Sanctorum cœtu, quorundã præ cæteris excellentium peculiarẽ in eadem Ecclesia agi memoriam, vt essent velut patroni & protectores nostri, suisq; orationibus nobis subuenirent in necessitatibus tam corporalib⁹ quàm spiritualibus, simulq; occasionem darent nobis suas virtutes & sanctæ conuersationis suæ exemplum imitandi. Voluit deinde quoque, vt quoniã Ecclesia, & omnes nos

Sanctorum Angelorum ministerio tot tantaque beneficia à sua maiestate quotidiè recipimus, eorum quoque solennis memoria quotannis haberetur. Et certè conueniens erat, vt homines erga illos aliquam grati animi significationẽ demonstrarent, quandoquidem tantoperè desiderant & procurant salutem nostram. Eam igitur ob causam Ecclesia sãcta memoriam recolit gloriosi S. Michaelis singularis sui protectoris, omniúm-

que reliquorum Angelorum & Archangelorum hierarchiæ cœlestis, quia omnes, teste Apostolo, sunt administratorij spiritus, laborantes quodammodo pro salute omnium electorum. Non dedignantur beati spiritus demittere se ad ministerium hominum, alioquin ipsis longè inferiorum, quia vident Deum optimum maximum cui tam cupidè & ardenter seruiunt, coúsque demisisse se, vt ob saluté hominis etiam formam hominis

Hebr. 1.

nis

nis aſſumpſerit. Neque etiam dedignatur hominem in ſuam ſocietatẽ cooptare, & permittere, vt ex nobis vermiculis, ex hoc vili puluiſculo ædificentur muri cœleſtis Hieruſalem, ſuæque ruinæ reſtaurentur, quia adorãt ſupra ſe, ipſum hominem factum Deum. Conſidera autem hic, quàm congruenter Eccleſia Sancta in feſto huius inuicti Archangeli pręſens Euangeliũ de virtute humilitatis legat. Nam ſicut ſuperbus Lucifer ad vſurpã-

dum diuinum honorẽ ex altissimo Paradisi throno præcipitatus fuit in profundum inferni: sic humilis Michael cum toto Angelorum bonorum exercitu, subiiciẽdo se creatori suo, & zelo gloriæ eius opponendo se fastuoso illi serpenti, tãtoperè fuit honoratus, & in summam dignitatem euectus. Proponitur quoq; hoc Euangelium in solennitate omnium eorum Angelorum; qui vnà cum B. Michaele virtute humilitatis cõsecuti sunt co-

coronam gloriæ; vt homines intelligant hoc esse ineffabile & æternum decretū Dei, neminem posse peruenire ad gloriam, quam possident Angeli, nisi per viam humilitatis, quam illi primùm instituerunt. Imò & Christus Saluator noster beneficio huius virtutis sui sacri corporis gloriam acquisiuit, vt dicit Apost. *Humiliauit semetipsum, factus obediēs vsque ad mortē*, &c. *Propter quod & Deus exaltauit illum.* Quare prodigiosa res esset, si eius fide- Phil. 2.

fideles alia via, quàm caput ipſorum, ingredi regnum cœlorum vellent.

2. Conſidera excellentiam horum cęleſtium aulicorũ Paradiſi principum, quam licet mẽs noſtra perfectè capere non poſſit, tamen pro exigua luce, ex eorum erga nos miniſterio nobis communicata, conabimur in eorum honorẽ ob oculos ponere partem aliquam dignitatis & gloriæ à Domino eis conceſſæ. Tria igitur ſunt, quæ illuſtrem ſolent reddere,

re aulam, vel exercitũ magni Principis. Primò nobilitas persona rum; secundò earundẽ numerus; tertiò ordo. Tria hæc inprimis relucent in angelicis spiritibus. Si enim primò consideres eorum naturam, inter opera manu artificis magni Dei condita, principem locum vendicant: sunt substantiæ spiritales: natura sua incorruptibiles, omniúmq; creaturarũ nobilissimæ: intelligentia tanta, vt in rerum naturalium notitia expertes sint omnis

nis erroris & ignorantiæ. Huic quoque tanto lumini intelligendi conformem habēt voluntatem ita firmam & perfectā, vt nulla perturbatione affici vel vinci possint. Si verò te cōuertas ad statum, in quo beneficio gratiæ nūc versantur, nullo vnquam admisso peccato cōsecuti sunt gloriam & æternā fœlicitatem. Adhęc in sua essentia ornati sunt habitu diuinæ gratiæ, qui eos pulcherrimos & gratiosissimos in conspectu Dei reddit. In

intellectu dotati sunt claro lumine gloriæ, quo à facie ad faciem vident suum Creatorem in voluntate verò habitu charitatis, quo amantes amore perfectæ amicitiæ Deum, simul Filij & amici ipsius Dei efficiuntur. Nunc ergo anima mea, contemplare horum cœlestium ciuium pulchritudinem, qui instar tot stellarum matutinarũ, imò clarissimi Solis, resplendent in ciuitate Dei, in quibus tãquam in lucidissimis speculis diuinæ perfectiones, vt in-

infinita potentia, æterna ſapientia, ineffabilis bonitas, & ardentiſſima Creatoris charitas relucet. O quàm amabiles, quàm puri, & cādidi ſunt hi beati Spiritus, quam zeloſi vindicandæ Domini gloriæ, quàm cupidi & ſolliciti de noſtra ſalute, atq; ideo quàm digni, vt à nobis peculiariter amentur & colantur. Etenim ſi honor (vt aiunt Philoſophi) eſt cultus qui alicui debetur ob excellētiam, vel virtutē quam in ſe habet, & idcirco iis homi-

minibus, licet omnes secundum naturam inter se sint pares, qui aliqua laude aliis præcellunt, maiorem honorẽ deferre solemus: quanto potius nos creaturæ tam viles & abiectæ, si cum cœlestibus spiritibus conferamur, omnẽ honorem & cultum eis deferemus? cum vnusquisque eorum, licet minimus, in supra cõmemoratis dotibus & excellentiis, nobilissimum quemque hominum mortalium longè superet. Præterea si sancti angeli, creaturæ

tam nobiles natura & gratia, omnibus reliquis antelatæ, demittunt se & honore afficiunt hominem, quia Deus eundem amauit & honorauit; multò certè conuenientius; nos perpusilli vermiculi, omni honore, & deuotionis affectu prosequemur eos, quos Deus tantoperè honorat & exaltat in cœlo. Hi enim sunt filij illi dilecti, qui semper cõtemplantur faciem Patris, & candida illa & & pura lilia inter quæ ipse pascitur, & mõtes aromatibus odoriferis

pleni, in quibus cœle- Cant. 28.
stis sponsus ambulat, &
se recreat.

3. Post dignitatem &
excellentiam huius au-
læ cœlestis considera
numerum & ordinem
aulicorum. Et primò,
quod ad numerum at-
tinet, is tantus est, vt
non solum excellat nu-
merum hominum om-
nium qui nunc viuunt,
verum etiam eorũ qui
vnquam extiterunt, aut
futuri sunt vsque ad diẽ
iudicij. Multitudo ho-
rum beatorum spiri-
tuum, similis est arenis
maris, & stellis, quas

Sapiens dicit, numerari non posse. Atque vt
Eccl.1 asserit S. Dionysius Areopagita capite 9. cęl. hierarchiæ, maior est numerus angelorum in cuiuslibet ordinis, quam in mundo sit in vllo ordine rerum materialium. *Millia milliũ,*
Dan.9 dicebat Propheta, *ministrabãt ei, & decies millies centena millia assistebant, ei.* vbi more suo scriptura numerũ certum pro incerto, & quidem numerum hominum opinione maximum, vt intelligatur numerum eorum à solo DEO iniri posse,

quodque apud Deum numerabile est, id apud homines esse infinitum & innumerabile. Et ideo legimus in Iob: *nunquid est numerus militum eius?* De quorũ numero etiam dixit regius Propheta loquendo de Angelis, *Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, Dominus in eis, in Sinai, in sancto.* Sanctus quoque Euangelista, vt est in Apocalyp. ait visam magnam multitudinẽ in conspectu Dei ex omnibus populis & linguis & nationibus,

Iob. 25

Ps. 67.

quæ numerari non poterat. Si hic electorum numerus, quem sciamus minimam esse hominum partem, tam magnus est, vt numerari non possit; quãtum putamus fore Angelorũ; qui decies omniũ hominum numerum excedunt? Meritò autem tantũ hic cœlestis monarcha habet aulicorũ numerum: nam si, vt dicit sapiens. *In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis*, cum Deus sit princeps ille excellentissimus, rex regũ, & Dominus do-

Prou. 14.

1. Tim 6.

minantium, valde conueniens erat, vt familiam amplam, & aulam numerosam in spatioso illo regno & immenso cœli palatio haberet. O quantum gaudium & solatium tibi afferret anima mea, si multitudinem tam nobilium creaturarum, cum natura tum gratia præstantium, atque etiam gloriæ nomine beatarum intueri posses. O si tibi fœlix illa fors aliquando contingeret, vt inter cælestia illa agmina in tãtorum Principum & filiorum

Dei, imò fratrum tuorum cœtu versarere: non enim erubescunt sublimes illi & amabiles spiritus homines pro fratribus agnoscere, eo quod Dominus eorum, non solum nō veritus est vocari, verū etiam verè, per assumptam carnem, voluerit fieri frater noster. O quàm libenter etiam tu vnà cum vocibus illis angelicis laudares & benediceres Dominū tuū pro tanto beneficio ab eo recepto.

4. Considera deinde mirabilem ordinem à diuina prouidentia

angelicis ſpiritibus decretum & conſtitutum, ſiue cum Deo, ſiue inter ſe, ſiue cum alijs huius mundi creaturis componantur. Si enim conferas illos cum Deo, nulla eſt inter eos diſcrepantia, omnes enim eum vnanimiter colunt & reuerentur, tanquam ſolum Principem, & cæleſtis ſuæ ciuitatis Dominum. Si inter ſe, nulla in tanta multitudine confuſio, ſummus ordo, admirãda diſtributio, diuerſis intelligendi modis cõſentanea; Alius alio

ſublimior & excellentior, prout Deus illis ſua arcana reuelat, eorumque miniſterio in hominum ſalutem vtitur. Et vt ad particularia deſcendamus, tota glorioſorum illorum ſpirituum multitudo tribus Hierarchijs, ſuprema, media, & infima continetur. Quæuis autem Hierarchia in tres choros, ſummum, medium infimum, diſtinguitur. Prima earum continet Seraphinos, Cherubinos & Thronos. Vbi ex eorum nominibus facilè cognoſces eorum officia in

quibus exercẽtur: proprium enim est, Dei imponere creaturis nomina officijs eis commissis cõformia. Contemplare igitur primũ chorum Seraphinorũ, qui velut cubicularij secreti & intimi Regis cœli, conuenienter nomini suo non solum sũt pleni & inflammati caritate, sed spiritualis ignis instar diuino amore semper ardent, & simul eodem accendunt, & illustrant Angelos sibi inferiores. Deinde contemplare Cherubinos, ita vocatos, ob plenitudinem scientiæ,

maiuſque lumen intelligentiæ, quo excellunt omnes reliquos inferiores ſpiritus, eò quod clarius Deum videant & in eo plura cognoſcant. Quare ſunt velut Conſiliarij Regis cœleſtis, clari ſcientia & ſapientia, quam etiam communicant Angelis inferioribus. Contemplare poſt hæc Thronos, qui velut familiares & intimi Dei ſecretarij hoc nomine ornati sũt, quod ſint quaſi ſedes & throni regij, in quibus quodammodo reſidet & quieſcit diuina Maieſtas, quam

etiam, quocunque vadunt,quasi in sede Pōtificia,secum deportāt. Descende deinde ad secundam Hierarchiam, quę continet alios tres Angelorum choros, Dominationum, Virtutum & Potestatum; qui singulatim vniuersali gubernationi horū inferiorum sunt attributi. Et primo contēplare Dominationes, quę representantes supremi Principis dominium, regiorum Præsidum more, inferioribus suis imperant, & in diuinis mysterijs ad gubernationem orbis e-

mittunt. Secundò contemplare Virtutes, quę sua potentia & vi adūbrantes infinitam potentiam Domini virtutum, omnia ardua & difficilia exequuntur, mirabilesque effectus in creaturis ad Dei gloriam operantur. Tertiò contemplare Potestates, qui instar iudicum repræsentant authoritatem & potestatem summi & vniuersalis Iudicis, officiumque habent aëreas potestates coërcendi, omniaque impedimenta & molestias ab hominibus remouendi, ne eis

aditus ad salutem intercludatur. Descendendo denique ad tertiam & vltimam Hierarchiam, in qua continentur tres alij chori, Principatus, scilicet Archangeli & Angeli; contemplare primò principatus, ita appellatos, quod, sicut hæc extrema Hierarchia à Deo constituta est, ad exequenda diuina iussa erga creaturas, ita Principatus, qui sunt Angeli primi chori, quoniam repræsentant supremum Principem, præpositi sunt gubernationi diuersarũ pro-

uinciarum & regnorũ particulariũ. Hi quoq; vt præcipui quemadmodum à DEO immediatè mandata accipiunt, ita eadem alijs Angelis inferioribus committunt; & auxilium etiam præbent ad ea præstanda. Sequũtur deinde duo alij Archãgelorum & Angelorũ, qui conuenienter nomini ſuo, ſunt velut legati & nuncij à DEO in mundum varijs de cauſis emiſſi, atque etiã cuſtodiendis certis locis & hominibus adſcripti. Nec aliud diſcrimen inter hos duos

choros eſt, quam quod Archangelis; maiora, Angelis minora committantur. Atque hoc totum eſt illud exiguũ, quod nos de diuina illa architectura, & ordine domus Dei intelligere poſſumus. Quob ſi acies intellectus noſtri longius progredi poſſet, & penitus inſpicere naturam & functionem cuiuſque Angeli, deprehenderet eos, ſicut ſingularia ſinguli officia & exercitia habent in ſuperna Hieruſalem, ita ſingulari quoque ordine ſuo om-

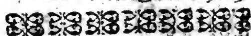
nem illam beatam an-
gelicæ cœlestis multitudinẽ
mirifice exornare. Ete-
nim quemadmodum
videmus hoc nostrum
spectabile cœlum tot
stellis ornatum; & se-
cundum numerum
planetarum, in orbes
distinctum, mirabili or-
dine moueri, & vim suã
in terram subiectam
exercere: sic cœlum il-
lud spirituale & inuisi-
bile, ordine magis ad-
mirando & diuino tot
angelorum, quasi stel-
larum varietate orna-
tum est; per quos Do-
minus vniuersitatis, tã-
quam per totidem pla-

netarum orbes, omnes donorum & charismatum spiritalium influxus in humanum genus deriuat. Ergò age anima mea, si Regina 3. Reg. Saba audita sapientia 10. Salomonis, & conspecta regij palatij magnificentia, numeroque & ordine ministrorum illi inseruientium, ob summam admirationem prudentiæ sapientissimi Regis attonita, *non habebat*, vt loquitur scriptura, *vltra spiritum*, dixitque: *Beati viri tui, & beati serui tui, hi qui stant coram te semper,*

& audiunt sapientiã tuam. Quanto magis tu occasionem haberes non tam admirandi cum illa Regina, quam cum bono illo Propheta deficiendi præ desiderio & amore beatę habitationis, si posses perfectè intelligere dignitatem, & excellentiam, & ordinem aulæ veri Salomonis, quam sua æterna sapientia & arte constituit & ordinauit. Quæ consolatio, quod gaudium, rogo, tibi esset, si post huius vitæ cursum tibi quoque illa fœlicitas contingeret, vt vnà cùm

cœleſtibus illis ſpiriti-
bus aulicum agere poſ-
ſis tanti Domini? cui
ſeruire, regnare eſt. O Sã-
cti & puri angeli, ô verè
beati, qui perpetuo di-
uino conſpectui aſſiſti-
tis, & tanta cum læti-
tia faciẽ illius cœleſtis
Salomonis inſpicitis; à
quo tanta ornati eſtis
ſapiẽtia, tot ditati præ-
rogatiuis, & digni effe-
cti tanta gloria. Vos
ſtelllæ lucidæ, quę tam
fæliciter ſplendetis in
cœlo Empyreo, infun-
dite quæſo in animam
quoque meam beatos
veſtros influxus, ſerua-

te fidē meam immaculatā, ſpem firmam, mores inculpatos, amorē integrum in Deum & proximum. Oro vos angeli beati, vt auxilio veſtro quaſi manu dignemini me per regiā humilitatis viam deducere, quam vos primū inſtitiſtis, vt poſt hanc vitam vnà vobiſcum æterni Patris faciem contemplari merear, & reponi in locum alicuius ſtellę olim per ſuperbiā de cœlo elapſæ.

DE ANGELIS SPECIATIM.

Pars Posterior.

VErum post contemplationẽ Angelicarum Hierarchiarum, dignum est, vt aliquid quoque contemplemur de inuicto illo cœlestis exercitus Duce Sancto MICHAELE Archangelo, qui ob egregiũ suum zelum, & fidelitatem à DEO Princeps constitutus est omnium illorum Angelorum, qui ad diuersa ministeria in

mundum amandātur. Fuit quoque beatissimus Michael hoc nomine, quod interpretatur, *Quis vt* DEVS, honoratus; nam cùm superbus Lucifer elatus fuit aduersus Deũ, eique similis fieri voluit, fortissimus hic Archangelus, non ferens tantam Domini sui iniuriam, ardentissimo zelo flagrans exclamauit, dicens, *Quis vt* DEVS? Quis vt DEVS? hoc est, quis tam audax, tam potens est, vt audeat se assimilare DEO? atque si diceret. Non est, siue in

cœlo, siue in tota vniuersitate, creatura aliqua similis DEO nostro. O fortissime Michael, hoc nomine verè dignissime, benedictus sis inter omnes angelos, & omni laude & honore dignus inter homines, quia ita fidelis fuisti & zelosus in vindicanda DEI gloria. Hic gloriosus Archangelus non solum in triumphante, verumetiam militante Ecclesia fuit à Deo multis dotatus priuilegijs. Nam primo in veteri Lege factus est

protector & custos Synagogæ, in noua verò princeps & defensor Ecclesiæ DEI. Hic est præpotens ille Dux & Capitaneus, cuius ingentem animum & fidelitatem sectatus, totus bonorum Angelorum exercitus virulenti illius serpentis audaciæ se obiecit, & obtrito eius capite, victoriã obtinuit, eumque præcipitẽ de cælo egit, cum omnibus

Apoc. 12. suis asseclis. Ad hæc, quotiescunque opus fuit aliquo cœlesti auxilio, & pro salute fidelis populi pugnan-

dum, semper præsto adfuit inuictus Michael. Hic enim in Aegypto pro Dei populo depugnauit, quãdo per multa signa & miracula è Pharaonis seruitute liberatus est. Hic est, qui horribili illa nocte, omnia Aegypti primogenita percussit. Hic est, qui per quadraginta annos tãquam Capitaneus & Dux filios Israel antecedens, in mari rubro exercitum Pharaonis illos persequẽtem demersit: deinde occidit, & excidit tot gentes & exercitus illi re- Exo. 7

pugnantes, ac denique saluos & incolumes perduxit in terram à Deo promissam. Post mortem quoque Moysis, cũ callidus dæmon conaretur populũ Dei ratione sacri eius corporis inducere in idololatriam, hic fortis Archangelus zelo honoris diuini ardenti & salutis populi, validè se illi opposuit, eumque in fugam cõiecit. Hic denique, Israelitico populo dum captiuus in Babylonẽ abductus est, tempore captiuitatis exacto, manum auxiliarem por-

Deut. vltim. Iud in epist.

rexit, omniaque impedimenta liberationis remouit. Quáuis verò in quibusdam locis & actionibus iam recitatis non sit nomen Michaelis expressum, tamen quia ille à Deo constitutus est protector & custos illius populi, certò credi potest, illum ipsum, vel certè alios angelos ex cómissione ipsius interuenisse, Præterea hic gloriosus Archangelus, supra generalem protectionem Ecclesiæ sanctæ quam sustinet, habet specialem quoque functioné sibi

demandatam, omnes iustorum animas recipiendi, qui ex hac vita ad alteram demigrāt, easque insidijs & oppugnationibus dæmonum ereptas tribunali CHRISTI præsentandi, vt consequantur præmium, pro meritorum ratione illis à Deo attributum. Deinde in fine & cōsummatione huius mundi fortissimus quoque hic Archangelus apparebit ad bellum iucundum

To. 4. cum Antichristo, qui confictis miraculis fideles peruertere conabitur, vt Ecclesiā DEI

aduersus terribilem illã persecutionẽ tueatur. Post obtentam autem victoriam,& principem tenebrarum in puteo abyssi infernalis alligatum,ipse Archãgelus horribilem illam tubam inflabit, ad cuius sonũ omnes mortui resurgẽt, & æterno iudici sistentur, extremam sententiam audituri, qua iusti æternæ gloriæ, peccatores autem perpetuis supplicijs addicentur. Tunc non erit amplius locus vel tempus misericordiæ aut gratiæ,sed tantũ seuerissimæ DEI

iuſtitiæ; omneſque iuſto Dei iudicio adiudicabũtur loco, quem quiſque in hoc mundo degens promeruerit. O inuicte Princeps, & cuſtos fideliſſime Eccleſiæ DEI, animarũque fidelium, qui ſemper tanta caritate, zeloque tot pugnis interfuiſti, tantaſque ex hoſte victorias retuliſti, non ad conciliandam tibi famam & exiſtimationem, vt ſolent Duces huius ſæculi, ſed ad conſeruandũ, tuendumque honorem & gloriam, quam omnes DEO

DEO debemus, deinde ad salutem humani generis promouendã; veni, quæso, in auxiliũ animæ meæ, quæ continenter cum tanto periculo à suis inimicis, carne, mundo & dæmone impugnatur; & sicut Dux fuisti populo Israël per desertum, sic quoque velis esse fidelis dux & comes meus per desertũ huius mundi, donec securè me perduxeris ad fœlicem terram viuentium, ad beatam illam patriam, à qua omnes exulemus. O anima

mea, vtinam quando aderit vltima hora profectionis tuæ, terroris & discriminis plena, cùm à corpore tantopere amato cogeris discedere, solaque & nuda angustissimâ mortis portam, per tot infestas infernalium draconum, capitaliũ hostium tuorum acies transire, qui te instar famelicorum leonum rugientes circundabunt, ad te rapiendum & deuorandũ parati; vtinam, inquam, illo temporis pũcto hic inuictus Archãgelus, vti semper promptus fuit

in omnibus animarum fidelium periculis, tibi quoque cum honorata sua cohorte dignaretur subuenire, & pro te pugnare, & fortissimo protectionis suæ scuto efficere, vt securos per medios hostes in patriam cælestem euadere posses. Quod si etiam ante seuerissimi iudicis tribunal tui patrociniũ susciperet, pro te respondendo, suisque precibus peccatorum tuorum veniam obtinendo, & denique te sub suo victrici vexillo receptũ

perduceret ad ſanctam illam beatamque lucem, qua ipſe cũ omnibus Angelis & electis filijs lucis refulget cum ſempiterno gaudio & gloria Creatoris, quanto cum ſolatio & lætitia cordis ex hoc mundo excederes?

6. Poſt glorioſum Principem Michaelem conſidera dignitatem & præſtantiam prærogatiuorum Archangeli GABRIELIS, qui licet in ſcripturis vocetur Angelus, non ideo exiſtimãdum eſt, eum fuiſſe ex infimo Angelorũ ordine, qui

peculiariter mittuntur in auxilium & ministerium hominum, sed fuisse Angelis superiorem, nempe Archangelum, & inter Archãgelos primũ. Nam sicuti mysterium ad quod annunciandum ille venit, non fuit commune, sed excellentissimum, dignissimumque ex ijs quæ vnquam DEVS exhibuit, ita cogitandum est diuinum hunc legatũ fuisse vnũ ex nobilissimis in illa Hierarchia comprehensis. Hic est fidelis cœlestis

ſponſi amicus, qui factus ab eo conſcius altiſſimi illius ſecreti de ſua Incarnatione, primus illud mundo patefecit. Hic eſt ille gratioſus paranymphus, qui mediator fuit inter altiſſimum Deum, & humilem virgunculam, de Nazaret, inter Verbum æternum & noſtram naturam humanā Iam ad melius intelligendam huius Archangeli dignitatem, conſidera ſigillatim officia à Domino illi commiſſa. Et primo, vt quidā ſancti affirmant, piè credi

potest, illum in singularem custodem beatissimæ Virgini attributum. Ac sicut DEVS aliam puram creaturam neque in cœlo neque in terra habuit nobiliorem, & quæ ipsum impensius amarit, MARIA Virgine: sic cogitare potes, sicut Principes huius mundi res sibi carissimas custodiendas dare sciunt aulicis fidelissimis, ubique addictissimis, sic in illa cœlesti aula gloriosum Gabrielem meritò inter meliores & cariores

apud Regem cœli numeratum fuiſſe. Conſidera deinde alterum huius beati Archangeli officiũ, quod erat, eſſe Legatum à Sanctiſſima Trinitate miſſum pro negotio ſublimi & maximi momenti, nempe pro incarnatione vnigeniti filij Dei, & redemptione ac ſalute totius mundi. Quare optimè in eum conuenit nomen Gabrielis, nomen myſterij plenum, quod interpretatur, VIR DEVS: nam CHRISTVM annunciauit mundo, qui ſimul fu-

turus erat Deus & Homo. Deinde hoc nomen Gabrielis, magis propriè idem eſt, quod, *Fortitudo* DEI, idque ad denotandum idem myſteriũ, quod annuntiarat mundo, nempe fortiſſimum & triplicatum funiculũ, id eſt arctiſſimam diuinæ naturæ vnionem cum corpore & anima ſanctiſſima Chriſti in vna hypoſtaſi, & æterni verbi perſona, ſicut ſcriptum eſt, *Funiculus triplex difficile rumpitur.* Eccl.4 Dicitur quoque fortitudo Dei quia lega-

tionis ſuæ beneficio diuinam fortitudinem nobis communicauit, hoc ipſo quo DEVS cum humana natura noſtram quoque imbecillitatem aſſumpſit.
Luc. 4. Vnde homines beneficio huius fortitudinis facti ſunt ita animoſi & fortes, vt multa fecerint quæ omnẽ fortitudinem, vireſque humanas excedũt. Angele verè fortis, quia legatione tua hominibus non ſolùm diuinum robur attuliſti, verum etiam ipſum Deum omnium fortiſſimũ, qui ablatis ſpo-

lijs, & forti armato profligato, qui tanto tempore diram in nos tyrannidem exercuerat, nos è seruitute vindicauit, & filiorum Dei libertati restituit.

7. Restat nunc post consideratum zelum, factaque Principis Michaelis illustria, & mysticam Archangeli Gabrielis fortitudinem, vt consideremus quoque officiosam caritatem angeli Raphaelis, Tob.12 qui cum sit, ipso teste, vnus è septem spiritibus in conspectu Dei semper assistentibus, probabile est illũ esse

Vnum ex præcipuis angelis paradisi. Et ex consequenti considerabimus multa beneficia quæ quisque tam in corpore, quam in anima recipit à suo angelo custode. Nam hic gloriosus Raphael tũ ratione nominis sui, tum officiorum misericordiæ quæ ille detulit vtrique Tobiæ, seni & iuueni, omnino fuit typus & figura luculenta eorum, quæ faciũt erga nos angeli custodes. Et primò aptissimè in illum competit nomen Raphaelis, quod interpreta-

Tob.6 & 11.

tur, *medicina Dei*, ab effectu medicinæ tam ſpiritalis iuueni Tobię datæ, quam corporalis qua ſeniori Tobiæ Patri viſum reſtituit. Quo verò alio officio fungitur erga te Angelus cuſtos, niſi medici tam corporalis quam ſpiritualis? vt inferiùs dicetur. Quare vt id melius intelligas, conſidera tres eſſe humanæ vitæ ſtatus. Primus eſt quo homo adhuc degit in vtero matris. Secundus, à tempore natiuitatis, vſque ad mortem, & iudicium animæ ſuæ particulare.

Tertius est, in quo homo versatur post mortem. In vnoquoque ergo horum statuũ, congruenter omnibus actionibus Raphaelis Angeli, contemplare singula officia quæ custos Angelus erga te exercet. Quod ad primum statum attinet, narrat Scriptura, cum senior Tobias cogitaret filium suum in remotam regionẽ mittere, sollicitum fuisse de fido comitatu ei attribuendo. Et ecce, antequam bonus iuuenis domo paterna pedem efferret, Angelum à

DEO missum, specie humana, se offerẽtem in comitem atque etiã in ducem totius itineris. O caritas immẽsa, & cura plus quam paterna Creatoris, qui antequã è ventre Matris prodires, priusquã vllam inimicorũ tuorum & periculorum impedimẽtum notitiã haberes, mandauit vni beatorum spirituum, qui semper diuinam eius faciem contemplantur, atque illi ipsi, qui primus Matris tuæ custos fuerat, vt tui curam susciperet, inciperetque te in tenello il-

lo ſtatu multis periculis obnoxio vnà cum Matre præſeruare, quo ſine impedimẽto vllo, ſecurè ad gratiam baptiſmi peruenire poſſes, & in filiorum Dei numerũ inſcribi. Sed quid dico ego, de cura & memoria à Deo habita pro te adhuc in vtero materno exiſtente, imò ab omni æternitate, antequam angelos, vel aliud quicquam condidiſſet; cum nondum eſſent abyſſi, nondum locata eſſent fundamenta cœli & terræ,
iam

iam ô homo miserabilis tui me mor erat & de tua salute sollicitus. Et quanquam ab æterno tuam ingratitudinem & indignitatem præuidit, nihilominus ex mera bonitate sua, nullo tuo antegresso merito, non solum decreuit tibi illud auxilium præstare, sed etiã omnia beneficia in te conferre; quæ huc vsque à primo tuæ conceptionis momẽto recepisti, & deinceps vsque vd vltimum, omnium maximum, æternam scilicet beatitu-

dinem es recepturus.

8. DEINDE quod ad ſecundum ſtatum vitæ tuæ attinet, cùm in lucem huius vitæ prodijſti, ſubiungit ſcriptura ſacra quemadmodum Angelus Raphael egreſſus cum Tobia è domo Patris, promiſerit ſe fidelem eius comitem toto itinere futurum, ſaluumque ad locum deſtinatum perducturum. Non ſecus Deus te, ſimulatque natus es, cum vno horum cælestium ciuium comitatus eſt, vt tanquam ſingularis cuſtos, & pedagogus tui patrocinium

ſuſciperet, tuumque aduocatum apud ſuam Maieſtatem in cœlo ageret. In hac enim vita omnes ſumus velut pueri, opusque habemus tutore & pædagogo, qui quaſi manu nos ducat & ſuſtentet, ne fortè pedes noſtri in aliquam petram pecati impingant, aut graue aliquod periculũ adeãt: quiquoque nos in brachia ſua excipiat: vt ſecurè loca periculoſa tranſeamus, nec ante periculum animaduertamus, quam euaſerimus. Secundo, ſicut

angelus Rapaël ducens iuuenem Tobiam per viam, optima consilia illi suggerebat, instruebatque sigillatim, qua ratione matrimonium inire deberet, nempè non hominum carnalium more, sed cum sãcto timore Dei, crebraque oratione: sic Angelus tuus custos continenter tibi bona cõsilia suppeditat, & in omnibus actionibus dirigit. Ille enim te excitat & impellit ad multa bona opera facienda, quæ sine hoc auxilio non faceres, idque nunc alliciẽdo CHRI-

sti Domini & Sancto-
rum exemplo, nunc tuã
voluntatem considera-
tione bonitatis diuinę,
infinitorumque eius
beneficiorum inflam-
mando, nunc etiam fu-
turi iudicij, pænarũque
inferni memoria men-
tem illuminando. Ter-
tiò pergit Scriptura
narrare beneficia, quæ
Tobias ab Angelo Ra-
phaële, tam quoad suã
personam, quam quo
ad bona temporalia,
recepit. Cum enim
peruenisset ad fluuium
Tigris, & in eo vellet
lauare pedes suos, insi-

lijt in eum piſcis immanis ad eum deuorãdum: ſed angelus eum defendit, & ab eo periculo liberauit, voluitque vt fel eius acciperet ad reſtituendam cæco parenti ſanitaté. Adhæc idem Angelus non ſolum redimit pro Tobia ſummam illam pecuniæ, ob quam erat miſſus, ſed hæredem quoque eum fecit omnium facultatum ſoceri ſui Raguelis. Iam quid aliud agunt Angeli noſtri cuſtodes, niſi vt cõtinenter, ad auxilium nobis præſtandum in neceſſitatibus noſtris

vigilent, haud secus ac mater intentos semper oculos habens in puerulum suum, ne fortè labatur, aut mali aliquid faciat. Cogita igitur à quot periculis corporalibus te præseruarit, quę æquè ac alij, incurrere potuisses, atque etiam quam fuerit sollicitus in procurandis tibi bonis temporalibus: vt sanitate, viribus & alijs adiumentis, vt vitam conuenienter statui tuo instituere posses, atque illi statui, qui ad salutem consequendam tibi esse ac-

cõmodatior. QVARTO, ſicut Angelus Raphaël (vt ipſe dicit) officium ſibi vindicabat, orationes, bonaque opera Tobiæ Deo offerẽdi, ſic angelus noſter cuſtos pro nobis exercet munus procuratoris in cõſpectu Dei, offerendo orationes tuas & deſideria, & qualiacunque opera bona, quæ facis, ſemperque à Deo aliquod donum gratiæ diuinæ ad te referendo. Vtinam videre fas eſſet, quanto ſtudio angeli ſancti nunc aſcendant, nunc deſcẽdant pro nobis, vt fa-

ciebant in ſcala à Iacob Patriarcha conſpecta, aſcendunt exponendo neceſſitates noſtras, precandoq́ue Deum vt diuinam ſuam miſericordiam nobis impertiat: deſcendunt autem, reportando à Patre cæleſti ſanctas inſpirationes, cogitationes bonas, aliaq́ue diuina auxilia, & interdũ etiam correctionem aliquam paternam, vt excitet nosq́ue ipſos exploremus, ne ſimul cum hoc mundo comdemnemur. QVINTO, ſicut angelus Raphaël

Tobiam docuit modũ, quem tenere debebat ad exterminandum dęmonium, vt non haberet amplius potestatẽ in ipsum, contra quem etiam ipse angelus pro iuuenis defensione pugnauit: sic angel⁹ noster custos non aliter quàm fidus Capitaneus, cui commissa est arx aliqua aduersus hostes defendenda, diligenter vigilat, ne vi vel fraude ab illis occupetur. Hi enim Angeli sũt fideles illi custodes, quos Dominus dicit collocatos in muris Hierusalem ad custo-

diendum per vigilias noctis gregem suum, ne lupus ille infernalis aduersarius noster, instar leonis, animas nostras abripiat. Ad hos quoque custodes angelos pertinēt illa verba Apocalypsis. *Esto vigilans, & confirma.* Vigilat enim angelus custos pro nobis contra dæmonem, obijciēdo se eius incursibus, frangendo & debilitando eius vires, & acceptam reparando iacturam, ne amplius tanta confidētia & audacia inuadere audeat. Confirmat quoque nos, nunc re- Apo. 3

mouendo peccatorum occasiones, nũc à multis vitijs & peccatis deterrendo, in quæ, destituti eius auxilio, facilè incideremus; nunc etiã corroborando nos & animando in ocurrentibus tentationibus & afflictionibus; ac denique, à Domino impetrando fortitudinem ad victoriam obtinendam. SEXTO, sicut Angelus Raphaël dæmonem, ne Tobiam, velut omnes reliquos mulieris maritos, occideret, comprehensum alligauit in deserto: ita noster bonus Angelus sin-

gulariter nobis tempore mortis assistit, vt illa hora ab insidijs & impugnationib⁹ dęmonis nos tueatur, & immunes reddat; qua acrius, quàm aliàs solet circuire quærens quem deuoret: deinde vt à peccatis illis, quibus id téporis maximè obnoxij esse solemus, vt infidelitate, & desperatione nos præseruet; atque ita ex miserijs huius mundi liberi ad cœlestem patriam migrare possimus. Ad hæc postquam animaè corpore excessit, idem angelus eam comitatur, solatur,

animat vt confidenter se tribunali diuino sistat; obijciens eius oculis merita IESV Christi pretiosissima; in quib⁹ tempore illius iudicij fidere debeat. Si autem ad expiandas peccatorum reliquias adiudicata fuerit Purgatorio, ibi eam sępe inuisit, solatur, certiorem reddit de precibus piorum pro ea in mundo fusis, & denique; de futura liberatione securam esse iubet.

9. Quod ad tertium, eúmq; extremũ tuum statum attinet, considera quid denique an-

gelus Raphaël fecerit cùm coniugem iuueni Tobiæ assignasset, omnibusq; sui soceri bonis ditasset, multis donis & opibus onustum eum in domum paternam reduxerit; vbi tanto maiore gaudio receptus est, quanto maior erat mæstitia, de eius reditu retardato, metuentibus omnibus ne fortè periisset. Hic simul contemplare tui fidi custodis officium, qui animam tuam post quam confecta longa & periculosa peregrinatione ab omni macula expurgata fuerit,

cælesti sponso per cælestem paranymphum coniunctam, multisq; donis & diuinis charismatibus ornatam ac totam hilarem & lætã conducet ad cælum, ad illam supernã Hierusalem matrem nostram, ibique magno gaudio & exultatione omnium paradisi Angelorum & Sanctorum à quibus multo ante fuerat expectata, cælestis Patris conspectui præsentabit, vt diuinis eius manibus recipiat coronam gloriæ, & fælicitatis eius quæ ab æter-

terno ei præparata fuit & pro qua nos miseri adhuc ingemiscimus, & suspiramus in hac lachrymarum valle. O millies beata anima, quæ postquā suo Creatori fidelis extitit, bonisque sui Angeli custodis consiliis paruit, post annos vitæ suæ laudabiliter exactos, ab eodem Angelo in beatam illam patriam, in illa æterna iustorum tabernacula introducetur. Ibi celebrabuntur veræ nuptiæ agni cum sua dilecta sponsa, ibi plena erit læti-

tia, perfecta pax & quies sine fine. Sed tu anima mea, quæ per omnem vitam tuam non aliud præstitisti quam offendisti Creatorem tuum, bonumque Angelum custodem mærore affecisti, quod solatium illi erit in te deducendo in conspectũ Patris tui? & tu quã fronte audebis comparere coram illo? Heu Deus an ergo mihi desperandum est? non certè. Cum enim misericordiæ tuæ non sit numerus, & in persona illius boni Patris Euangelici tanta caritate fi-

lium pœnitentem re-
ceperis, planè confido,
me, si de anteacta vita
dolens & pœnitentiã
agens ad te Patrem
meum reuertero, non
eiectum, sed receptum
à te misericordissimo
Patre iri, si non vt filiũ
obsequentem, saltem
vt pœnitentem. Iam
verò quid retribuere
poterimus Domino
pro talibus & tantis
beneficiis à sua Maie-
statereceptis? quicquid
enim debemus beatis
spiritibus, quorũ ope-
ra hæc beneficia nobis
contigerunt, id totum

debemus Creatori,qui angelis mandauit, vt nos custodirent in omnibus viis nostris, quãquam ipsis quoque angelis custodibus, ob immensam eorum in nos caritatem,fidúmq; ministeriũ demonstratum maximas gratias debeamus. Et primo quidẽ Angelo tuo nomine assistentiæ perpetuæ, debes honorẽ, cultum, & reuerẽtiam, cauendo ne in eius,cõspectu facias, quod nõ faceres in præsentia cuiuscumque hominis te superioris: ac væ tibi, si hic Angelus san-

ctus, tuis peccatis & negligentiis offensus, te sua præsentia, angelicáque visitatione reputauerit indignum. Præter hæc multæ sunt virtutes, quæ Angelis sanctis placent, quasq; optãt in animabus nostris videre, atque illis consequendis studium omne merito adhibere debemus. Eæ sunt, sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, frequentes gemitus cum lachrymis deuotis, & oratione feruenti: sed super omnia, vnio, pax, & fraterna charitas, eæ

sunt virtutes, quas imprimis Angeli pacis à nobis postulant. O anima mea, ô imago creatoris pulcherrima, vtinam tuam dignitatem agnosceres, quantum amata sis à Deo, quantique ab Angelis æstimata; nō dubium quin, ad non inferendam ampliùs iniuriam illi, qui tantoperè te honorauit atque ad non contristandum tuum fidissimum custodem nō ampliùs tam facile sis peccatorum fæce & sordibus te contaminaturus. Nam si tantū gaudium est in cælo

apud omnes angelos pro vnius peccatoris conuersione, cogita quanta mæstitia afficiatur bonus tuus Angelus, dum videt te per peccatum spoliari diuina gratia: Si enim sãguinem vel vitam haberet, quam profunderе posset, libenter ad imitationem Domini pro tua salute profunderet. Age ergo vt illis potissimùm te exornes virtutibus, quæ exhilarãt angelos, & Creatorẽ glorificant, vt ex his pretiosorum meritorũ seminibus, conuenien-

entibus, tua vita continenter custodiatur, & à crudelibus tuis inimicis defendatur. Et sicut illis tam copiosum gratiæ donum cõcessit, sic velit per eorũ orationes tibi quoque concedere gratiã, eorum humilitatem, charitatem & puritatẽ imitandi; vt in terra ducens vitam angelicam, merearis aliquando similis angelis reddi in cœlis, & cum iisdem optata gloriosi Dei visione in æternum perfrui & gaudere.

DOCVMENTA.

1. D*Ominus dicit, nisi efficiamur sicut paruuli nõ ingressuros nos in cælum: nam vt ipse alibi dicit.* Matth. 19. Taliũ enim est regnum cœlorum. *Quare si saluari volumus, cõuenit nos paruulorum habere proprietates talibúsq; vti moribus, qualibus illi in illa ætatula vtuntur. Paruuli simplices sunt, malitiæ expertes & fraudis, puri sunt mente, & corpore, honorẽ vel dedecus non æstimant iniuria neminem afficiunt, illatam non vindicant, nõ contendunt cum quoquã, omnibus cedunt, denique timent suos maiores, facilè que illis se submittunt. Atque hæ sunt virtutes Christianæ, quas ipse Christus pro*

fessus

fessus & imitandas docuit, cum dixit, Matt. 11. Discedite à me quia mitis sũ & humilis corde *in quibus duabus virtutibus omnes dictæ proprietates continẽtur.*
2. *Dixit quoque Dominus: Qui humiliauerit se sicut paruulus iste erit maior in regnum cælorum. Quàm benè ergo dixit Apostolus sapientiam carnis inimicam & contrariam esse sapientiæ Dei: in mundo enim putantur maiores, qui honoris & existimationis suæ statum & gradũ diligenter tuentur, quos Deus nihili facit. Contrà verò, qui rationem honoris sui non habent, & conantur se demittere, omniumq; pedibus subijcere, verè sunt in conspectu Dei magni, & in cælo etiam alijs erunt maiores*

iores, secundùm dictum sapientis. Eccl. 3. Quanto maiores, humilitate in omnibus: & coram Deo inuenies gratiã.

3. *Quantò minorem homo se fecerit alijs, tanto reddetur maior: quia quò quis humilior est, hoc similior & vicinior est Christo, qui est suprà omnes. Quòd si ita sit, non deberent Christiani, & homines spirituales inter se contendere de primo loco, & honoris prærogatiua, sed potiùs de loco vltimo. Qui enim optat primum locũ obtinere in terra, inueniet se pudefactum in cælo. Ne ergo studeamus videri maiores alijs, sed potiùs faciamus aliis inferiores omnibus, non enim iustior, aut melior est qui honoratior: sed potius*

quo

quo quis iustior hoc maiore honore dignior.

4. *Si tanta reuerentia deferenda est sanctis Angelis custodibus, vt sicut Dominus commẽdat, propter illos neminem pusillorum cõtemnere debeamus: & similiter Apostolus consulebat mulieribus, vt capita sua tegerẽt: ne fortè vanitate sua vel indecentia offenderent Angelos salutis hominũ promouendæ cupidos: quanto potius cauere debemus, ne iniuria, vel alia noxa grauiori offendamus proximos nostros, siquidẽ offendẽdo illos, offendimus quoque ipsorum angelos, qui velut amici & intimi Deo domestici, exigent contra nos vindictam, vel proculdubio obtinebunt.*

5. *Etsi angeli tantam curam & studium adhibeant in hominum custodia, nunquam tamen mente cessant contemplari Patris cælestis faciem, nec à diuino amore deuelluntur: nam cura & sollicitudo, qua tanguntur propter nos, subordinata est ipsi amori, & propter amorē Dei ab ipsis suscepta est; Sic homines pij & spirituales, dum curis & occupationibus externis detinentur, procurare debent, vt illæ non solum non impediant interna exercitia, sed etiā promoueant ad fructum spiritualem & rerum diuinarum contemplationem. Quod eueniet, quando sanctorum angelorum exemplo, efficient vt actiones externæ procedant, & efficaciam suam.*

suā sortiantur ab internis, ab his ordinentur, & dirigantur, id est vt non alio fine, quàm ex puro Dei amore suscipiantur.

6. Qui curam habent homines adducēdi ad pœnitentiā, non debent vmquā à cœpto desistere, ob fastidiū laboris, aut quia vereātur rem non habituram optatum exitum in illis, quos spiritualiter iuuare volunt: sicut suo exemplo nos docuerunt custodes angeli, qui numquam curam & custodiam peccatorum deserunt, etiamsi diuinitùs cognouissent, eos quorum curam habent, numquam cessant eos quandiu in hac vita sunt, & in statu, quo per pœnitentiam ad Deum redire possint ad emendationem exstimulare.

7. Sa-

7. Seneca Philosophus gentilis, scribens ad amicum quemdam suum, monet eum, vt si in actionibus sermonibusque suis à recto discedere nolit, cogitet sibi semper Catonem tamquã seuerum Censorem assistere. Quo documento multo magis nos Christiani vis deberemus, cogitareq; in omnibus actionibus nostris semper presto adesse Angelos custodes, vti seueros censores nostros, idque eo fine, vt ista cogitatio reddat nos memores nostri, ac sedulo expendamus quicquid agere vel dicere volumus: si enim aliter fecerimus, verendum erit, ne qui sunt iam aduocati nostri apud Deum, postea in die iudicij fiant nostri accusatores.

FINIS.

